

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 13.7.2006
KOM(2006) 386 v konečnom znení

2006/0131 (AVC)

Návrh

ROZHODNUTIE RADY,

o strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti

{SEC(2006) 929}

(predložený Komisiou)

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Kohézná politika na podporu rastu a zamestnanosti: Strategické usmernenia Spoločenstva na roky 2007 – 2013

„Európa musí obnoviť základy svojej konkurencieschopnosti, zvýšiť svoj potenciál rastu ako aj svoju produktivitu a posilniť sociálnu súdržnosť tým, že bude klásť dôraz na znalosti, inováciu a zhodnotenie ľudského kapitálu.

Na dosiahnutie týchto cieľov musí Únia viac mobilizovať všetky vhodné prostriedky jednotlivých štátov a Spoločenstva vrátane politiky súdržnosti, v troch rozmeroch stratégie – hospodárskom, sociálnom a environmentálnom – aby lepšie využila ich synergie vo všeobecnom kontexte trvalo udržateľného rozvoja“¹.

1. ÚVOD

Vo štvrtej správe o kohézii² sa potvrdilo, že rozšírenie Únie na 25 členských štátov a neskôr na 27 alebo viac predstavuje bezprecedentnú príležitosť na posilnenie ekonomickej konkurencieschopnosti i vnútornej súdržnosti v Európe. Rozšírenie síce predstavuje podstatné zväčšenie regionálnych rozdielov v Európskej únii, v správe sa však zároveň poznamenáva, že miery rastu niektorých z najchudobnejších častí nových členských štátov patria k tým najvyšším.

Aby sa dosiahli ciele stanovené v zmluve³, najmä posilnenie skutočnej ekonomickej konvergenie, mali by sa činnosti podporované obmedzenými zdrojmi, ktoré sú k dispozícii pre kohéznú politiku, sústreďovať na podporu trvalo udržateľného rastu⁴, konkurencieschopnosti a zamestnanosti, ako je stanovené v obnovenej Lisabonskej stratégii.

Makroekonomická stabilita a štrukturálne reformy sú evidentne aj predpokladom úspechu kohéznej politiky spolu s mnohými inými podmienkami, ktoré zvyhodňujú investície (vrátane efektívnej implementácie jednotného trhu, administratívnych reforiem, dobrej správy vecí verejných, priaznivého podnikateľského prostredia a dostupnosti vysoko kvalifikovanej pracovnej sily)⁵.

Sú to aj myšlienky, o ktoré sa opiera nový legislatívny rámec reformy kohéznej politiky na obdobie 2007 – 2013.

Snahou je prostredníctvom nového rámca v podstate dosiahnuť zlepšenie v dvoch hlavných oblastiach. Po prvé, strategická dimenzia kohéznej politiky sa posilňuje, aby sa zaistilo, že priority Spoločenstva sú lepšie zahrnuté do národných, regionálnych a miestnych rozvojových programov. Po druhé, zintenzívňuje sa úsilie, aby sa zabezpečilo, že zodpovedné miestne

¹ Závety predsedníctva, zasadnutie Európskej rady, marec 2005.

² „Stratégia pre rast a zamestnanosť a reforma európskej kohéznej politiky – Štvrtá správa o pokroku v rámci kohézie“. KOM(2006) 281, 12. 6. 2006.

³ V článku 158 zmluvy sa stanovuje, že s cieľom posilňovať svoju hospodársku a sociálnu súdržnosť sa Spoločenstvo zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja v jednotlivých regiónoch a zaostalosti v najviac znevýhodnených regiónoch alebo ostrovoch vrátane vidieckych oblastí.

⁴ V súlade s Göteborgskou stratégiou, ktorú Európska rada prijala v roku 2001 a ktorú na svojom zasadnutí v júni 2006 Európska rada aktualizovala.

⁵ „Ekonomika EÚ: Hodnotenie v roku 2004“. KOM(2004) 723, 26. 10. 2004.

subjekty si viac osvojujú kohéznu politiku. Odráža sa to v ustanoveniach týkajúcich sa nepretržitého dialógu v rámci partnerstiev, ktorých účastníkmi sú Komisia, členské štáty, regióny a mestá, a v jasnejšej a decentralizovanejšej del'be zodpovedností v oblastiach ako finančná správa a kontrola.

Strategické usmernenia Spoločenstva tvoria základ prípravy národných stratégií alebo národných strategických referenčných rámcov a v druhom štádiu jednotlivých operačných programov. Vychádzajú z týchto cieľov a zásad:

- kohézna politika je na úrovni Spoločenstva kľúčovým nástrojom úspešnej realizácie obnovenj Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť, ako je definované v integrovaných usmerneniach pre rast a zamestnanosť;
- nový rámec pre kohéznu politiku na obdobie 2007 – 2013 sa opiera o dva základné piliere: koncentráciu finančných zdrojov na najmenej rozvinuté regióny a silnú tematickú koncentráciu v rámci nových programov na obnovenú agendu rastu a zamestnanosti;
- finančnými nástrojmi Spoločenstva, ktoré sú pre kohéznu politiku k dispozícii, sú štrukturálne fondy (EFRR a ESF) a Kohézny fond. V tomto kontexte treba poznamenať, že v usmerneniach, ktoré nasledujú, analýza zámernie nie je rozdelená podľa fondu. Otázka vhodného nástroja pre každú kapitolu je záležitosťou fázy programovania a závisí od charakteru plánovaných výdavkov (infraštruktúra, produktívne investície, rozvoj ľudských zdrojov atď.);
- usmernenia sa týkajú iba časti národných a regionálnych investícií spolufinancovanej štrukturálnymi fondmi a Kohéznym fondom;
- usmernenia je potrebné chápať v súvislosti s legislatívnym rámcom. Rámec definuje účel a rozsah pomoci každého fondu, kým strategické usmernenia Spoločenstva sa snažia v rámci tohto rozsahu určiť tie oblasti, v ktorých môže kohézna politika čo najefektívnejšie prispieť k uskutočňovaniu priorít Spoločenstva, najmä tých, ktoré vyplývajú z obnovenj Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť;
- v rámci usmernení je správa vecí verejných transverzálnym prvkom, o ktorý sa v záujme lepšieho a efektívnejšieho riadenia programov kohéznej politiky opierajú všetky činnosti a ktorý zvyšuje kvalitu tvorby verejnej politiky;
- v novom rámci pre kohéznu politiku na obdobie 2007 – 2013 sa aj územný rozmer vníma ako transverzálny prvok, ktorý si vyžaduje, aby sa osobitná pozornosť venovala účinkom programov, pokiaľ ide o podporu vyváženého trvalo udržateľného rozvoja a využívanie príležitostí v mestách, v oblastiach na vidieku a v oblastiach so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami.

2. KOHÉZIA, RAST, ZAMESTNANOSŤ

2.1. Obnovená lisabonská agenda

Komisia v roku 2005 navrhla pre zasadnutie Európskej rady v marci 2005 nové partnerstvo pre hospodársky rast a zamestnanosť⁶. Rada potvrdila ciele politiky stanovené Komisiou a zdôraznila potrebu opätovného začatia Lisabonskej stratégie.

V rámci tohto znovuobnoveného úsilia „*Únia musí zmobilizovať všetky náležité národné zdroje a zdroje Spoločenstva – vrátane kohéznej politiky*“⁷. Okrem toho sa prišlo k záveru, že je potrebné, aby si zodpovedné miestne subjekty prostredníctvom zapojenia regionálnych a sociálnych aktérov a sociálnych partnerov lepšie osvojili lisabonské ciele. Osobitne dôležité je to v oblastiach, kde je rozhodujúcou väčšia územná blízkosť, ako napríklad pri inováciách a znalostnej ekonomike, zamestnanosti, ľudskom kapitáli, podnikaní, podpore malých a stredných podnikov (MSP) alebo pri prístupe k financovaniu rizikovým kapitálom.

Aby sa ďalej pokročilo, boli vypracované integrované usmernenia pre agendu rastu a zamestnanosti s cieľom pomôcť členským štátom pri tvorbe národných programov reforiem⁸. V rámci nového cyklu tvorby politiky v súvislosti so stratégiou rastu a zamestnanosti museli členské štáty v roku 2005 predložiť národné programy reforiem a Komisia tieto národné stratégie následne vyhodnotila v rámci výročnej správy o pokroku prijatej v januári 2006⁹.

V prvej výročnej správe o pokroku (VSoP) je uvedených niekoľko odporúčaní týkajúcich sa kohéznej politiky. Po prvé, odporučilo sa, aby členské štáty zabezpečili, že investície Spoločenstva v prospech súdržnosti a rozvoja vidieka sú všeobecne orientované na podporu Lisabonskej stratégie. Inými slovami, ciele kohéznej politiky by sa mali zharmonizovať s národnými programami reforiem. Vo VSoP sa predovšetkým odporučilo, že so zreteľom na novú generáciu programov kohéznej politiky by sa nové členské štáty mali povzbudiť, aby vyčlenili zdroje kohéznej politiky na opatrenia zamerané na dosiahnutie lisabonských cieľov, ako sa už v prípade EÚ-15 dohodlo na zasadnutí Európskej rady v decembri 2005.

Po druhé, vo VSoP sa podčiarkla potreba vynaložiť väčšie úsilie na vypracovanie koordinačných mechanizmov medzi tými, ktorí sú zodpovední za národné programy reforiem, a subjektmi, ktoré pripravujú programy kohéznej politiky na obdobie 2007 – 2013. Tieto prepojenia bude potrebné vytvoriť rýchlo, keďže sa príprava týchto programov zintenzívňuje, pričom sa začína prijatím národných strategických referenčných rámcov. Po tretie, vo VsoP sa zdôrazňuje, že členské štáty by mali vziať do úvahy makroekonomický dosah transferov zo zdrojov kohéznej politiky. Na záver, vo VSoP sa odporúča, aby nová generácia programov kohéznej politiky odrážala štyri prioritné činnosti: 1) viac investovať do znalostí a inovácií; 2) uvoľniť podnikateľský potenciál, najmä potenciál MSP; 3) reagovať na globalizáciu a starnutie; a 4) smerovať k efektívnej a integrovanej energetickej politike EÚ. Európska rada na jarnom zasadnutí v roku 2006 potvrdila odporúčania VSoP a dospela k záveru, že členské štáty by pri vypracúvaní národných strategických referenčných rámcov mali vziať do úvahy priority v ich národných programoch reforiem. Určili sa aj špecifické priority v rámci

⁶ Oznámenie jarnej Európskej rade „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti. Nový začiatok Lisabonskej stratégie“. KOM(2005) 24, 2.2.2005.

⁷ Závery predsedníctva, zasadnutie Európskej rady, marec 2005.

⁸ Závery predsedníctva, zasadnutie Európskej rady, marec 2005.

⁹ KOM(2006) 30 z 25.1.2006.

integrovaných usmernení pre agendu rastu a zamestnanosti, ktoré sa týkajú investícií do znalostí a inovácií, podnikateľského potenciálu, najmä potenciálu MSP, zamestnanosti a energetickej politiky.

2.2. Príspevok kohéznej politiky k rastu a zamestnanosti

Kohézna politika už k Lisabonskej stratégii prispieva. Nezávislé hodnotenia ukazujú, že politika mala podstatný makroekonomický vplyv, najmä v menej rozvinutých regiónoch a pôsobí ako multiplikátor v EÚ ako celku¹⁰. Mobilizáciou potenciálu rastu, ktorý existuje vo všetkých regiónoch, kohézna politika zlepšila geografickú vyváženosť hospodárskeho rozvoja a celkovo zvýšila potenciálnu mieru rastu v Únii. Ak chce EÚ dosiahnuť svoje lisabonské ciele, musia sa na tom podieľať všetky regióny – najmä tie, v ktorých je potenciál vyššej produktivity a zamestnanosti najväčší.

Kohézna politika okrem toho prispieva k posilňovaniu hospodárskej a politickej integrácie, napríklad prostredníctvom vytvárania infraštruktúrnych sietí a prístupu k službám všeobecného záujmu, zvyšovania odbornosti občanov Spoločenstva, zlepšovaním dostupnosti vzdialených regiónov a podpory spolupráce.

Kohézna politika môže v budúcnosti naďalej významne prispievať k lisabonským prioritám tým, že bude klásť väčší dôraz na:

- **Investovanie do oblastí s vysokým potenciálom rastu.** Dosiahnuť vysoké výnosy je možné pri investíciách do regiónov, ktoré majú potenciál rýchlo dosiahnuť zvyšnú časť EÚ, ale ich domáce zdroje nemusia stačiť na využitie všetkých príležitostí.
- **Investovanie do hnacích síl rastu a zamestnanosti.** Kohézna politika sa zameriava na investície do ľudského a fyzického potenciálu, ktoré sú rozhodujúce pre potenciál rastu a zamestnanosti, vrátane fyzickej infraštruktúry a infraštruktúry pre IKT, výskumných kapacít a inovácií, vzdelávania a odbornej prípravy a prispôsobivosti pracovníkov.
- **Podpora implementácie súvislých stratégií počas strednodobého až dlhodobého časového horizontu.** Kohézna politika je jedinou politikou na zabezpečenie stabilného sedemročného rámca pre investície.
- **Vytváranie synergií a komplementarít s inými politikami Spoločenstva.** Kohézna politika funguje ako silná páka na implementáciu iných politík Spoločenstva. Napríklad projekty transeurópskej siete sa financujú priamo z Kohézneho fondu v kohéznych krajinách, pričom zásadne prispievajú k prepojeniu na ostatnú Európu; prostredníctvom kohéznej politiky sa silne podporuje dodržiavanie *acquis* v oblasti životného prostredia a širších cieľov trvalo udržateľného rozvoja; prostredníctvom kohéznej politiky sa podporuje aj politika RTD a jej záujmy, najmä infraštruktúry výskumu a rozvoj ľudských zdrojov vo výskume, ako politiky a činnosti Spoločenstva v prospech inovácie a MSP.
- **Mobilizácia dodatočných zdrojov.** Činnosťami, ktoré sú spolufinancované prostredníctvom kohéznej politiky, sa zabezpečuje vysoký stupeň doplnkovosti pre fondy EÚ, najmä presúvaním prostriedkov na investovanie do oblastí, v ktorých môžu mať výdavky väčší vplyv na pridanú hodnotu. Majú vplyv na dodatočné vnútroštátne zdroje, verejné aj súkromné, ktoré sa využívajú pri rozvoji národných a regionálnych súvislých

¹⁰ Pozri tretiu správu o kohézii, s. 149.

stratégií. Každé euro vynaložené prostredníctvom kohéznej politiky na úrovni EÚ vedie k ďalším výdavkom, s priemerom 0,9 eura v menej rozvinutých regiónoch (súčasný cieľ 1) a 3 eurá v regiónoch v procese reštrukturalizácie (súčasný cieľ 2).

- **Zlepšenie správy vecí verejných.** Jedinečný systém plnenia pre kohézne programy napomáha zlepšeniam inštitucionálnych štruktúr na navrhovanie politiky a jej implementáciu, šírenie kultúry hodnotenia, verejno-súkromné partnerstvá, transparentnosť, regionálnu a cezhraničnú spoluprácu, výmenu najlepších postupov. Takisto prispieva k lepšej správe vecí verejných na všetkých úrovniach tým, že posilňuje zodpovednosť za Lisabonskú stratégiu a jej osvojenie zodpovednými subjektmi na nižšej ako národnej úrovni a využíva synergie medzi rôznymi úrovňami správy.
- **Podpora zjednoteného prístupu k územnej kohézii.** Kohézna politika môže pomôcť vytvoriť trvalo udržateľné spoločnosti tým, že sa zabezpečí riešenie hospodárskych, sociálnych a environmentálnych otázok prostredníctvom zjednotených stratégií na obnovu, regeneráciu a rozvoj mestských a vidieckych oblastí.
- **Priblíženie lisabonskej agendy občanom EÚ.** Kohéznu politikou sa umožnilo, aby sa agenda EÚ stala pre občanov viditeľnejšou a zrozumiteľnejšou. Zladením lisabonských priorít s kohéznu politikou sa posilní legitimita stratégie rastu a zamestnanosti a občania sa viac zaangažujú do dosahovania jej cieľov.

Kohézna politika by si mala zachovať vyvážený prístup pri dosahovaní cieľov „rast“ a „zamestnanosť“ a mala by prispievať k vyváženému hospodárskemu, sociálnemu a trvalo udržateľnému rozvoju. V ďalšom oddiele sa stanovujú kľúčové aspekty nového rámca pre kohéznu politiku na obdobie 2007 – 2013 pri zohľadnení rôznych spôsobov, ktorými môže prispieť k lisabonskej agende.

3. RÁMEC PRE KOHÉZNU POLITIKU NA ROKY 2007 – 2013

3.1. Koncentrácia

V tejto časti sa o novom rámci pre kohéznu politiku hovorí v súvislosti s potrebou sústrediť sa na tematické a geografické aspekty. Keďže koncentrácia zdrojov je aj procesnou otázkou, aspekt správy vecí verejných je takisto predmetom diskusie.

Hospodársky rast sa vo svojej podstate skladá z dvoch hnacích síl: rast zamestnanosti a rast produktivity. Úzko spolu súvisia a aby sa dosiahol maximálny účinok, musia byť stimulované súčasne. Aby sa v rámci národných a regionálnych rozvojových programov na roky 2007 – 2013 podporoval smer trvalo udržateľného rozvoja a posilňovala konkurencieschopnosť v znalostnej ekonomike, je nevyhnutné, aby sa koncentrovali zdroje pre základné infraštruktúry, ľudský kapitál, výskum a inováciu, vrátane prístupu k strategickému využívaniu informačných a komunikačných technológií (IKT). Vyžadujú sa hmotné aj nehmotné aktíva.

Vzájomné doplnenie politík, ktoré členský štát alebo región potrebuje, aby dosiahol vhodnú kombináciu investícií pre rast, závisí od osobitných vlastností, štruktúry hospodárskej činnosti, charakteru a rozsahu štrukturálnych nedostatkov a možných oblastí komparatívnej výhody. Kombinácia politík sa v čase nevyhnutne vyvíja a prináša so sebou zmenu používaných politík a nástrojov. Každý členský štát a región si musí na základe svojich

osobitných hospodárskych, sociálnych, environmentálnych, kultúrnych a inštitucionálnych podmienok nájsť vhodnú kombináciu politík.

Keďže kombinácia sa však môže meniť v závislosti od kontextu, koncentrácia sa zabezpečí na úrovni programov a projektov tým, že sa primárne zahrnú tie prvky, ktoré môžu prispieť ku stratégii rastu a zamestnanosti. Bude to určujúci princíp, podľa ktorého bude Komisia konať počas rokovaní o rôznych národných a regionálnych programoch.

Vyčlenenie výdavkov na lisabonské ciele

Počas uzatvárania dohody o finančnom výhľade na roky 2007 – 2013 členské štáty takisto rozhodli, že určitá časť zo zdrojov pre ďalšie generácie programov by sa mala rezervovať na investície do oblastí, ktoré priamo súvisia s agendou rastu a zamestnanosti, vrátane špecifického zoznamu vyčlenených výdavkových kategórií. Takýto druh „vyčlenenia“ bol následne potvrdený v návrhu nariadenia. V návrhu nariadenia sa ciele vyčlenenia stanovujú na 60 % výdavkov pre cieľ Konvergencia a na 75 % výdavkov pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Tieto ciele sa majú uplatňovať ako priemer v priebehu celého programového obdobia pre všetky členské štáty Únie v zložení pred 1. májom 2004. Pri cieľoch pre každý členský štát sa síce zohľadní východisková situácia na základe údajov za obdobie 2000 – 2006, zámerom však je, aby všetky príslušné členské štáty dosiahli cieľ vyčlenenia ako priemer počas celého obdobia. Hoci vyčlenenie sa na nové členské štáty a prístupujúce krajiny nevzťahuje, aj ony sú povzbudzované, aby si stanovili ciele a zvýšili úsilie vo vzťahu k východiskovej situácii v období 2000 – 2006. Ciele vyčlenenia sa budú uplatňovať pružným spôsobom, pričom sa zohľadnia špecifické národné podmienky a priority určené v národnom programe reforiem.

V členských krajinách, v ktorých transfery z Únie nadobúdajú makroekonomický rozmer, je v súvislosti s kohéznou politikou dôležitou témou aj časový rozvrh. Tieto transfery z krátkodobého hľadiska môžu spôsobiť inflačný tlak v niektorých sektoroch (napríklad v sektore stavebníctva), a môžu ovplyvniť bežný účet (napríklad ako výsledok dovozu investičného majetku), zatiaľ čo v národných rozpočtoch sa budú musieť vyčleniť nemalé sumy na spolufinancovanie transferov z EÚ. Preto je dôležité, aby členské štáty a regióny organizovali svoje investičné programy tak, aby sa odstránili nedostatky na strane ponuky a zvýšila produktivita s cieľom vyvážiť tlaky na menové hospodárstvo zo strany dopytu.

Je potrebné zohľadniť aj iné priority politik Spoločenstva, po prvé pre ich potenciál prispieť k rastu a zamestnanosti v rámci programov kohéznej politiky a po druhé, aby sa na mieste posilnili synergie s inými politikami EÚ.

3.2. Konvergencia

Pre regióny a členské štáty oprávnené na podporu kohéznej politiky podľa nového cieľa Konvergencia bude kľúčovým cieľom stimulovať potenciál rastu, aby sa udržala a dosiahla vysoká miera rastu. Tento cieľ by sa mal vnímať na pozadí bezprecedentného nárastu rozdielov v rámci rozšírenej Únie a dlhodobého úsilia, ktoré bude potrebné na ich zníženie.

Stratégie na obdobie 2007 – 2013 by sa mali zameriavať na investície a kolektívne služby, ktoré sú potrebné na dlhodobú konkurencieschopnosť, tvorbu pracovných miest a trvalo udržateľný rozvoj. Bude potrebné vytvoriť, obnoviť a rozšíriť základné infraštruktúry a služby, aby sa otvorili regionálne a miestne ekonomiky, stanovil efektívny rámec na podporu podnikov a využili príležitosti, ktoré ponúka jednotný trh. Okrem toho sa

vyžaduje značné úsilie na zvýšenie investícií do ľudského kapitálu; zväčšenie prístupu k zamestnanosti; posilnenie sociálneho začlenenia a zavedenie a realizáciu reformy vzdelávania a systémov odbornej prípravy.

Popri úsilí zameranom na základnú infraštruktúru sa vyžaduje modernizácia a reštrukturalizácia výrobných kapacít regiónov prostredníctvom poskytovania služieb podnikom, najmä MSP, zlepšením prístupu k finančným prostriedkom, podporou RTD a inovácie, rozvojom ľudských zdrojov a podporou prenikania, šírenia a preberania IKT.

Pre navrhnutie a plnenie účinných politík je podstatné posilnenie inštitucionálnych kapacít a inštitucionálneho poriadku.

3.3. Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Aby sa zabezpečilo najlepšie použitie obmedzených finančných zdrojov, je potrebné sústrediť sa v rámci tohto cieľa na obmedzený počet kľúčových priorít, najmä v oblastiach výskumu, inovácie, dostupnosti a tvorby pracovných miest. Investície do ľudského kapitálu môžu mať významnú úlohu pri zabezpečovaní plynulého prispôsobenia sa ekonomickej zmene a reštrukturalizácii.

Nový cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť je **predvídať ekonomickú zmenu a podporiť ju** zlepšovaním konkurencieschopnosti a atraktivity regiónov a miest EÚ prostredníctvom investícií do znalostnej ekonomiky, podnikania, výskumu, spolupráce medzi univerzitami a podnikmi a inovácie, prístupu k dopravnej a telekomunikačnej infraštruktúre, energetiky a zdravia, životného prostredia a prevencie rizika, podpory prispôsobivosti pracovníkov a podnikov, posilňovania účasti na trhu práce a podpory sociálneho začlenenia a trvalo udržateľných komunít.

Je potrebné zohľadniť rôzne potreby. **Priemyselné regióny** majú rôzne formy. Mnohé charakterizuje prítomnosť veľkého počtu vyrábajúcich firiem, vysoká hustota obyvateľstva a vysoká miera hospodárskeho rastu, zatiaľ čo iné regióny kombinujú moderný priemysel, najmä MSP, s relatívne rýchle rastúcim sektorom služieb. Obidva druhy regiónov však môžu byť konfrontované s oblasťami hlboko zakoreneného úpadku miest a chudoby, preťaženia, tlaku na životné prostredie a jeho zlého zdravotného stavu a musia sa vyrovnáť s problémami globalizácie a s potrebou prispôbiť sa zrýchľujúcej sa ekonomickej zmene. Na druhom konci škály sú mnohé priemyselné regióny, ktoré sa iba začínajú prispôbovať zmene, a v ktorých sa vyčerpanie priemyselnej základne dostatočne nevyrovnalo novými činnosťami.

Medzitým v oblastiach charakterizovaných **nízkou hustotou obyvateľstva** je hospodársky rozvoj často stimulovaný malými firmami, ale výzvy, ktorým čelia, sú podobné. Nízka hustota obyvateľstva sťažuje riešenie problémov, a preto sa počas posledného desaťročia sociálno-ekonomická situácia nezmenila.

Hospodárska situácia **vidieckych oblastí** je veľmi rozdielna. Niektoré, v ktorých má poľnohospodárstvo stále významnú úlohu, majú dobré prepojenia na mestské centrá a stretávajú sa s narastajúcou hospodárskou diverzifikáciou a nárastom činností v sektore služieb, napríklad v cestovnom ruchu. Ďalšie odľahlejšie vidiecke oblasti musia zápasiť s vysoko rozptýlenou a starnúcou populáciou, nedostatočnými technickými a sociálnymi infraštruktúrami, neadekvátnymi službami a slabými prepojeniami s ostatným hospodárstvom.

Riešenie tejto rôznorodosti problémov a pomoc regiónom reštrukturalizovať a vytvárať nové aktivity v súlade s obnovenou lisabonskou agendou je výzvou pre novú generáciu regionálnych programov pre konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

Ak sa na príslušné územie vzťahuje aj Kohézny fond, mali by sa členské štáty v čo najväčšej miere snažiť o zabezpečenie, aby podporované projekty prispievali k agende rastu a zamestnanosti.

3.4. Európska územná spolupráca

Nový cieľ spolupráce sa zameriava na podporu **silnejšej integrácie** územia Únie v jej všetkých dimenziách. Tak sa prostredníctvom kohéznej politiky podporuje **vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj** územia Únie na úrovni jej makroregiónov a cezhraničnou, nadnárodnou a medziregionálnou spoluprácou, ako aj výmenou najlepších postupov sa znižujú „brzdiace účinky“.

Tieto činnosti sa zakladajú na spoločných stratégiách rozvoja príslušných území (národných, regionálnych, miestnych) a na vytváraní sietí kľúčových zúčastnených strán. Ako také majú evidentnú európsku pridanú hodnotu, ktorá sa v rozšírenej a diverzifikovanejšej Únii ešte zvyšuje.

3.5. Správa vecí verejných

Na pozadí nových výziev, ktoré prináša globalizácia, sa v priebehu posledných rokov kontext kohéznej politiky zmenil. Dnes je jasné, že v otvorenom a globalizovanom hospodárstve musí byť dosahovanie cieľov v oblasti rastu a zamestnanosti zakotvené v regionálnych a dokonca v miestnych stratégiách rozvoja. To je úroveň, na ktorej sa formuje väčšina podnikateľských sietí a vytvárajú prepojenia so vzdelávacími a technologickými centrami a na ktorej sa dajú lepšie zmobilizovať miestne znalosti a expertíza. Miestne a regionálne orgány a iné zúčastnené strany majú aj celý rad právomocí, či už regulačného alebo výdavkového charakteru, na uskutočňovanie verejných politík, ktoré pomáhajú pri realizovaní stratégie pre rast a zamestnanosť.

V kontexte kohéznej politiky má otázka správy vecí verejných rôzne aspekty.

Prvý aspekt sa týka súboru charakteristík verejných organizácií súvisiacich s **výkonom a úspechom verejných politík**. Pre krajiny a regióny, najmä tie, ktoré sú oprávnené v rámci cieľa Konvergencia, je kvalita a efektívnosť verejného sektora nevyhnutná, aby si osvojili reformy a dobrú správu vecí verejných, predovšetkým v oblastiach hospodárstva, zamestnanosti, sociálnych vecí, vzdelávania, životného prostredia a súdnictva. Nepomôže to iba zlepšiť implementáciu kohéznej politiky EÚ, ale takisto zvýši celkovú výkonnosť hospodárstva.

Posilňovanie inštitucionálnych kapacít a správy vecí verejných tam, kde sa považujú za nedostatočné, by malo byť v menej rozvinutých regiónoch kľúčovou prioritou. Konkurencieschopnosť hospodárstva a silnejšia civilná spoločnosť nezávisia len od účinných infraštruktúrnych sietí, ale takisto od nediskriminačného, predvídateľného a transparentného presadzovania práva; priznania a presadzovania obchodateľných vlastníckych práv vrátane práv duševného vlastníctva; otvoreného systému verejného obstarávania a správy, ktorá minimalizuje administratívne bremeno hospodárskych subjektov.

Členské štáty by mali preto pri tvorbe svojich národných stratégií systematicky analyzovať rozsah, v ktorom môže účinnejšia, zodpovedná a transparentná verejná správa pomôcť zvýšiť úroveň produktivity. Preto by sa zo štrukturálnych fondov mali podporovať: tvorba kapacít pre verejnú správu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni s cieľom zlepšiť administratívny rámec pre hospodársku činnosť, dobrá politika a implementácia, vrátane lepšej tvorby právnych predpisov, hodnotenie a analýzy vplyvu návrhov politik a pravidelné preverovanie mechanizmov plnenia.

Druhý aspekt sa týka opatrení a činností, ktoré sú osobitne potrebné na zlepšenie kapacity členských štátov pri **riadení a implementácii kohéznej politiky**. Spôľahlivé a účinné riadenie fondov si vyžaduje náležité, účinné a transparentné štruktúry v ústredných, regionálnych a miestnych správach, ktoré sú schopné vykonávať úlohy spojené s implementáciou fondov, ako sú verejné obstarávanie, finančná kontrola, monitorovanie, vyhodnocovanie a prevencia a boj proti podvodom a korupcii. Efektívne využívanie fondov je ovplyvnené aj kapacitami realizátorov projektu, ktoré sú potrebné na rozvoj a implementáciu vysoko kvalitných projektov. Samotná viditeľnosť zdrojov, ktoré sa používajú efektívnym a transparentným spôsobom, podnecuje súkromných podnikateľov a sociálnych partnerov a vytvára prostredie, v rámci ktorého môžu podnikatelia robiť svoje vlastné investičné rozhodnutia. Preto je aj v týchto oblastiach potrebná činnosť a mala by byť podporená technickou pomocou.

Kvalita **partnerstva** medzi zúčastnenými stranami pri príprave a implementácii programov, vrátane tých, ktoré sú na regionálnej a miestnej úrovni, je s tým súvisiaci veľmi dôležitý faktor, ktorý podmieňuje účinnosť kohéznej politiky. Aj stratégie navrhnuté na miestnej a regionálnej úrovni musia byť neoddeliteľnou súčasťou úsilia o podporu rastu a zamestnanosti. Úloha MSP, potreba vyhovieť miestnym požiadavkám na schopnosti, význam združovania, potreba miestnych inovačných centier je taká, že v mnohých prípadoch musia byť stratégie vytvorené aj zdola, na regionálnej a miestnej úrovni. Platí to mimochodom nielen pre hospodársku agendu, ale aj v prípade širšieho úsilia o zapojenie občanov, ktorí majú možnosť byť priamo zaangażovaní do stratégie rastu a zamestnanosti Únie prostredníctvom partnerstva a viacúrovňových dohôd v oblasti správy, ktorými sa kohézna politika riadi. Silné partnerstvo medzi Komisiou a orgánmi v členských štátoch je základom vypracovania stratégie súdržnosti, ktorou sa priority Spoločenstva vložia do národného a regionálneho kontextu, a jej implementácie prostredníctvom operačného programu.

Rozvoj inovačných projektov založených na partnerstve, ktoré podporujú účasť občanov na formulovaní a implementovaní verejných politik, ako aj zlepšenie súčinnosti medzi komunitami a v rámci nich, môže prispieť k tvorbe ľudského a sociálneho potenciálu, ktorý smeruje k trvalo udržateľnej zamestnanosti, rastu, konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti. V tomto kontexte je dôležité, aby sa kľúčové zúčastnené strany na národnej, regionálnej a miestnej úrovni postavili za reformovanú agendu tak, aby sa zdroje **skutočne sústredili** na podporu rastu a zamestnanosti, a s týmto cieľom zaviedli potrebné partnerské siete. Aj partnerstvá, pakty a iniciatívy založené na vytváraní sietí relevantnými zúčastnenými stranami, akými sú sociálni partneri a MVO, hrajú kľúčovú úlohu v oblasti zamestnanosti a integrácie do pracovného trhu.

Regiónom sa odporúča vytvoriť stratégie trvalo udržateľného regionálneho rozvoja a prostredníctvom pravidelného a systematického dialógu s kľúčovými zúčastnenými stranami dosiahnuť konsenzus o cieľoch, ktoré sa majú dosiahnuť. Partnerstvo je potrebné, aby sa úspešne zvládla komplexnosť a je nevyhnutné na vypracovanie a implementáciu stratégie rozvoja. Opiera sa o rokovania a účasť zúčastnených strán, ako sú príslušné orgány,

hospodárski a sociálni partneri a predstavitelia občianskej spoločnosti, vrátane mimovládnych organizácií. Partnerstvo poskytuje základ pre mobilizáciu najlepších miestnych znalostí a expertízy, pre otvorenosť a transparentnosť pri príprave a implementácii programov. Osobitne dôležité je to pri zlepšovaní znalostí a inovácií; malo by sa pritom opierať o metódy, ktoré boli v minulosti vypracované spolu s regionálnymi inovačnými stratégiami a regionálnymi programami inovačných činností.

Verejno-súkromné partnerstvá

Verejno-súkromné partnerstvá (VSP) môžu byť vhodným nástrojom financovania investícií v prípade, že existuje značný priestor pre účasť súkromného sektora, najmä v oblastiach, v ktorých nie je možné alebo vhodné vzdať sa verejného vlastníctva alebo zabezpečenia trhu. Odhliadnuc od finančného pákového efektu zlepšuje verejno-súkromné partnerstvo na úrovni projektu aj kvalitu implementácie a nadväzujúceho riadenia projektov. Členským štátom sa preto odporúča zvoliť si, pokiaľ je to možné, takéto partnerstvá. Hlavné výhody takýchto VSP sú:

- verejný sektor získa prístup k mnohým spôsobilostiam súkromného sektora, ktoré by mu mali umožniť poskytovať efektívnejšie a nákladovo výhodné služby,
- súkromný sektor preberie mnohé riziká, ktoré by podľa tradičného verejného obstarávania znášal verejný sektor,
- väčšiu efektívnosť je možné dosiahnuť tam, kde je jediná strana zodpovedná za celý súbor činností, ktorý sa skladá z návrhu, tvorby, riadenia a financovania.

Pri zvažovaní realizácie konkrétneho projektu ako VSP je dôležité, aby sa určité podmienky splnili ešte predtým, než súkromné podniky budú poverené dodaním tovaru a služieb predovšetkým, aby sa zaviedol náležitý právny rámec.

Verejno-súkromné partnerstvá fungujú najlepšie, ak sa národné vlády explicitne zaviazali zapojiť súkromný sektor do projektov verejného sektora. V rôznych oblastiach politik sú pre VSP potrebné jasné a konkrétne rámce činnosti; tie sa budú meniť napríklad v závislosti od toho, do akej miery je možné pokryť náklady prostredníctvom užívateľských poplatkov a od rozsahu sociálnych cieľov. K dispozícii sú rôzne možnosti politiky na zabezpečenie hospodárskej súťaže verejno-súkromných partnerstiev bez toho, aby bola neprimerane obmedzená pružnosť potrebná na navrhnutie inovačných a často komplikovaných projektov¹¹.

EÚ bude podporovať tieto VSP tak, že poskytne prostredníctvom štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu finančné prostriedky pre projekty, ktoré spĺňajú všetky potrebné kritériá. V prípade väčších projektov vyzve Komisia členské štáty, aby zhodnotili ich vhodnosť v rámci schémy VSP. Plánuje sa, aby sa v rámci mechanizmu pre technickú pomoc vytvoreného v spolupráci s Európskou investičnou bankou (EIB) a Európskou bankou pre obnovu a rozvoj (EBOR) (nástroj JASPERS) mohlo poskytnúť operačné usmernenie týkajúce sa prípravy verejno-súkromných partnerstiev. EIB a Európsky investičný fond (EIF) by v tomto zmysle mohli významne prispieť.

¹¹ Oznámenie „O verejno-súkromných partnerstvách a právnych predpisoch Spoločenstva o verejnom obstarávaní a koncesiách“. KOM(2005) 569, konečné znenie, 5.11.2005.

4. USMERNENIA PRE KOHÉZNU POLITIKU NA OBDOBIE 2007 – 2013

Na základe uvedeného a v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť by sa pri programoch spolufinancovaných prostredníctvom kohéznej politiky mali prostriedky zamerať na tieto tri priority¹²:

- zlepšenie **atraktivity členských štátov, regiónov a miest** prostredníctvom zlepšenia dostupnosti, zabezpečenia primeranej kvality a úrovne služieb a zachovania životného prostredia;
- podpora **inovácie, podnikania** a rastu **znalostnej ekonomiky** prostredníctvom výskumných a inovačných kapacít, vrátane nových informačných a komunikačných technológií a
- vytváranie **väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest** získavaním väčšieho počtu ľudí pre pracovný pomer alebo podnikateľskú činnosť, zlepšovaním prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a zvyšovaním investícií do ľudského kapitálu.

V ďalších častiach sa budú v každej kapitole skúmať kľúčové aspekty každej z týchto širokých oblastí na základe presne stanovených usmernení. Samozrejme, nie všetky tieto podrobnejšie usmernenia sú relevantné pre všetky regióny. Najvhodnejšia kombinácia investícií napokon závisí od analýzy predností a nedostatkov každého členského štátu a regiónu a špecifických národných a regionálnych podmienok. **Usmernenia skôr predstavujú jednotný rámec, ktorý majú členské štáty a regióny použiť pri vypracovaní národných, regionálnych a miestnych programov, najmä s cieľom zhodnotiť svoj príspevok k cieľom Únie s ohľadom na kohéziu, rast a zamestnanosť.** Usmernenia sú potrebnou, ale nie jedinou podmienkou na dosiahnutie správnej úrovne sústreďovania sa na kľúčové priority každého členského štátu a regiónu v súlade s obnovenou lisabonskou agendou. Zohľadnením lisabonskej agendy pri nových programoch sa pozornosť venuje týmto zásadám:

Po prvé, v súlade so samotnou opätovne začatou Lisabonskou agendou by sa mala kohézna politika zamerať vo väčšej miere na **vedomosti, výskum a inovácie a ľudský kapitál**. Preto by sa celkové finančné aktivity na podporu týchto oblastí činnosti mali výrazne zvýšiť, ako to vyžadujú nové ustanovenia o vyčlenení prostriedkov. Okrem toho by sa členské štáty a regióny mali nechať viesť najlepšími postupmi, ak sa dosiahli viditeľne pozitívne výsledky s ohľadom na rast a zamestnanosť.

Po druhé, členské štáty a regióny by sa mali snažiť o dosiahnutie cieľa **trvalo udržateľného rozvoja** a podporiť synergie medzi hospodárskym, sociálnym a environmentálnym rozmerom. Obnovená Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť a národné programy reforiem zdôrazňujú význam environmentálnych aspektov pre rast, konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Ochranu životného prostredia treba pri príprave programov a projektov brať do úvahy, aby sa podporil trvalo udržateľný rozvoj.

Po tretie, členské štáty a regióny by mali na všetkých úrovniach prípravy a implementácie programov a projektov sledovať cieľ **rovnosti medzi mužmi a ženami**. Mohlo by sa to

¹² Oznámenie jarnému zasadaniu Európskej rady „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok lisabonskej stratégie“. KOM(2005) 24, 2.2.2005.

uskutočniť prostredníctvom osobitných činností na podporu rovnosti a dôkladným preskúmaním toho, ako na ženy a mužov môžu vplývať iné projekty a riadenie fondov.

Po štvrté, členské štáty by mali prijať primerané opatrenia na zabránenie akejkoľvek diskriminácii na základe rodu, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie počas rôznych štádií implementácie fondov. Jedným z kritérií, ktoré pri definovaní operácií financovaných z fondov treba dodržiavať a zohľadniť počas rôznych štádií implementácie, je najmä prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím.

4.1. USMERNENIE: Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu

Jedným z predpokladov pre rast a zamestnanosť je zabezpečiť, aby bola podnikom k dispozícii potrebná infraštruktúra (napr. doprava, životné prostredie, energie). Moderná a bezpečná infraštruktúra je dôležitým faktorom výkonu mnohých podnikov, ktorý ovplyvňuje atraktivitu regiónov a miest z ekonomického i sociálneho hľadiska. Investíciami do infraštruktúry v regiónoch, ktoré zaostávajú, najmä v nových členských štátoch, sa bude podporovať rast a tým posilňovať konvergencia s ostatnou časťou Únie, ako aj zlepšovať kvalita života. Zdroje by nemali plynúť iba z grantov, ale podľa možnosti aj zo súkromného sektora a z pôžičiek, napríklad z EIB. V nasledujúcom programovom období budú mať príslušné úrady v členských štátoch možnosť vo väčšej miere využívať odborné vedomosti EIB pri príprave projektov vhodných na financovanie z európskych finančných prostriedkov v rámci iniciatívy JASPERS.

JASPERS: Nové partnerstvo technickej pomoci

JASPERS, „Spoločná pomoc pri podpore projektov v európskych regiónoch“ je novým partnerstvom technickej pomoci medzi Komisiou, EIB a EBOR. Tento nástroj je k dispozícii členským štátom a má im pomôcť pri príprave veľkých projektov predložených na schválenie podpory v rámci Kohézneho fondu a EFRR. Vychádza zo skúsenosti EIB a EBOR pri príprave veľkých projektov a v iných dôležitých oblastiach, napríklad pri vytváraní verejno-súkromných partnerstiev. Spoločné úsilie troch inštitúcií sa zameriava na zabezpečenie úspešnej implementácie kohéznej politiky v programovom období 2007 – 2013 značným zvýšením zdrojov, ktoré sú k dispozícii na projektovú prípravu. Technická pomoc sa ponúka od počiatočných fáz projektového cyklu. JASPERS poskytne rozsiahlu pomoc vo všetkých fázach cyklu, od počiatočného určenia projektu až po predloženie projektov na rozhodnutie Komisiou.

4.1.1. Rozšírenie a zlepšenie dopravnej infraštruktúry

Za nevyhnutný predpoklad pre hospodársky rozvoj sa môže považovať zavedenie účinnej, flexibilnej, bezpečnej a čistej dopravnej infraštruktúry, pretože oživuje produktivitu, a tým perspektívy rozvoja príslušných regiónov prostredníctvom uľahčenia pohybu osôb a tovaru. Dopravné siete oživujú obchodné príležitosti a súčasne zvyšujú efektivitu. Okrem toho je rozvoj celoeurópskych dopravných infraštruktúr v celej Európe (najmä v príslušných častiach tridsiatich prioritných projektov pre transeurópske dopravné siete), s osobitným zameraním na cezhraničné projekty, nevyhnutný na dosiahnutie väčšej integrácie národných trhov, zvlášť v kontexte rozšírenej Únie.

Investície do infraštruktúry je potrebné prispôbiť osobitným potrebám a úrovni hospodárskeho rozvoja príslušných regiónov a krajín. Tieto potreby sú spravidla najväčšie v konvergenčných regiónoch a krajinách, na ktoré sa vzťahuje Kohézny fond. Zvyčajne vykazujú investície do infraštruktúry (ako aj iné investície) nižšiu mieru návratnosti, ak presiahnu určitú úroveň financovania. Hospodárske výnosy z takýchto investícií sú vysoké vtedy, keď je infraštruktúra nedostatočná a základné siete neboli dokončené, ale výnosy sa pravdepodobne znížia, keď sa dosiahne určitá úroveň.

Preto by sa mala zohľadniť úroveň regionálneho hospodárskeho rozvoja a existencia veľkých dotácií do infraštruktúry. V najmenej rozvinutých regiónoch a krajinách môžu medzinárodné a medziregionálne prepojenia počas dlhšieho obdobia priniesť vyššie výnosy formou zvýšenej konkurencieschopnosti podnikov a takisto môžu uľahčiť mobilitu pracovných síl. Na druhej strane môže byť pre regióny s rozptýlenou malou hospodárskou základňou a so štruktúrou osídlenia založenou na malých mestách vhodnejšie vytvoriť regionálnu dopravnú infraštruktúru. V regiónoch, v ktorých je nedostatočná cestná sieť, by mali byť k dispozícii finančné prostriedky aj na výstavbu hospodársky nevyhnutných cestných prepojení. Mali by sa riešiť aj výzvy súvisiace s mobilitou a prístupnosťou v mestských oblastiach, pričom sa podporia integrované systémy riadenia a čisté dopravné riešenia.

Aby sa maximalizovali výnosy pochádzajúce z investícií do dopravy, pomoc z fondov by mala vychádzať z niekoľkých zásad.

Po prvé, na určenie úrovne a povahy infraštruktúrnych investícií, ktoré sa majú realizovať, by sa mali použiť objektívne kritériá. Napríklad potenciálna miera návratnosti by sa mala počítať podľa stavu hospodárskeho rozvoja a povahy hospodárskych činností príslušných regiónov, aktuálnej hustoty a kvality infraštruktúry alebo miery preťaženia. Pri určovaní sociálnych výnosov by sa mali zohľadniť aj environmentálne a sociálne dôsledky plánovaných infraštruktúrnych projektov.

Po druhé, v súlade s Bielou knihou¹³ by sa v čo najväčšej miere mala rešpektovať zásada trvalej udržateľnosti životného prostredia. Malo by sa pokračovať v úsilí o prechod na ekologickejšie druhy dopravy. Každý druh dopravy by sa však vo vzťahu k životnému prostrediu a všeobecnej výkonnosti mal optimalizovať, najmä pokiaľ ide o využívanie infraštruktúr v rámci rôznych druhov a medzi nimi¹⁴.

Po tretie, v konvergenčných regiónoch a krajinách, na ktoré sa vzťahuje Kohézny fond, by sa osobitná pozornosť mala venovať modernizácii železničného systému, a to tak, že sa dôkladne vyberú prioritné oblasti, aby sa zabezpečila ich interoperabilita v rámci európskeho riadiaceho systému železničnej dopravy (ERTMS).

Po štvrté, investície do dopravnej infraštruktúry by mali byť sprevádzané náležitým riadením dopravy s osobitným dôrazom na bezpečnosť, v súlade s vnútroštátnymi normami a normami Spoločenstva. Národné alebo regionálne stratégie by mali zohľadňovať potrebu dosiahnuť vyrovnané (a životné prostredie nezaťažujúce) druhové rozdelenie dopravy, ktoré slúži hospodárskym aj environmentálnym potrebám. Stratégie by mali napríklad zahŕňať inteligentné dopravné systémy, platformy pre viac druhov dopravy a najmä technológiu použitú pri systéme ERTMS uvedenom vyššie a programe SESAR (Single European Sky ATM Research Programme – pre jednotnejší systém riadenia leteckej dopravy v Európe).

¹³ „Európska dopravná politika do roku 2010: čas rozhodnutia“. KOM(2001) 370.

¹⁴ „Európa v pohybe – trvalo udržateľná mobilita pre európsky kontinent“. KOM(2006) 314, 22.6.2006.

Z uvedených zásad vyplývajú tieto usmernenia pre činnosť:

- Členské štáty a regióny oprávnené v rámci cieľa Konvergencia¹⁵ alebo Kohézneho fondu by z 30 projektov európskeho záujmu mali udeliť prioritu tým, ktoré sa týkajú ich územia. V rámci tejto skupiny projektov si osobitnú pozornosť zasluhujú cezhraničné prepojenia. Členské štáty by mali využívať koordinátorov ako prostriedok na skrátenie času, ktorý uplynie od návrhu plánov siete do fyzickej výstavby. Iné projekty TEN a strategické dopravné prepojenia by sa mali podporiť v takom prípade, keď značne prispievajú k rastu a konkurencieschopnosti.
- Aj doplnkové investície do **vedľajších prepojení** budú v kontexte integrovanej regionálnej dopravnej a komunikačnej stratégie pre mestské a vidiecke oblasti dôležité, aby sa zabezpečilo, že regióny využívajú možnosti, ktoré sa vytvorili prostredníctvom veľkých sietí.
- Pri podpore **železničnej infraštruktúry** by sa malo usilovať o zabezpečenie väčšieho prístupu. Železničné poplatky by mali uľahčiť prístup pre nezávislé subjekty. Mali by takisto zlepšiť vytvorenie interoperabilnej siete v celej EÚ. Dodržiavanie a uplatnenie interoperability a zavedenie ERTMS do vozového parku a tratí by malo byť súčasťou všetkých financovaných projektov.
- Podpora environmentálne trvalo udržateľných **dopravných sietí**, najmä v mestských oblastiach. Zahŕňa to prostriedky verejnej dopravy (vrátane parkovacích a dopravných infraštruktúr), plány mobility, cestných obvodových okruhov, zvyšovanie bezpečnosti na cestných križovatkách, cesty a chodníky určené pre chodcov a cyklistov. Zahŕňa aj opatrenia, ktoré umožňujú prístup k službám verejnej dopravy pre určité cieľové skupiny (staršie osoby, zdravotne postihnuté osoby) a umožňuje prevádzku sietí pre alternatívne palivá pre vozidlá. Vnútrozemské vodné cesty môžu takisto prispieť k trvalej udržateľnosti sietí.
- Aby sa zabezpečila optimálna efektívnosť dopravných infraštruktúr na podporu regionálneho rozvoja, mala by sa pozornosť venovať zlepšovaniu **prepojenia** izolovaných ostrovných alebo najvzdialenejších území na transeurópsku sieť (TEN-T). V tejto súvislosti pomôže vytvorenie vedľajších prepojení so zameraním na intermodalitu a trvalo udržateľnú dopravu. S ostatným územím by mali byť prepojené najmä prístavy a letiská.
- Väčšia pozornosť by sa mala venovať rozvoju „**morských diaľnic**“ a námornej doprave na krátke vzdialenosti ako novej alternatíve k cestnej diaľkovej doprave a železničnej doprave.

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú v tom istom čase podporu z Kohézneho fondu a zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch rozlišovať medzi druhmi činností financovaných jednotlivými fondmi, pričom Kohézny fond má kľúčovú úlohu pri podpore transeurópskych dopravných sietí.

Na druhej strane by sa štrukturálne fondy mali vo všeobecnosti zameriavať na rozvoj infraštruktúry, ktorá súvisí s opatreniami na stimulovanie hospodárskeho rastu (ako napríklad rozvoj cestovného ruchu, zlepšenia na zvýšenie atraktivity priemyselných lokalít atď.). Čo sa

¹⁵ Ú. v. EÚ L 167, 30.4.2004, s. 1.

týka cestnej infraštruktúry, investície by mali zodpovedať aj celkovému cieľu cestnej bezpečnosti.

Spolufinancovanie z Kohézneho fondu a štrukturálnych fondov by malo dopĺňať príspevky z rozpočtu pre transeurópske siete, pričom by sa malo vyhnúť duplicitě, pokiaľ ide o pomoc Spoločenstva. Členské štáty budú musieť jednotlivo vopred určiť najvhodnejší nástroj pre plánované projekty. Finančné prostriedky kohéznej politiky sa môžu kombinovať so zárukami za pôžičky, ktoré sú časťou nástrojov TEN.

4.1.2. Posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom

Investície do životného prostredia môžu prispieť k hospodárstvu tromi spôsobmi: môžu zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť hospodárskeho rastu, znižujú vonkajšie náklady na životné prostredie pre hospodárstvo (napr. zdravotné náklady, náklady spojené s odstránením znečistenia alebo náhradou škody) a stimulujú inováciu a tvorbu pracovných miest. Budúce kohézne programy by sa mali usilovať o posilnenie potenciálnych synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom. V tomto kontexte by malo mať vysokú prioritu poskytovanie všetkých služieb v oblasti životného prostredia, ako sú čisté zásoby vody, infraštruktúra pre spracovanie odpadu a čistenie odpadových vôd, hospodárenie s prírodnými zdrojmi a biodiverzita, dekontaminácia pôdy s cieľom prípravy pre nové hospodárske činnosti a ochrana pred určitými environmentálnymi rizikami.

Aby sa maximalizovali ekonomické prínosy a minimalizovali náklady, prioritu by malo mať riešenie znečistenia životného prostredia a jeho zdrojov. V sektore odpadového hospodárstva to znamená zamerať sa na predchádzanie tvorbe odpadov, recyklovanie a biologický rozklad odpadov, ktoré sú nákladovo efektívne a pomáhajú pri tvorbe pracovných miest.

Stratégie rozvoja by mali byť založené na predchádzajúcom hodnotení potrieb a osobitných problémov, ktorým čelia regióny a ak je to možné s použitím vhodných ukazovateľov. Malo by sa podľa možnosti vyvinúť úsilie na podporu internalizácie vonkajších nákladov na životné prostredie a zavedenie a rozvoj trhových nástrojov (pozri napríklad nástroje navrhnuté v Akčnom pláne pre environmentálne technológie). Pozornosť sa v tejto súvislosti zameriava na iniciatívu Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť, ktorá bude od roku 2008 poskytovať celoeurópske aktuálne informácie o pokrytí a využití zeme a o stave oceánov, ako aj mapy výskytu v prípade katastrof a nehôd.

Preto sa odporúčajú tieto usmernenia pre činnosť:

- Uspokojenie významných potrieb investícií do **infraštruktúry** najmä v konvergenčných regiónoch a predovšetkým v nových členských štátoch s cieľom vyhovieť právnym predpisom týkajúcim sa životného prostredia v oblastiach vodného a odpadového hospodárstva, ovzdušia, ochrany prírody a druhov a biodiverzity.
- Zabezpečenie **atraktívnych podmienok pre podniky a ich vysoko kvalifikovaný personál**. Je to možné zabezpečiť podporou územného plánovania, ktoré znižuje neorganizované rozrastanie miest, a obnovením fyzického prostredia, vrátane rozvoja prírodných a kultúrnych hodnôt. Investície do tejto oblasti by mali byť jasne spojené s rozvojom inovatívnych podnikov na príslušných miestach vytvárajúcich pracovné príležitosti.
- Podpora investícií, ktoré by prispeli k plneniu **záväzkov vyplývajúcich** pre EÚ **z Kjótskeho protokolu**, okrem investícií do trvalo udržateľných zdrojov energie a trvalo udržateľnej dopravy v rámci iných stratégií.
- Prijatie opatrení na **predchádzanie rizikám** prostredníctvom lepšieho hospodárenia s prírodnými zdrojmi, cielenejšieho výskumu a lepšieho vyžívania IKT a inovatívnejších politík verejnej správy vrátane napríklad preventívneho monitorovania.

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú podporu z Kohézneho fondu i zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch jasne rozlišovať medzi druhmi činností financovanými každým jednotlivým fondom.

4.1.3. Riešenie intenzívneho využívania tradičných zdrojov energie Európu

Súvisiacou prioritou je potreba znižovať tradičnú energetickú závislosť prostredníctvom zlepšení v hospodárení s energiou a obnoviteľnej energie. Investície do týchto oblastí prispievajú k bezpečnosti zásobovania energiou v prospech dlhodobého rastu, pričom pôsobia ako zdroj inovácie, poskytujú príležitosti vývozu a sú nákladovo efektívne, najmä keď ceny energie zostávajú na vysokej úrovni.

Aby sa zabezpečila bezpečnosť zásobovania, je potrebné aj investovanie do tradičných zdrojov energie. V prípadoch zrejmeho zlyhania trhu a v ktorých to nie je v rozpore s liberalizáciou trhu, by sa mali fondy sústrediť predovšetkým na dokončenie vzájomných prepojení s osobitným dôrazom na transeurópske siete, zdokonalenie elektrorozvodnej siete a dokončenie a zdokonalenie sietí na prepravu a distribúciu plynu, prípadne aj v ostrovných a najvzdialenejších regiónoch.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Podpora projektov na zlepšenie **hospodárenia s energiou**, napríklad v budovách, a šírenie modelov rozvoja, ktoré sú málo energeticky náročné.
- Podpora rozvoja a využívania **obnoviteľných a alternatívnych technológií** (napríklad vietor, slnko, biomasa), aj na účely vykurovania a chladenia, ktoré by umožnili EÚ vedúcu pozíciu a tak posilnili jej konkurenčné postavenie. Takéto investície takisto prispievajú k plneniu lisabonského cieľa, ktorým je zabezpečiť, aby sa do roku 2010 získavalo 21 % elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov.

– Koncentrovanie investícií do tradičných zdrojov energie, aby sa rozvíjali **siete** v prípadoch zrejmeho zlyhania trhu. Tieto investície sa zväčša týkajú konvergenčných regiónov.

4.2. USMERNENIE: Zlepšenie poznatkov a inovácie pre rast

Ciele Únie smerom k rastu a tvorbe pracovných miest si budú vyžadovať štrukturálnu zmenu v hospodárstve a orientáciu na činnosti založené na vedomostiach. To si vyžaduje úsilie vo viacerých oblastiach: riešiť nízku úroveň výskumu a technického rozvoja (VTR), najmä v súkromnom sektore; podporovať inováciu prostredníctvom zdokonalených výrobkov, procesov a služieb, ktoré by obstáli v medzinárodnej konkurencii; zvýšiť regionálne a miestne schopnosti tvoriť a prijímať nové technológie (predovšetkým IKT); a viac podporiť ochotu prebrať riziko.

Výdavky VTR, vyjadrené ako podiel HDP, sa zvýšili iba okrajovo na 1,9 % HDP a sú značne pod lisabonským cieľom 3 %¹⁶. Odhaduje sa, že zvýšenie podielu výdavkov z HDP na výskum a vývoj z 1,9 % na 3 % (s cieľom dosiahnuť lisabonský cieľ do roku 2010) by malo viesť k zvýšeniu úrovne HDP o 1,7 % do roku 2010¹⁷. Zatiaľ čo zaostávanie podnikových investícií do VTR je naďalej značné, ukazuje sa, že aj na verejné investície sa v tejto oblasti vyvíja tlak. Rozdiel, ktorý vzniká vo vnútri a medzi štátmi s ohľadom na VTR a inováciu, najmä v spojení s podnikovými výdavkami do VTR, je omnoho väčší ako rozdiel v príjmoch. Hoci sa skombinovali a podnikli vnútroštátne iniciatívy a iniciatívy Spoločenstva, je potrebné zladit' podnikateľské potreby s ponukou VTR z verejných a súkromných inštitúcií VTR. Nevýhoda Európy v inovácii sa zväčšuje: európsky ukazovateľ inovácie (European Innovation Scoreboard) ukazuje, že Európa zaostáva za USA v 9 z 11 ukazovateľov inovácie¹⁸. Aj v rámci Európy pokračuje rozdiel v inovácii, pretože Únia príliš často zlyháva pri premene technického rozvoja do trhovo orientovaných výrobkov a procesov. Kohézna politika môže pomôcť pri riešení hlavných problémov zaostávajúceho výkonu Európy v inovácii, vrátane neúčinných inovačných systémov, nedostatočnej podnikateľskej dynamiky alebo pomalého využívania IKT podnikmi.

V tomto kontexte je potrebné zvýšiť národné a regionálne kapacity VTR, aby sa podporili investície do infraštruktúry IKT a vhodným technologickým transferom a mechanizmami výmeny vedomostí šírili technológie a vedomosti. Zvyšovanie povedomia na podporu lepšieho využívania existujúceho potenciálu VTR by sa mohlo stimulovať prostredníctvom „prezieravosti“ regiónu a iných regionálnych strategických metód plánovania, ktoré zahŕňajú pravidelný a systematický dialóg s kľúčovými zúčastnenými stranami. Takisto je dôležité zlepšiť schopnosť firiem, najmä MSP, absorbovať VTR prostredníctvom činností na rozvoj schopností a zručností, stimulovať v Európe tvorbu a využívanie väčšej zásoby vysokokvalifikovaných talentovaných výskumníkov; zvýšiť súkromné a verejné investície do VTR a inovácie a stimulovať partnerstvá VTR v rôznych regiónoch Únie. Európske technologické platformy napríklad ponúkajú možnosť lepšie prispôbiť výskumné programy podnikateľským potrebám; kohézna politika môže zohrávať významnú úlohu pri implementácii ich strategických výskumných agend v celej Únii vrátane menej rozvinutých regiónov.

¹⁶ „Investovanie do výskumu: akčný plán pre Európu“. KOM(2003) 226, 30. 4. 2003.

¹⁷ „Hospodárske náklady plynúce z neuskutočnenia Lisabonu“ – SEK(2005) 385, 15.3.2005.

¹⁸ SEK(2004) 1475.

Kým priame príspevky sú naďalej dôležité, predovšetkým v konvergenčných regiónoch, je potrebné zamerať sa na poskytovanie kolektívnych podnikových a technologických služieb skupinám firiem, s cieľom pomôcť im zlepšiť ich inovačnú kapacitu. Priame príspevky jednotlivým firmám by mali mať za cieľ zdokonalenie VTR a inovačnej kapacity firmy, skôr ako dočasné zníženie svojich výrobných nákladov, ktoré majú zaťažujúce účinky. Je to dôležité najmä v tradičných sektoroch, hlavne v tých, ktoré sú vystavené globálnej konkurencii vyžadujúcej dodatočné úsilie na udržanie konkurencieschopnosti, ako aj v MSP, ktoré často predstavujú najväčší zdroj zamestnanosti na regionálnej úrovni. Predovšetkým je potrebné prispôbiť tieto politiky konkrétnym podmienkam každého regiónu a najmä potrebám MSP. Národné, regionálne a miestne stratégie by mali byť založené na vyčerpávajúcom prieskume investičných príležitostí VTR.

Vedomosti a inovácia sú stredobodom úsilia Únie na podporu rýchlejšieho rastu a väčšej zamestnanosti. Na úrovni Únie boli navrhnuté dva navzájom súvisiace rámcové programy: Siedmy rámcový program pre VTR a Rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu (PKI). Synergia medzi kohéznou politikou a týmito nástrojmi je nevyhnutná, aby sa výskumá a kohézna politika na regionálnej úrovni navzájom posilňovali, pričom sa v národných a regionálnych stratégiách rozvoja zachytí, ako sa tento cieľ dosiahne. Kohézna politika môže pomôcť všetkým regiónom vytvoriť kapacity výskumu a inovácie a tak prispieť k efektívnej účasti týchto regiónov na európskom výskumnom priestore a celkovo na výskumných a inovačných činnostiach Únie. Zohráva predovšetkým dve dôležité úlohy. Prvá je pomáhať regiónom implementovať regionálne inovačné stratégie a akčné plány, ktoré by potenciálne mohli mať významný vplyv na konkurencieschopnosť na regionálnej úrovni a v Únii ako celku. Druhá je prispieť k zväčšovaniu výskumnej a inovačnej kapacity v regióne na úrovni, ktorá mu umožní zúčastňovať sa nadnárodných výskumných projektoch.

Regionálne stratégie by sa preto mali sústrediť na investovanie do VTR, inovácií a podnikania; mali by zaisťovať, aby tieto investície zodpovedali ekonomickým potrebám regiónu a aby bolo možné premietnuť výskum do ľahko predajnej inovácie výrobku, procesu a služieb; zlepšiť transfer technológií a výmenu vedomostí; podporiť rozvoj, šírenie a preberanie IKT v rámci firiem a zabezpečiť, aby podniky, ktoré chcú investovať do tovarov s vysokou pridanou hodnotou, mali prístup k finančným prostriedkom. V takýchto stratégiách by sa mali špecificky stanoviť možnosti experimentovania s cieľom zvýšiť schopnosť politických intervencií a sprostredkovateľských organizácií motivovať regionálne a miestne subjekty, predovšetkým MSP, na inováciu.

4.2.1. Zvýšenie investícií do výskumu a technického rozvoja a ich lepšie zameranie

Konkurencieschopnosť európskych podnikov závisí v rozhodujúcej miere od ich schopnosti uviesť nové vedomosti na trh čo najrýchlejšie. Verejná podpora pre VTR, ktorá môže byť opodstatnená, ak sa identifikovali zlyhania trhu, ako aj verejným charakterom určitých investícií do VTR, túto schopnosť posilňuje. Okrem toho otázka vlastníctva výsledkov výskumu a potreba dosiahnuť kritické množstvo v určitých sektoroch výskumu opodstatňujú vládnú podporu pre VTR.

Osobitný charakter VTR by sa mal vziať do úvahy pri implementácii regionálnej politiky. VTR si vyžaduje najmä úzku spoluprácu medzi účastníkmi, aby sa stimulovala tvorba kompetenčných centier, ktoré sú potrebné na dosiahnutie kritického množstva. Kľúčovú úlohu môže hrať geografická blízkosť, a to prostredníctvom existencie zoskupení MSP a inovačných centier vytvorených napríklad pri verejných výskumných inštitúciách. V dôsledku toho sa

musia činnosti VTR priestorovo sústreďovať, pričom sa podporuje absorpčná schopnosť oblastí s malou intenzitou VTR.

VTR v menej rozvinutých členských štátoch a regiónoch by sa mali rozvíjať okolo existujúcich kompetenčných centier a mali by sa vyhnúť nadmernému priestorovému rozptylu zdrojov. Aj tu môžu európske technologické platformy prispieť k zameraniu investícií na prioritné oblasti výskumu. Investície by mali takisto dopĺňať európske priority stanovené v Siedmom rámcovom programe a mali by podporiť ciele obnovenej lisabonskej agendy. Uprednostniť by sa mal rozvoj nových a na trhu umiestniteľných výrobkov, služieb a spôsobilostí.

Činnosti vo VTR by mali byť spojené s politikou EÚ v oblasti VTR a potrebami príslušných regiónov. Z hľadiska metodického postupu je potrebné, aby sa zakladali na spoľahlivom analytickom prístupe ako je predvídavosť; ako aj použítí ukazovateľov, ako sú patenty; ľudských zdrojoch vo VTR; umiestnení súkromných a verejných výskumných inštitúcií a na existencii zoskupení inovatívnych podnikov.

Usmernenia pre činnosť v oblasti VTR je možné určiť takto:

- Posilňovanie spolupráce medzi podnikmi, ako aj medzi podnikmi a verejnými výskumnými/terciárnymi vzdelávacími inštitúciami napríklad podporovaním tvorby regionálnych a medziregionálnych kompetenčných **zoskupení**.
- Podporovanie **činností VTR v MSP** a transfer technológií (umožnenie MSP dostať sa k službám VTR vo verejne financovaných výskumných inštitúciách).
- Podpora regionálnych **cezhraničných a nadnárodných iniciatív** zameraných na posilňovanie výskumnej spolupráce a tvorbu kapacít v prioritných oblastiach výskumnej politiky EÚ.
- Posilnenie **tvorby kapacít vo výskume a vývoji**, vrátane IKT, výskumnej infraštruktúry a ľudského kapitálu v oblastiach s významným potenciálom rastu.

Programy – najmä pre regióny oprávnené v rámci cieľa Konvergencia – môžu prispieť k rozvoju infraštruktúry VTR a vzdelávania (vrátane regionálnych vysokorýchlostných dátových sietí medzi výskumnými ústavmi a v rámci nich), vzdelávacej infraštruktúry (v regiónoch oprávnených v rámci cieľa Konvergencia), vybavenia a prístrojového vybavenia vo verejne financovaných výskumných inštitúciách aj v podnikoch pod podmienkou, že investície sú priamo napojené na ciele regionálneho hospodárskeho rozvoja. To môže zahŕňať výskumnú infraštruktúru, pre ktorú boli z predchádzajúcich rámcových programov financované realizačné štúdie. Podporovaním priorít Siedmeho rámcového programu by sa malo snažiť o rozvoj plného potenciálu vznikajúcich a existujúcich kompetenčných centier a o zintenzívnenie investovania do ľudského kapitálu, najmä školeniami výskumníkov na národnej úrovni a vytváraním podmienok na získanie výskumníkov školených v zahraničí.

4.2.2. *Uľahčenie inovácie a podpora podnikania*

Inovácia je výsledkom komplexných a vzájomne pôsobiacich procesov, vrátane schopnosti podnikov byť prístupnými doplnkovým vedomostiam pochádzajúcich od iných trhových účastníkov, organizácií a inštitúcií.

Investície do inovácie predstavujú nadradenú prioritu pre kohéznou politiku v rámci programov pre konvergenciu i pre regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Ich spolufinancovanie by malo byť hlavnou prioritou v regiónoch, na ktoré sa vzťahuje program uvedený ako druhý v poradí a do ktorých je potrebné sústrediť obmedzené finančné zdroje, aby sa dosiahlo kritické množstvo a vznikol pákový efekt.

Hlavným cieľom by mala byť podpora podnikateľského prostredia, ktoré podporuje tvorbu, šírenie a používanie nových vedomostí firmami. Pre vytvorenie efektívnych regionálnych inovačných systémov je potrebné, aby sa hospodárski, sociálni a politickí aktéri stretávali s postupmi, ktoré majú vo svete, nielen na národnej alebo miestnej úrovni, v technike a hospodárstve vedúcu pozíciu. V tejto súvislosti by sa malo usilovať aj o spoluprácu s inovačnými prenosovými centrami a Európskymi informačnými centrami, ktoré sú financované podľa PKI, najmä v oblasti nadnárodnej technológie a prenikania informácií.

Je potrebné podporovať začínajúce spoločnosti, najmä v oblasti VTR, s cieľom rozvíjať partnerstvá s výskumnými inštitúciami s dlhodobým výhľadom a jasnou trhovou orientáciou. Kohéznou politikou by sa malo usilovať o vyrovnanie zlyhaní trhu, ktoré prekážajú inovácii a podnikaniu. Opatrenia by sa mali orientovať na existujúce centrá činnosti, aby sa využil regionálny potenciál VTR a posilnilo vytváranie sietí a technologická spolupráca v rámci regiónov a medzi nimi.

Verejné orgány by mali zabezpečiť, že výskumné inštitúcie, súkromný a verejný sektor využívajú plný potenciál synergií medzi nimi.

Z hľadiska metodického postupu by sa stratégie hospodárskeho rozvoja mohli zlepšiť zberom údajov o existujúcich inovačných činnostiach v príslušných regiónoch, napríklad o podávaní patentov súkromných osôb alebo o charaktere, rozsahu a potenciáli rozvoja existujúcich zoskupení inovačných činností vrátane tých, ktoré zahŕňajú súkromné aj verejné výskumné inštitúcie. V tomto ohľade by mohli byť prospešné aj prieskumy inovácie Spoločenstva a európsky ukazovateľ inovácie.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Zefektívnenie regionálnej ponuky, čo sa týka inovácie, vzdelania a VTR a ich lepšie prístupnenie firmám, najmä MSP, napríklad zakladaním **kompetenčných centier**, sústreďovaním MSP, ktoré využívajú špičkovú technológiu, pri inštitúciách pre výskum a technológiu alebo rozvíjaním a vytváraním regionálnych **zoskupení** okolo veľkých spoločností.
- Poskytovanie **podporných služieb podnikom**, aby sa im a najmä MSP, umožnilo zvýšiť konkurencieschopnosť a medzinárodné zviditeľnenie, najmä využitím príležitostí, ktoré vytvoril vnútorný trh. Podnikateľské služby by mali uprednostniť využívanie synergií (napríklad transfer technológií, vedecké parky, komunikačné centrá pre IKT, inkubátory a súvisiace služby, spolupráca so zoskupeniami) a poskytnúť väčšiu tradičnú podporu v oblastiach riadenia, marketingu, technickej podpory, prijímania do zamestnania a iných profesionálnych a komerčných služieb.
- Zabezpečenie plného využitia európskych predností v oblasti **eko-inovácií**. Eko-inovácie by sa mali spolu so zlepšením postupov MSP podporiť prostredníctvom zavedenia systémov environmentálneho riadenia. Okamžitým investovaním do tejto oblasti sa umožní, že podniky v EÚ budú v blízkej budúcnosti mať silnejšie postavenie, keď iné

regióny len docenia potrebu takýchto technológií. Je to oblasť, ktorá má jasnú súvislosť s Rámcovým programom pre konkurencieschopnosť a inováciu.

- Podporovanie **podnikania**, uľahčenie vzniku a **rozvoja nových firiem**, podporovanie udržiavania a tvorby spoločností z výskumných inštitúcií alebo firiem s použitím rôznych techník (napríklad zvyšovanie povedomia, tvorba prototypov, tútorstvo a poskytnutie podpory v oblasti riadenia a technológie pre budúcich podnikateľov).

Je dôležité zabezpečiť, aby spoločnosti, vrátane MSP, mohli komerčne využívať výsledky výskumu.

Podnikové služby by mal poskytovať, pokiaľ možno, súkromný sektor alebo zmiešané verejno-súkromné organizácie. Služby by mali byť prvotriedne, rýchlo k dispozícii, ľahko prístupné a reagujúce na potreby MSP. Kvalita služieb by sa mala stanoviť a monitorovať, a medzi poskytovateľmi by mala existovať súdržnosť, ktorú možno zabezpečiť napr. zriaďovaním verejno-súkromných partnerstiev a centrálnych poradní.

Administratívne postupy sú často príliš zložité. Informácie a prvotná podpora by mali byť k dispozícii zo siete centrálnych poradní, ktoré by mohli slúžiť ako rozhranie medzi súkromným sektorom a žiadateľom o príspevok; to by mohlo zahŕňať rôzne činnosti spolufinancované v rámci kohéznej politiky. Títo poskytovatelia by mali byť kompetentní na celú škálu štátnych pomoci – nezávisle od národných alebo regionálnych kompetencií – a mali by mať stanovené ciele efektívnosti, ktoré sa pravidelne monitorujú.

Vždy, keď to okolnosti umožňujú, by sa osobitným podnikovým kategóriám (napr. začínajúcim podnikom alebo nedávno presunutým spoločnostiam) alebo podnikateľom (napr. mladým ľuďom, ženám, starším pracovníkom alebo príslušníkom etnických menšín) mala poskytnúť primeraná a prispôsobená podpora. Aj na školách by sa malo podporovať vzdelávanie v oblasti podnikania.

4.2.3. Podpora informačnej spoločnosti pre všetkých

Šírenie IKT v celom hospodárstve Únie predstavuje silnú páku pre zdokonaľovanie úrovni produktivity aj konkurencieschopnosti regiónov. Šírenie IKT takisto podnecuje reorganizáciu výrobných postupov a vznik nových služieb pre podniky a súkromné osoby. Výkonné a účinné elektronické poskytovanie verejných služieb, najmä v oblastiach štátnej správy a zdravotníctva, má významný potenciál pre hospodársky rast a umožnenie nových služieb. Šírenie technológie môže podporovaním zakladania a rastu kompetenčných centier v oblasti aktivít IKT a rozvojom prepojenosti a sieťovania medzi podnikmi a najmä MSP, prispieť k regionálnemu rozvoju. Opatreniami by sa mal podnietiť rozvoj výrobkov a služieb s cieľom uľahčiť a stimulovať súkromné investície do IKT, zatiaľ čo sa v sektore IKT zabezpečí hospodárska súťaž.

Politické opatrenia by sa preto mali zamerať na prepojitelnosť. Zahŕňa to zdokonalenie služieb inovačnej podpory pre MSP s osobitným cieľom oživiť transfer technológií medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi. Vyžaduje si to aj rozvoj schopností potrebných v znalostnej ekonomike a rozvíjanie obsahu prostredníctvom poskytovania elektronických aplikácií a služieb (ako je oblasť štátnej správy, obchodu, vzdelávania a zdravotníctva), ktoré sú zaujímavými alternatívami k iným, často nákladnejším modelom poskytovania služieb. Osobitne sa to týka vzdialených a riedko osídlených oblastí, ako aj najvzdialenejších regiónov, ostrovov alebo oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami. Použitie

a rozvoj výrobkov a služieb založených na obsahu môže evidentne fungovať, len ak je k dispozícii vhodná infraštruktúra, ktorá je schopná podporovať širokopásmové služby. Preto je dôležité, aby v celej Únii a za primerané ceny bola k dispozícii vhodná širokopásmová komunikačná infraštruktúra.

Investície do infraštruktúry IKT by spravidla mali zohľadňovať prudký technický rozvoj a rešpektovať zásady technologickej neutrality a otvoreného prístupu. Dodržiavanie pravidiel hospodárskej súťaže a implementácie regulačného rámca pre elektronickú komunikáciu je neodmysliteľné.

Je potrebné, aby sa činnosti zakladali na kontextových ukazovateľoch súvisiacich s existujúcou hospodárskou štruktúrou (vrátane priemyselnej špecializácie, úrovne hospodárskeho rozvoja, kvality prepojenia na IKT a potenciálnych synergií medzi regionálnymi centrami hospodárskej aktivity). Určenie regionálnych potrieb by malo zohľadniť existujúce iniciatívy Únie v prospech IKT, najmä iniciatívu i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť¹⁹.

Pokiaľ vezmeme do úvahy, že IKT sa dotýkajú všetkých sektorov hospodárstva a spoločnosti, je nevyhnutné, aby členské štáty a regióny vyvinuli kompatibilné stratégie pre informačnú spoločnosť, ktoré zaručia súdržnosť a integráciu medzi sektormi prostredníctvom vyrovňavania opatrení pre ponuku a dopyt na základe miestnych požiadaviek, účasti zúčastnených strán a silnej verejnej politickej podpory.

Usmernenia pre činnosť sú:

- Zabezpečenie preberania IKT firmami a domácnosťami a podpora rozvoja prostredníctvom vyváženej podpory pre ponuku a dopyt **výrobkov IKT a verejných aj súkromných služieb**, ako aj prostredníctvom väčšieho investovania do ľudského kapitálu. Tieto činnosti by mali zvýšiť produktivitu, podporiť otvorené a konkurencieschopné digitálne hospodárstvo a všetkým prístupnú spoločnosť (napríklad zlepšovanie prístupnosti pre zdravotne postihnuté osoby a staršie osoby) a tak oživiť rast a zamestnanosť.
- Zaistenie **dostupnosti infraštruktúry IKT** a súvisiacich služieb v prípadoch, kde ich trh nedokáže zabezpečiť za prijateľné náklady a na adekvátnej úrovni, ktorú si vyžadujú služby, najmä vo vzdialených a vidieckych oblastiach a v nových členských štátoch.

4.2.4. *Zlepšenie prístupu k finančným prostriedkom*

Ďalším kľúčovým faktorom pre podporu vedomostí a inovácie je uľahčiť prístup k finančným prostriedkom. Aby sa posilnil rast a tvorba pracovných miest, musí byť pre podnikateľov a podniky výhodnejšie investovať do rozvoja a produkcie tovaru a služieb než zamerať úsilie napríklad na aktivity prinášajúce špekulatívne zisky.

Prístup k finančným prostriedkom je v tomto kontexte často ťažký a takto sa vytvára prekážka pre rast a tvorbu pracovných miest. Zlepšenie prístupu ku kapitálu je dôležité pre činnosti VTR aj pre začínajúce podniky. Trhy rizikového kapitálu súvisiace s inovačnými činnosťami je potrebné rozvíjať v spojení s lepším regulačným prostredím, ktoré uľahčuje podnikanie.

¹⁹ KOM(2005) 229.

Tieto programy by sa mohli uskutočniť v úzkej spolupráci s Európskym investičným fondom (EIF) v rámci iniciatívy JEREMIE s cieľom získať finančné zdroje v oblastiach, v ktorých zlyhanie trhu v súvislosti s činnosťami VTR spájajúcimi sa s vysokým rizikom preukážajú podnikaniu. Primerane sa musí tiež prihliadať na účinok vládnej podpory pre zakladanie podnikov, aby sa vyhlo vytlačeniu súkromných investícií a opatreniam, ktoré poškodzujú hospodársku súťaž. Mala by sa zlepšiť aj koordinácia medzi fondmi.

Súkromný kapitál a rizikový kapitál a finančné prostriedky v obehú pre inovatívne začínajúce podniky by mali zohrávať hlavnú úlohu ako motor pre podnikanie, inováciu a tvorbu pracovných miest; inštitúcie vo verejnom sektore nie sú vždy najvhodnejšie na podstúpenie rizika. Prioritou by malo byť zriadiť alebo rozšíriť špecializovaných poskytovateľov rizikového kapitálu a bankových záruk, v prípadoch, v ktorých trh zlyháva. Zvyčajne budú účinnejšie, ak poskytnú integrovaný súbor podporných činností, ktorý zahŕňa školenie ešte pred založením alebo expanziou podniku:

Na základe týchto princípov, usmernenia pre činnosť sú:

- Podporovanie **nástrojov bez udelenia príspevku** ako pôžičky, financovanie podriadených dlhov zaručenými dlhmi, konvertibilné finančné nástroje (mezaninový úver) a kapitálové investície (napr. počiatočný vklad do nového podniku a rizikový kapitál). Príspevky by sa mali používať na tvorbu a udržiavanie infraštruktúr, ktoré uľahčujú prístup k finančným prostriedkom (napr. kancelárie pre technologický transfer, inkubátory, siete “business angels” - podnikatelia ochotní investovať do začínajúcich podnikov, investičné programy pripravenosti). Mohli by sa podporovať aj mechanizmy ručenia a vzájomného ručenia, aby sa uľahčil prístup MSP k mikroúverom. V tejto súvislosti by EIB a EIF mohli poskytnúť hodnotný príspevok.
- Rozvíjanie integrovaného prístupu, ktorým sa súbežne podporuje inovácia, jej premietnutie do novej komerčnej aktivity a dostupnosť rizikového kapitálu.
- Oslovenie určitých **osobitných skupín**, napríklad mladých podnikateľov alebo ženy podnikateľky či znevýhodnené skupiny.

Aby sa MSP poskytla požadovaná podpora a súčasne sa rozvíjal európsky trh rizikového kapitálu, je zvlášť dôležité úzko spolupracovať s EIF, ktorý počas rokov získal odbornosť. Mohlo by to zahŕňať účasť v iniciatíve JEREMIE.

JEREMIE: zlepšenie prístupu k finančným prostriedkom

S cieľom zlepšiť prístup k finančným prostriedkom na rozvoj podnikania bola vytvorená nová iniciatíva v partnerstve s EIF. Iniciatíva Spoločné európske zdroje pre mikropodniky a stredné podniky („JEREMIE“) bola spustená v roku 2006 vyhodnotením nedostatkov pri poskytovaní produktov finančného inžinierstva (ako sú fondy rizikového kapitálu, pôžičky a záruky) v členských štátoch a regiónoch .

Týmto sa pripraví pôda pre druhú fázu, v ktorej EIF alebo podobná finančná inštitúcia podporí orgány zodpovedné za kohézne programy pri preklopení zistených nedostatkov. Táto podpora bude mať formu expertného riadenia zdrojov vymedzených v rámci programu na rozvoj prístupu k finančným prostriedkom, ako aj získania a akreditácie finančných sprostredkovateľov, ktorí ďalej poskytujú pôžičky na rozvoj podnikania. Predpokladá sa, že grantový príspevok v rámci programu bude viesť k významnému pákovému efektu, ktorým sa

zmobilizuje dodatočný pôžičkový kapitál od medzinárodných finančných inštitúcií a všeobecne z finančného sektora. Úspešná implementácia iniciatívy JEREMIE však bude vyžadovať plnú podporu a spoluprácu orgánov v členských štátoch a regiónoch.

4.3. USMERNENIE: väčšie množstvo a kvalitnejšie pracovné miesta

S opätovným začatím Lisabonskej stratégie schválila Európska rada jediný súbor usmernení, ktoré spájajú Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky a Usmernenia európskej stratégie zamestnanosti²⁰, ktorými sa integrujú makroekonomická, mikroekonomická politika a politika zamestnanosti pre rast a pracovné miesta. V súlade s nariadeniami o fondoch²¹ sa v oblasti zamestnanosti a ľudských zdrojov priority Strategických usmernení Spoločenstva o súdržnosti zhodujú s tými, ktoré sa uvádzajú v Európskej stratégii zamestnanosti²² a sú doplnené o odporúčania EÚ pre zamestnanosť, v ktorých sú uvedené priority danej krajiny.

Úsilie o plnú zamestnanosť a vyššiu produktivitu závisí od širokej škály činností vrátane tých, o ktorých sa už hovorilo. Investície do infraštruktúry, rozvoja podnikov a výskumu krátkodobo zlepšujú pracovné príležitosti krátkodobo ako výsledok účinku prvej fázy a dlhodobo vďaka pozitívnemu vplyvu na konkurencieschopnosť. S cieľom maximalizovať zamestnanosť a vytvoriť trvalé miesta vysokej kvality z týchto investícií by sa ľudský kapitál mal ďalej rozvíjať a posilňovať.

V zmysle rozvoja ľudského kapitálu sa v usmerneniach pre zamestnanosť zdôrazňujú tri priority pre činnosť v oblasti politiky zamestnanosti členských štátov:

- získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany;
- zlepšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov a flexibilitu trhu práce;
- zvýšiť investície do ľudského kapitálu prostredníctvom kvalitnejšieho vzdelávania a odbornej prípravy.

Okrem týchto priorít by sa primeraná pozornosť mala venovať investíciám na zlepšenie efektívnosti vo verejnej správe, ako aj vo vzdelávacích, sociálnych a zdravotných infraštruktúrach.

Kohézna politika by sa mala zamerať na riešenie špecifických problémov európskej stratégie zamestnanosti v každom členskom štáte podporovaním činností v rámci cieľov Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť pri zohľadnení rozsahu aktivít definovaného v legislatívnom rámci. Pre cieľ uvedený ako prvý je k dispozícii viac vhodných činností a finančných zdrojov. V prípade posledného cieľa bude potrebné zdroje EÚ oveľa viac zamerať na to, aby sa dosiahol výrazný účinok.

Programy rozvoja zamestnanosti a ľudských zdrojov by mali zohľadniť výzvy a priority danej krajiny, ako sa to zdôrazňuje v odporúčaniach pre zamestnanosť. Územné rozdiely by sa mali

²⁰ Ú. v. EÚ L 205, 6.8.2005, s. 21.

²¹ Článok [2] nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) [č. ...] o Európskom sociálnom fonde (ESF), ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1784/1999. Ú. v. EÚ L [...], [...], s. [...].

²² KOM(2005) 141, 12.4.2005.

účinne riešiť programami, či už riadenými na národnej alebo regionálnej úrovni, ktoré by mali byť prispôsobené potrebám v rôznych oblastiach.

Na záver, jedným z najviditeľnejších aspektov európskej pridanej hodnoty v období štrukturálnych fondov 2000 – 2006 bola podpora členských štátov a regiónov pri výmene skúseností a vytváraní sietí, čím sa prispelo k inovácii. V tejto súvislosti by sa skúsenosti získané v rámci iniciatívy Spoločenstva EQUAL mali využiť tak, že sa zohľadnia zásady, o ktoré sa opiera: inovácia, nadnárodnosť, partnerstvo, uplatňovanie rodového hľadiska.

4.3.1. Získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany

Rozširovanie základne hospodárskej činnosti, zvyšovanie úrovni zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti sú nevyhnutné, aby sa udržal hospodársky rast, podporil vznik sociálne prístupnej spoločnosti a aby sa odstránila chudoba. Už len z hľadiska očakávaného poklesu obyvateľstva v produktívnom veku je zvyšovanie účasti na zamestnanosti bezpodmienečne potrebné. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Implementácia politík zamestnanosti zameraných na dosiahnutie plnej zamestnanosti, zlepšenie kvality a produktivity práce a posilňovanie sociálnej a územnej súdržnosti.
- Podpora celoživotného prístupu k práci.
- Zaručenie pracovných trhov bez vylúčenia, zvýšenie atraktivity práce a urobenie práce finančne zaujímavejšou pre ľudí hľadajúcich prácu, vrátane znevýhodnených a neaktívnych ľudí.
- Zlepšenie odozvy na trhové potreby.

Činnosti by sa mali zakladať na predchádzajúcej definícii potrieb, napríklad s použitím národných a (alebo) regionálnych ukazovateľov ako je miera nezamestnanosti a zamestnanosti, miera dlhodobej nezamestnanosti, podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou a úroveň príjmov. Pozornosť by sa mala venovať miestnej úrovni, kde existuje riziko, že sa regionálnymi štatistikami nezachytia kritické rozdiely.

Na podporu poskytovania služieb uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a znevýhodneným ľuďom je nevyhnutná existencia výkonných a účinných inštitúcií pracovného trhu, najmä služieb na sprostredkovanie zamestnanosti, ktoré dokážu reagovať na výzvy spôsobené rýchlou hospodárskou a sociálnou reštrukturalizáciou a starnutím obyvateľstva. Mohli by získať podporu zo štrukturálnych fondov. Tieto inštitúcie zohrávajú ústrednú úlohu pri implementácii aktívnych politík trhu práce a poskytovaní personalizovaných služieb s cieľom podporovať pracovnú a geografickú mobilitu a - aj na miestnej úrovni - zladovať ponuku práce s dopytom po nej. Mali by pomôcť predvídať nedostatky a problémy na trhu práce a požiadavky na pracovnú spôsobilosť a odbornosť. Prispelo by to aj k priaznivému riadeniu hospodárskej migrácie. Lahký prístup k ponuke

služieb a ich transparentnosť sú rozhodujúce. Sieť EURES je ústrednou pri zvyšovaní zamestnaneckej a geografickej mobility na európskej aj národnej úrovni²³.

Dôležitou prioritou by malo byť posilnenie aktívnych a preventívnych opatrení na trhu práce, aby sa uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a neaktívnym, starším pracovníkom, ako aj tým, u ktorých existuje zvýšené riziko, že sa stanú nezamestnanými, pomohlo prekonať prekážky pre vstup na pracovný trh alebo pre zotrvanie na ňom, a aby sa podporila ich mobilita, pričom by sa zvýšená pozornosť mala venovať pracovníkom s nižšou kvalifikáciou. Opatrenia by sa mali zamerať na poskytovanie personalizovaných služieb vrátane pomoci pri hľadaní práce, umiestnení a odbornej príprave, aby sa schopnosti uchádzačov o zamestnanie a zamestnancov prispôbili potrebám miestneho trhu práce. Plne by sa mal zohľadniť potenciál zárobkovej a podnikateľskej činnosti, vedomostí o IKT a digitálnej gramotnosti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať:

- implementácii Európskeho paktu mládeže uľahčovaním prístupu k zamestnaniu pre mladých ľudí, zjednodušením prechodu od vzdelávania k práci aj prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania, poskytovaní pomoci pri dokončovaní vzdelania a pri prístupe k vhodnej odbornej príprave a učňovskej príprave;
- implementácii Európskeho paktu pre rodovú rovnosť uplatňovaním rodového hľadiska a osobitnými opatreniami na zvýšenie účasti žien na zárobkovej činnosti, zníženie pracovnej segregácie a riešenie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien a stereotypov založených na rozdieloch pohlaví a na podporu pracovného prostredia priaznivejšieho pre rodinu a zosúladienie profesijného života s rodinným. Spolu s uplatňovaním rodového hľadiska v politikách a opatreniach, zvyšovaním povedomia a dialógom medzi zúčastnenými stranami je rozhodujúce uľahčiť prístup k zariadeniam a službám starostlivosti o deti a závislé osoby;
- osobitným opatreniam na posilnenie prístupu migrantov k pracovnému trhu a na uľahčenie ich sociálnej integrácie prostredníctvom odbornej prípravy a uznania platnosti kvalifikácií získaných v zahraničí, individuálneho poradenstva, jazykovej prípravy, vhodnej podpory pre podnikanie a zvyšovania povedomia medzi zamestnávateľmi a migrujúcimi pracovníkmi, čo sa týka ich práv a povinností, a ako aj posilňovaním presadzovania antidiskriminačných pravidiel.

Ďalšou dôležitou prioritou by malo byť zabezpečiť trh práce, ktorý zahŕňa znevýhodnených ľudí alebo ľudí so zvýšeným rizikom sociálneho vylúčenia, ako aj osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, dlhodobo nezamestnaných, menšiny a zdravotne postihnuté osoby. To si vyžaduje ešte širší rozsah podpory, aby sa vytvorila cesta k integrácii a bojovalo proti diskriminácii. Cieľom by malo byť:

- zlepšiť ich schopnosť zamestnať sa zvýšením účasti na odbornom vzdelávaní a odbornej príprave, preškolením, vhodnými stimulmi a organizáciou pracovného procesu, ako aj nevyhnutnou sociálnou podporou a službami starostlivosti, aj prostredníctvom rozvoja sociálneho hospodárstva;

²³ EURES založená v roku 1993 je sieť spolupráce medzi Európskou komisiou a verejnými službami zamestnanosti členských štátov EHP (členské štáty EÚ, Nórsko, Island a Lichtenštajnsko), ako aj inými partnerskými organizáciami.

- bojovať proti diskriminácii a podporiť prijímanie rozmanitosti na pracovisku prostredníctvom školení v oblasti rozmanitosti a kampaní na zvyšovanie povedomia, do ktorých by boli plne zapojené miestne spoločenstvá a podniky.

4.3.2. Zlepšenie prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a flexibility trhu práce

V prostredí zvyšujúcich sa tlakov globalizácie, vrátane náhlych a neočakávaných obchodných otrasov a pokračujúceho zavádzania nových technológií, musí Európa zvýšiť svoju schopnosť predvídať, vyvolávať a prijímať hospodársku a sociálnu zmenu. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Podpora flexibility v kombinácii s istotou zamestnania a zníženie členitosti trhu práce s náležitým zohľadnením úlohy sociálnych partnerov.
- Zabezpečenie vývoja nákladov na prácu a mechanizmov určovania príjmu, ktoré sú priaznivé pre zamestnanosť.

Úsilie by sa malo zamerať na podporu investovania podnikov, najmä MSP, do ľudských zdrojov a pracovníkov, prostredníctvom vypracovania stratégií celoživotného vzdelávania a systémov, ktoré vybavujú zamestnancov, predovšetkým nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov, potrebnými kvalifikáciami, aby sa prispôbili znalostnej ekonomike a predĺžili svoj produktívny vek. Pozornosť by sa mala venovať najmä:

- rozvoju stratégií a systémov celoživotného vzdelávania, vrátane mechanizmov ako sú regionálne a sektorové fondy, s cieľom zvýšiť investície podnikov a účasť pracovníkov na odbornej príprave;
- implementácii takýchto stratégií prispievaním na financovanie programov a činností odbornej prípravy. Prednosť by mali dostať MSP vrátane uľahčovania ich prístupu k vonkajším zdrojom odbornej kvalifikácie, finančnému inžinierstvu (napríklad k nástroju JEREMIE) a k vonkajším riešeniam odborného vzdelávania, s dôrazom na IKT a manažérske schopnosti. Zvýšená pozornosť by sa mala venovať zvyšovaniu účasti nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov na odbornej príprave a preškolení.

Dôležité je predovšetkým lepšie predvídanie a prospešné riadenie hospodárskej reštrukturalizácie, najmä v dôsledku zmien spojených s otvorením obchodu. Zohľadniť by sa malo takisto vytvorenie monitorovacích systémov so zapojením sociálnych partnerov, podnikov a miestnych spoločenstiev, aby sa podrobne preskúmali sociálno-ekonomické zmeny na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a odhadli budúce hospodárske trendy a trendy na trhu práce. Spolu s aktívnymi opatreniami na posilnenie hospodárskej prosperity regiónov je potrebné zaviesť podporu programov zameraných na modernizáciu trhov práce a predvídanie postupných zmien v celej únii, najmä v sektoroch ako poľnohospodársky, textilný, automobilový a ťažobný priemysel. Funkciu tu majú aj služby súvisiace so zamestnanosťou, s odbornou prípravou a podporou pracovníkov v kontexte reštrukturalizácie spoločnosti a sektora, ako sú programy rýchlej odozvy v prípade masových prepúšťaní.

Pozornosť by sa mala venovať aj rozvoju a šíreniu vedomostí o inovatívnych a adaptabilných formách organizácie práce, s cieľom využiť nové technológie, vrátane elektronickej práce doma (teleworking), zlepšovaniu ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci (napr. priemyselná bezpečnosť), zvyšovaniu produktivity a podporovaniu lepšieho zosúladovania práce s

rodinným životom. Mohlo by to zahŕňať aj zvyšovanie povedomia sociálnej zodpovednosti podnikov, vytváranie povedomia o zamestnaneckých právach, iniciatívy na dodržiavanie pracovného práva, stlmenie tieňovej ekonomiky a spôsoby, ako transformovať prácu vykonávanú načierno na riadne zamestnanie.

Sociálnym partnerom pripadá dôležitá úloha pri vytváraní mechanizmov, ktoré zabezpečujú pružnosť trhu práce. Členské štáty by preto mali povzbudzovať zapojenie sociálnych partnerov do aktivít, ktoré spadajú pod túto prioritu. V rámci cieľa Konvergencia sa má ďalej vyčleniť primeraná suma zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu (ESF) na budovanie kapacít, čo má zahrnúť odbornú prípravu, opatrenia týkajúce sa vytvárania sietí, zintenzívnenie sociálneho dialógu a aktivity, ktoré spoločne podnikajú sociálni partneri.

4.3.3. Zvýšenie investícií do ľudského kapitálu zlepšením vzdelávania a kvalifikácií.

Európa potrebuje investovať viac do ľudského kapitálu. Príliš veľa ľudí nevstupuje na trh práce a nezotrvá na ňom pre nedostatok kvalifikácií (vrátane základných schopností písať, čítať a počítať) alebo pre nepomer medzi dopytom po kvalifikáciách a ich ponukou. Aby sa zlepšil prístup k zamestnaniu pre všetky vekové skupiny a zvýšili úrovne produktivity a kvality práce, je potrebné zintenzívniť investície do ľudského kapitálu a vypracovať a implementovať účinné národné stratégie celoživotného vzdelávania na úžitok jednotlivcov, podnikov, hospodárstva a spoločnosti. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Rozšírenie a zlepšenie investícií do ľudského kapitálu.
- Prispôsobenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy novým kvalifikačným požiadavkám.

Reformy v oblasti odbornej prípravy orientovanej na trh práce s cieľom získať väčší počet ľudí pre pracovný pomer a zvýšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov je nutné spojiť s reformami systémov vzdelávania a odbornej prípravy. Zo štrukturálnych fondov sa počas predchádzajúcich programových období značne investovalo do systémov vzdelávania a odbornej prípravy. V ďalšom programovom období by sa investície do ľudského kapitálu mali posilniť zameraním na lisabonské ciele v súlade s integrovanými usmerneniami pre rast a zamestnanosť. Je potrebné zaoberať sa týmito všeobecnými prioritami:

- zvyšovanie a zlepšovanie investícií do ľudského kapitálu, vrátane rozvoja vhodných stimulov a mechanizmov del'by nákladov pre podniky, verejné orgány a jednotlivcov;
- podporovanie súvislých a komplexných stratégií celoživotného vzdelávania, s osobitnou pozornosťou venovanou uspokojeniu kvalifikačných potrieb znalostnej ekonomiky vrátane podpory spolupráce a zakladania partnerstiev medzi členskými štátmi, regiónmi a mestami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, s cieľom uľahčiť výmenu skúseností a osvedčeného postupu vrátane inovačných projektov. Zvýšená pozornosť by sa mala venovať potrebám znevýhodnených skupín;
- podporovanie navrhovania a zavádzania reforiem v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy podľa možnosti s použitím spoločných európskych štandardov a zásad, najmä s cieľom zvýšiť relevantnosť vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce;

- posilňovanie prepojení medzi univerzitami, výskumnými a technologickými centrami a podnikmi, najmä prostredníctvom činností v rámci sietí a spoločných opatrení.

V rámci cieľa Konvergencia čelia mnohé členské štáty a regióny značným výzvam vo vzdelávaní a v odbornej príprave. Finančné zdroje by sa mali použiť na implementáciu reforiem, ktoré by sa mali zaoberať týmito osobitnými prioritami:

- zabezpečenie adekvátnej ponuky zaujímavého, prístupného a vysokokvalitného vzdelania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach vrátane zlepšenia schopností a kvalifikácie personálu, podpora flexibilných spôsobov výučby a nových možností začínajúcich sa už v školskom a predškolskom veku, činnosti na dosiahnutie významného poklesu podielu tých, ktorí predčasne končia školskú dochádzku, a väčšej miery ukončeného stredoškolského vzdelania, ako aj zlepšený prístup k predškolskému a školskému vzdelávaniu;
- podporovanie modernizácie vyššieho vzdelávania a rozvoja ľudského potenciálu vo výskume a inováciách prostredníctvom postgraduálnych štúdií, ďalšej odbornej prípravy výskumníkov a získanie väčšieho počtu mladých ľudí pre vedecké a technické študijné odbory;
- podporovanie kvality a atraktivity odborného vzdelávania a prípravy, vrátane učňovského a podnikateľského vzdelávania;
- zabezpečenie, podľa možnosti, väčšej mobility na regionálnej, národnej alebo nadnárodnej úrovni a podporovanie rámcov činnosti a systémov na podporu transparentnosti a uznávania kvalifikácií a validácie nonformálneho a informálneho vzdelávania;
- investovanie do infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy, vrátane IKT, v prípade, že takéto investície sú potrebné na implementáciu reformy a/alebo v prípade, že môžu významne prispieť k zvyšovaniu kvality a efektívnosti systému vzdelávania a odbornej prípravy.

4.3.4. *Administratívne kapacity*

V predchádzajúcich programových obdobiach posilnili fondy prostredníctvom technickej pomoci riadiace kapacity členských štátov a riadiacich orgánov pri implementácii nariadení. To sa vzťahuje aj na obdobie rokov 2007 – 2013.

Základnou požiadavkou pre hospodársky rast a zamestnanosť sú, okrem riadenia fondov, účinné administratívne kapacity verejných správ a verejných služieb t. j. inteligentná správa. Takisto sa v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou, ktorá vyzýva na lepšiu legislatívu, návrh a uskutočňovanie politík, aby sa vytvorili podmienky pre hospodársky rast a tvorbu pracovných miest, budú z fondov podporovať investície do ľudského kapitálu administratívnych a verejných služieb na všetkých územných úrovniach a do ich príslušného vybavenia IKT.

Pre kohézne krajiny a regióny v rámci cieľa Konvergencia je na uskutočňovanie a urýchľovanie reforiem, zvyšovanie a rastu hospodárstva ako celku a podporu sociálnej a územnej súdržnosti a trvalo udržateľného rozvoja nevyhnutné zvýšiť produktivitu a kvalitu práce vo verejnom sektore, najmä v oblasti hospodárstva, zamestnanosti, sociálnych vecí, vzdelávania, zdravotníctva, životného prostredia a súdnictva. Štrukturálne fondy môžu mať

dôležitú úlohu v mnohých oblastiach pri podpore návrhu účinnej politiky a implementácie so zapojením všetkých príslušných zúčastnených strán.

Kohézne krajiny a regióny spadajúce pod cieľ Konvergencia sa preto vyzývajú na ďalšie budovanie verejných správ a verejných služieb na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Opatrenia v tejto oblasti by mali zohľadňovať osobitnú situáciu každého členského štátu. Preto sa členské štáty vyzývajú, v súlade so zásadou koncentrácie, na vykonanie komplexnej analýzy s cieľom určiť oblasti politiky, ktoré si vyžadujú najväčšiu podporu pre administratívne kapacity. Investovanie by sa malo zamerať na tie oblasti politiky, v ktorých existujú najväčšie prekážky pre sociálno-ekonomický vývoj a pre kľúčové prvky administratívnych reforiem.

Členské štáty by mali zabezpečiť, že potreba zvýšiť efektívnosť a transparentnosť vo verejných správach a modernizovať verejné služby, je primerane riešená. Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- **Podporiť vhodný politický a programový návrh**, monitorovanie, hodnotenie a odhad dosahu prostredníctvom štúdií, štatistík, odborných posudkov a prognóz, podpory, medzirezortnej koordinácie a dialóg medzi príslušnými verejnými a súkromnými orgánmi;
- **Posilniť budovanie kapacít** v uskutočňovaní politik a programov, aj s ohľadom na predchádzanie trestnej činnosti a presadzovanie právnych predpisov, najmä prostredníctvom zisťovania potrieb odborného vzdelávania, posúdenia a zhodnotenia kariérneho rozvoja, postupov sociálneho auditu, implementácie zásad transparentného riadenia, odborného vzdelávania manažmentu a zamestnancov, osobitnej podpory kľúčových služieb, inšpekčných úradov a sociálno-ekonomických aktérov.

4.3.5. *Ochrana zdravia pracovnej sily*

Na základe demografickej štruktúry EÚ, starnúceho obyvateľstva a pravdepodobného poklesu pracovnej sily v nadchádzajúcich rokoch je nevyhnutné, aby EÚ podnikla kroky na zvýšenie počtu rokov, v ktorých môže pracovná sila dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave. Investície do podpory zdravotnej starostlivosti a prevencie chorôb pomáha udržať aktívnu účasť na spoločenskom živote pre toľko pracovníkov, ako je možné, a tak sa udržiava ich prínos k hospodárstvu a zníženie miery závislosti. Má to priamy vplyv na produktivitu a konkurencieschopnosť, ako aj významné pozitívne účinky celkovo na kvalitu života.

Medzi európskymi regiónmi existujú veľké rozdiely v zdravotnom stave a v prístupe k zdravotnej starostlivosti. Preto je dôležité, aby kohézna politika prispievala k zariadeniam zdravotnej starostlivosti, čím napomáha zvyšovať počet rokov, v ktorých pracovná sila môže dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave, najmä v menej prosperujúcich členských štátoch a regiónoch. Zlepšovanie zdravotného stavu v Spoločenstve a preventívne opatrenia majú dôležitú úlohu pri znižovaní nerovností v zdravotníctve. Dobrá zdravotná starostlivosť ústi do väčšej účasti na trhu práce, dlhšieho produktívneho veku, vyššej produktivity, nižších nákladov na zdravotnú starostlivosť a do nižších sociálnych nákladov.

Je dôležité, aby sa kohéznou politikou, najmä v zaostávajúcich regiónoch, prispelo k zlepšeniu zariadení dlhodobej starostlivosti a k investovaniu do zlepšenia zdravotníckej infraštruktúry, najmä v prípade, keď ich absencia alebo nedostatočný rozvoj je veľkou prekážkou pre hospodársky rozvoj. Členské štáty by mali zabezpečiť, že sa potreba zvýšiť

efektívnosť v systémoch zdravotnej starostlivosti rieši prostredníctvom investícií do IKT, vedomostí a inovácií. Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- **Zabraňovanie zdravotným rizikám** s cieľom prispieť k zvýšeniu úrovne produktivity prostredníctvom informačných kampaní o zdraví, zabezpečovaním transferu vedomostí a technológie a zabezpečením toho, že služby v zdravotníctve sú vybavené potrebnými kvalifikáciami, výrobkami a vybavením na predchádzanie rizikám a minimalizovanie z nich vyplývajúcich možných škôd.

Preklopenie rozdielov v zdravotníckej infraštruktúre a podporovanie účinného poskytovania služieb, ak je hospodársky rozvoj menej prosperujúcich členských štátov a regiónov nepriaznivo ovplyvnený. Toto opatrenie by malo byť založené na podrobnej analýze optimálnej úrovne poskytovania služieb a vhodnej technológie, ako je telemedicína a možnosť šetriť náklady prostredníctvom poskytovania elektronických zdravotníckych služieb.

5. ÚZEMNÝ ROZMER KOHÉZNEJ POLITIKY

Jeden zo znakov kohéznej politiky – na rozdiel od sektorových politík – spočíva v jej schopnosti prispôbiť sa špecifickým potrebám a povahám osobitných geografických výziev a možností. V rámci kohéznej politiky je geografický aspekt dôležitý. Pri tvorbe svojich programov a koncentrovaní zdrojov na kľúčové priority by členské štáty a regióny týmto špecifickým geografickým podmienkam mali venovať osobitnú pozornosť.

Zohľadnenie územného rozmeru prispeje k vytvoreniu trvalo udržateľných komunít a pomôže zabrániť tomu, aby sa nerovnomerným regionálnym rozvojom znižoval celkový potenciál rastu. Takýto prístup si môže takisto vyžiadať, aby sa riešili špecifické problémy a možnosti týkajúce sa mestských a vidieckych oblastí, ako aj určitých území, akými sú cezhraničné a širšie nadnárodné oblasti alebo regióny, ktoré trpia inými nedostatkami vzhľadom na ich ostrovnú polohu, odľahlosť (napríklad najvzdialenejšie alebo arktické regióny), riedke osídlenie alebo hornatý charakter. Možno bude potrebné sa zaoberať aj environmentálnymi a demografickými prekážkami, ktorým čelia pobrežné oblasti. Úspešná implementácia činností na podporu územnej súdržnosti si vyžaduje implementačné mechanizmy, ktoré môžu prispieť k zaručeniu spravodlivého zaobchádzania so všetkými územiami na základe ich individuálnych schopností ako faktor konkurencieschopnosti. Dobrá správa vecí verejných je preto dôležitá, aby sa úspešne pristupovalo k územnému rozmeru.

V prípade budúcej generácie programov by podporovanie územného rozmeru dokonca malo byť súčasťou úsilia o zabezpečenie, aby celé územie Európy malo možnosť prispieť k agende rastu a zamestnanosti. Konkrétne to znamená, že územnej súdržnosti by sa mal pripisovať rozdielny význam v závislosti od dejín, kultúry alebo inštitucionálneho systému každého členského štátu.

Veľmi dôležité je aj vytváranie partnerstiev vysokej kvality, čím sa zapoja aktéri každej úrovne – národnej, regionálnej, mestskej, vidieckej a miestnej. Úspech v oblasti územnej súdržnosti závisí od komplexnej stratégie, ktorá stanovuje rámec činnosti, v rámci ktorého sa presadzujú osobitné ciele a opatrenia.

Nový legislatívny rámec členským štátom poskytuje možnosť delegovať na mestá fondy, ktorých účelom je prostredníctvom nových programov riešiť problémy týkajúce sa miest.

Mestá by sa mali zapojiť do celého procesu, aby sa výhody partnerstva plne využili. Patrí sem i zodpovednosť za navrhovanie a implementáciu delegovanej časti programu.

Novým legislatívnym rámcom sa stanovuje aj osobitná pomoc najvzdialenejším regiónom, aby sa zohľadnili vysoké náklady, ktoré týmto regiónom vznikajú pre veľkú vzdialenosť. Zabezpečiť, aby táto pomoc prispievala k realizácii programovej stratégie ako celku, t. j. k vytváraniu trvalo udržateľného rastu a zamestnanosti, bude predstavovať osobitnú výzvu.

5.1. Príspevok miest k rastu a zamestnanosti

Ako je uvedené v oznámení Komisie o kohéznej politike a mestách, viac než 60 % obyvateľstva v Európskej únii žije v mestských oblastiach s vyše 50 000 obyvateľmi²⁴. Mestá a mestské aglomerácie vôbec sú sídlom väčšiny pracovných miest, podnikov a inštitúcií vyššieho vzdelávania a kľúčom k dosiahnutiu sociálnej súdržnosti. Európske mestá a mestské aglomerácie majú tendenciu priťahovať pracovníkov s vysokou kvalifikáciou, čím sa často vytvára kruh na seba pozitívne pôsobiacich prvkov, ktorý stimuluje inováciu a podnikanie a tým zvyšuje ich schopnosť priťahovať nové talenty.

V mestách a mestských aglomeráciách sa okrem príležitostí sústreďujú aj výzvy a mali by sa zohľadňovať špecifické problémy, ktorým mestské oblasti čelia, akými sú nezamestnanosť a sociálne vylúčenie (vrátane problému „chudobných pracujúcich“), vysoká a narastajúca miera trestnej činnosti, preťažená doprava a existencia zanedbaných lokalít v rámci mestských hraníc.

Programy so zameraním na mestské oblasti môžu mať rôznu formu. Po prvé, existujú činnosti na propagovanie miest ako motorov regionálneho rozvoja. Cieľom takýchto činností by mali byť zlepšenia konkurencieschopnosti, napríklad vytváraním zoskupení. Podporované činnosti zahŕňajú opatrenia podporujúce **podnikanie, inováciu a rozvoj služieb** vrátane služieb výrobcov. Získanie a udržanie vysokokvalifikovaného personálu je takisto dôležité (prostredníctvom opatrení, ktoré sa týkajú prístupu, ponuky služieb v oblasti kultúry atď.).

Po druhé, existujú činnosti na podporu vnútornej súdržnosti v rámci mestských oblastí, ktoré sa usilujú o zlepšenie situácie v krízových štvrtiach. Prináša to nielen bezprostredný úžitok samotným štvrtiam, ale prispieva aj k zmierneniu tlaku na predmestia, ktoré sa nekontrolovateľne rozrastajú ako dôsledok hľadania lepšej kvality života.

V tejto súvislosti sú dôležité opatrenia, ktorých cieľom je obnovenie **fyzického prostredia**, opätovný rozvoj nevyužitých priemyselných lokalít, najmä v starých priemyselných mestách, a zachovanie a rozvoj historického a kultúrneho dedičstva s potenciálnym pozitívnym vplyvom na rozvoj cestovného ruchu, aby sa vybudovali atraktívnejšie mestá, v ktorých ľudia budú chcieť bývať. Obnova existujúcich verejných priestranstiev a priemyselných lokalít môže hrať dôležitú úlohu pri zmiernení odlivu do predmestí a pri rozrastaní miest, čím sa pomôžu vytvoriť podmienky nevyhnutné pre trvalo udržateľný hospodársky rozvoj. Celkovo môžu mestá zlepšením plánovania, navrhovania a udržiavania verejných priestranstiev oslabiť v podstatnej miere faktor trestnej činnosti a pomôcť pri budovaní atraktívnych ulíc, parkov a otvorených priestranstiev, ktoré sú bezpečné a sú tak aj vnímané. V mestských oblastiach sú environmentálne, ekonomické a sociálne aspekty silne prepojené. Mestské prostredie vysokej

²⁴ Oznámenie Rade a Európskemu parlamentu „Kohézna politika a mestá: príspevok miest k rastu a zamestnanosti v regiónoch“. KOM(2006) [...], 12.7.2006.

kvality prispieva k prioritě obnovené Lisabonskej stratégie, ktorej cieľom je urobiť Európu atraktívnejším miestom pre pracovnú silu, bývanie a investície²⁵.

Po tretie, existujú činnosti na podporu **vyváženejšieho polycentrického rozvoja** budovaním mestských sietí na národnej úrovni a na úrovni Spoločenstva, čo zahŕňa prepojenia hospodársky najsilnejších miest a iných mestských oblastí vrátane malých a stredne veľkých miest. Vyžiada si to strategický výber pri určovaní a posilňovaní pólov rastu a, čo je rovnako dôležité, zavedenie sietí, ktoré ich spoja tak z fyzického (infraštruktúra, informačné technológie atď.), ako aj z ľudského (činnosti na podporu spolupráce atď.) hľadiska. Keďže tieto póly majú širšie pole pôsobnosti, ktoré zahŕňa časti vidieka ležiace v bezprostrednej blízkosti, prispievajú k trvalo udržateľnému a vyváženému rozvoju príslušného členského štátu a Spoločenstva ako celku. Vidiecke oblasti podobným spôsobom poskytujú služby širšej spoločnosti, napríklad vo forme rekreačných príležitostí a vysokohodnotného krajinného prostredia. Dôraz by sa preto mal klásť na styčné body miest a vidieka.

Na základe predchádzajúcich skúseností sa mestské činnosti riadia viacerými kľúčovými zásadami. Prvou je, že kľúčoví partneri v mestách a miestne orgány zohrávajú dôležitú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov. Ako už bolo uvedené, členské štáty môžu delegovať zodpovednosť za mestský rozvoj na mestá. Osobitný význam to má tam, kde je potrebná priestorová blízkosť, aby sa napríklad reagovalo na problémy prevažne miestneho charakteru, akými sú sociálne vylúčenie alebo chýbajúci prístup k dôležitým službám.

Po druhé, príprava strednodobého až dlhodobého **plánu trvalo udržateľného mestského rozvoja** je spravidla predpokladom úspechu, pretože sa tým zabezpečí previazanosť investícií a ich environmentálna kvalita. Pomôže to zaistiť aj angažovanie súkromného sektora a jeho účasť na obnove miest. Celkovo je potrebný multidisciplinárny alebo integrovaný prístup. Pri činnostiach miestneho charakteru, ako napríklad pri podpore sociálneho začleňovania si to vyžaduje, aby sa činnosti, ktoré sa zameriavajú na zlepšenie kvality života (vrátane životného prostredia a bývania) alebo na zvýšenie úrovne služieb občanom, kombinovali s činnosťami na podporu vývoja nových aktivít a vytvárania pracovných miest s cieľom perspektívne zabezpečiť budúcnosť príslušných oblastí. Nová iniciatíva JESSICA je navrhnutá tak, aby propagovala a uľahčovala vývoj produktov finančného inžinierstva na podporu projektov zahrnutých do mestských plánov rozvoja.

Integrované podporné služby a programy by sa mali celkovo zamerať na tie skupiny, ktoré to najviac potrebujú, ako sú imigranti, mládež a ženy. Je potrebné povzbudiť všetkých občanov, aby sa zapojili do plánovania i realizácie služieb.

JESSICA: trvalo udržateľný rozvoj miest

JESSICA, (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – Spoločná európska podpora trvalo udržateľných investícií do mestských oblastí) je novou politickou iniciatívou, ktorou sa vytvára rámec posilnenej spolupráce v oblasti finančného inžinierstva na podporu trvalo udržateľnej politiky rozvoja miest medzi orgánmi členských štátov na strane jednej a Komisiou v spolupráci s Európskou investičnou bankou (EIB) a Rozvojovou bankou Rady Európy (CEB) na strane druhej. Očakáva sa aj zapojenie a prispievanie iných medzinárodných finančných inštitúcií (IFI), ako aj európskeho bankového a súkromného sektora. Iniciatívu JESSICA začala Komisia v spolupráci s EIB a CEB s cieľom ponúknuť

²⁵ Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách. KOM(2005) 718, konečné znenie.

pomoc a poskytnúť nové možnosti riadiacim orgánom zodpovedným za novú generáciu programov kohéznej politiky.

Inšpiráciou pre iniciatívu JESSICA je iniciatíva JEREMIE na posilnenie prístupu MSP k finančným prostriedkom, s ktorou si je v mnohom podobná, najmä z metodického hľadiska. JESSICA rovnako ako JEREMIE poskytuje rámec, prostredníctvom ktorého sa na základe príspevkov z programov do fondov mestského rozvoja alebo holdingových fondov získava expertíza odborníkov, mobilizujú dodatočné úverové prostriedky a uľahčujú vzťahy s promotérmi projektov, čo vyúsťuje do nových investícií na miestnej úrovni.

Iniciatívy JESSICA a JEREMIE sa budú v rámci integrovaných plánov rozvoja miest dopĺňať. JEREMIE môže podporiť zlepšený prístup mikropodnikov a stredných podnikov v mestských oblastiach k finančným prostriedkom, kým JESSICA môže prispieť k mestským infraštruktúrnym projektom a sieťam, energetickej efektívnosti alebo projektom IKT, či k akémukoľvek inému projektu alebo skupine projektov, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti EFRR (alebo prípadne ESF), ktoré sa netýkajú prístupu MSP k finančným prostriedkom a sú zahrnuté do integrovaného plánu rozvoja miest.

5.2. Podpora hospodárskej diverzifikácie vidieckych oblastí, oblastí rybolovu a oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami

Kohézna politika môže hrať kľúčovú úlohu aj pri podpore hospodárskeho oživenia vidieckych oblastí tým, že bude dopĺňať činnosti, ktoré sú podporované prostredníctvom nového fondu na rozvoj vidieka (Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – EPFRV)²⁶. Cieľom tohto komplementárneho prístupu by mala byť podpora reštrukturalizácie a diverzifikácie hospodárstva vo vidieckych oblastiach Európy.

Je potrebné podporovať synergiu medzi štrukturálnou politikou, politikou zamestnanosti a politikou rozvoja vidieka. V tejto súvislosti by členské štáty mali zabezpečiť synergiu a konzistentnosť medzi činnosťami, ktoré sa majú financovať z EFRR, Kohézneho fondu, ESF, EFRH a EPFRV na danom území a v danej oblasti činnosti. Pokiaľ ide o deliacu čiaru a koordinačné mechanizmy medzi činnosťami podporovanými z rôznych fondov, hlavné usmerňovacie zásady by sa mali stanoviť na úrovni národných strategických referenčných rámcov/národných strategických plánov.

V prípade kohéznej politiky by mali opatrenia v prospech vidieckych oblastí alebo oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami vrátane mnohých ostrovných regiónov prispievať k vytvoreniu nových príležitostí prostredníctvom diverzifikácie vidieckeho hospodárstva. Patria k nim opatrenia na podporu poskytovania minimálnej úrovne prístupu k **službám všeobecného hospodárskeho záujmu** s cieľom zvýšiť prítťaživosť pre podniky a kvalifikovaný personál a obmedziť migráciu z týchto oblastí. V tejto súvislosti je potrebné napojenie na hlavné národné a európske siete. Kohéznou politikou by sa mala okrem toho posilňovať endogénna kapacita vidieckych oblastí, napríklad prostredníctvom podporovania odbytu výrobkov na národnej aj globálnej úrovni a presadzovania inovačných procesov a výrobkov v rámci existujúcich hospodárskych aktivít.

Osobitnou výzvou je dosiahnutie potrebného kritického množstva na efektívne poskytovanie služieb vrátane služieb na zachovanie zdravej pracovnej sily, ako už bolo uvedené

²⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 1685/2005 z 20. septembra 2005. Ú. v. EÚ L 277, 21.10.2005, s. 1.

v predchádzajúcom texte. Zaistenie univerzálneho prístupu ku všetkým službám, najmä v riedko osídlených oblastiach, by sa mohlo dosiahnuť investovaním do **pólov rozvoja** vo vidieckych oblastiach (napríklad v malých a stredne veľkých mestách) a rozvojom **hospodárskych zoskupení** využívajúcich miestne výhody v kombinácii s použitím nových informačných technológií.

Mnohé vidiecke regióny závisia vo veľkej miere od cestovného ruchu. Tieto regióny vyžadujú **integrováný prístup** orientovaný na kvalitu, ktorý sa zameriava na spokojnosť spotrebiteľa a je založený na hospodárskych, sociálnych a environmentálnych rozmeroch trvalo udržateľného rozvoja. Opatrenia by mali využívať prírodné a kultúrne hodnoty a usilovať sa ich zachovanie a rozvoj, čo môže mať dôležité pozitívne vedľajšie účinky prostredníctvom ochrany biotopov a podpory investícií do biodiverzity. Integrovaný prístup by sa mal zamerať na dosiahnutie pozitívneho účinku v sektore cestovného ruchu, miestnej ekonomike, na ľudí pracujúcich v sektore cestovného ruchu, návštevníkov a miestne obyvateľstvo, ako aj na prírodné a kultúrne dedičstvo.

Pokiaľ ide o sektor rybného hospodárstva, kohézna politika môže ako doplnok k činnostiam podporovaným v rámci nového Európskeho fondu rybného hospodárstva (EFRH) zohrávať významnú úlohu, keďže ekonomická reštrukturalizácia malých ostrovov a pobrežných oblastí závislých od rybolovu je pre geografické dôvody často osobitným problémom.

5.3. Spolupráca

Opatrenia na podporu cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce vrátane prípadnej námornej spolupráce by mali dopĺňať tri priority už uvedené v predchádzajúcom texte. To by mohlo spôsobiť, že vďaka užšej spolupráci vo všetkých regiónoch EÚ by sa mohlo pomôcť urýchliť hospodársky rozvoj a dosiahnuť vyšší rast. Štátne hranice predstavujú často prekážku pre rozvoj európskeho územia ako celku a môžu obmedziť jeho potenciál plnej konkurencieschopnosti. V kontexte cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce sú doprava, riadenie vodných zdrojov a ochrana životného prostredia jasnými príkladmi výziev, ktoré si vyžadujú koncentrovaný a integrovaný prístup presahujúci štátne hranice.

5.4. Cezhraničná spolupráca

Konečným cieľom cezhraničnej spolupráce v Európe je integrovať oblasti rozdelené štátnymi hranicami, ktoré čelia spoločným problémom vyžadujúcim si spoločné riešenia. Takýmto výzvam čelia pre fragmentáciu trhov pracovnej sily a kapitálu, sietí infraštruktúry, finančných schopností a inštitúcií všetky hraničné regióny v Únii.

Hoci by programy spolupráce mali byť prispôbené osobitnej situácii, ktorej čelí každý hraničný región, je dôležité, aby sa vyvinulo úsilie na sústredenie pomoci pre hlavné priority na podporu rastu a tvorby pracovných miest.

Všeobecné platné odporúčania pre budúcu cezhraničnú spoluprácu sa vzhľadom na veľkú diverzitu situácií nedajú vždy uplatniť. Súčasne je vzhľadom na prekážky, ktoré predstavujú hranice, užitočným východiskovým bodom zlepšenie existujúcej dopravnej a komunikačnej infraštruktúry a v prípade potreby rozvoj nových spojení. To sú predpoklady pre vznik alebo rozvoj cezhraničných kontaktov.

Cezhraničná spolupráca by sa mala zamerať na konkurencieschopnosť hraničných regiónov. Okrem toho by mala prispieť k hospodárskej a sociálnej integrácii, najmä v prípadoch,

v ktorých existujú veľké hospodárske rozdiely na obidvoch stranách. Opatrenia zahŕňajú podporovanie transferu vedomostí a know-how, rozvoj cezhraničných podnikateľských činností, cezhraničný potenciál pre vzdelávanie, odbornú prípravu a zdravotnú starostlivosť, integrovanie cezhraničného trhu práce a spoločné zvládnutie environmentálnych a všeobecných hrozieb. Tam, kde už boli vytvorené základné podmienky pre cezhraničnú spoluprácu, by sa mala kohézna politika zamerať na opatrenia, ktoré prinesú pridanú hodnotu cezhraničným činnostiam: napr. zvyšovanie cezhraničnej konkurencieschopnosti prostredníctvom inovácie a výskumu a vývoja; spájanie nehmotných sietí (služieb) alebo fyzických sietí (doprava), aby sa posilnila cezhraničná identita ako črta európskeho občianstva; podpora integrácie cezhraničného trhu práce; cezhraničné riadenie vodných zdrojov a zvládanie povodní.

Osobitnú pozornosť treba venovať výzvam a príležitostiam, ktoré po rozšírení prichádzajú so zmenou vonkajších hraníc Únie. V tejto súvislosti je potrebné podporovať vzájomne previazané cezhraničné činnosti, ktorými sa povzbudzujú ekonomické aktivity na oboch stranách, a odstrániť prekážky rozvoju. Na tento účel sa musí pomocou kohéznej politiky a nového nástroja európskeho susedstva a partnerstva vytvoriť koherentný rámec pre takéto činnosti.

5.5. Nadnárodná spolupráca

Nadnárodné oblasti sú makroregióny, v ktorých je potrebné zvýšiť hospodársku a sociálnu integráciu a súdržnosť. Programy nadnárodnej spolupráce sa usilujú zvýšiť spoluprácu vo všetkých členských štátoch v záležitostiach strategického významu.

Preto by sa mala podpora poskytnúť pre činnosti usilujúce sa o zdokonalenie fyzického prepojenia území (napr. investície do trvalo udržateľnej dopravy), ako aj nehmotných spojení (siete, výmeny medzi regiónmi a medzi zapojenými stranami).

Predpokladané opatrenia zahŕňajú budovanie európskych dopravných koridorov (najmä cezhraničných úsekov) na prevenciu prírodných katastrof, riadenie vodných zdrojov na úrovni povodia, integrovanú námornú spoluprácu a siete v oblasti výskumu a vývoja/v oblasti inovácie.

Rozčlenenie súčasných zón pre nadnárodnú spoluprácu bolo upravené, aby sa zabezpečilo, že vytvoria podmienky pre implementáciu základných štrukturálnych opatrení. Boli preto navrhnuté s ohľadom na územnú súdržnosť a funkčné kritériá geografickej povahy, ako je napríklad spoločné povodie rieky alebo spoločná pobrežná zóna, horská oblasť alebo poloha pri tom istom hlavnom dopravnom koridore. Iné kritériá, ako napríklad história alebo inštitucionálne štruktúry alebo existujúca spolupráca či dohovory, sú takisto relevantné.

5.6. Medziregionálna spolupráca

Programy medziregionálnej spolupráce by sa mali zamerať na program rastu a zamestnanosti: posilňovanie inovácií, MSP a podnikanie, životné prostredie a prevencia rizika. Okrem toho sa bude podporovať výmena skúseností a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, modernizácia služieb verejného sektora (ako je využívanie IKT v zdravotníctve a štátnej správe), implementácia programov spolupráce, ako aj štúdie a zber údajov. Medziregionálna spolupráca sa bude takisto podporovať v rámci programov pre konvergenciu a regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Navyše sa bude podporovať výmena skúseností

a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, sociálneho začlenenia, vzťahu medzi mestami a vidieckymi oblasťami a implementácie programov spolupráce.

Návrh

ROZHODNUTIE RADY,

o strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. [...] /2006 z [DDMM]2006, ktorým sa zakladajú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999²⁷, a najmä na jeho článok 25 ods. 1,

so zreteľom na návrh Komisie²⁸,

so zreteľom na súhlas Európskeho parlamentu²⁹,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru³⁰,

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov³¹,

keďže:

- (1) V článku 158 zmluvy sa stanovuje, že na účely posilňovania svojej hospodárskej a sociálnej súdržnosti sa Spoločenstvo zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja v jednotlivých regiónoch a zaostalosti v najviac znevýhodnených regiónoch alebo ostrovoch vrátane vidieckych oblastí.
- (2) Podľa článku [25] nariadenia (ES) č. [...] /2006 by sa mali stanoviť strategické usmernenia o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, aby sa definoval orientačný rámec intervencie Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu a Kohézneho fondu (ďalej len „fondy“), pričom sa zohľadnia iné príslušné politiky Spoločenstva s cieľom podporovať harmonický, vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj Spoločenstva.
- (3) Rozšírením sa síce podstatne zväčšujú regionálne rozdiely v Spoločenstve, miery rastu niektorých z najchudobnejších častí nových členských štátov však patria k tým najvyšším. Rozšírenie preto predstavuje bezprecedentnú príležitosť na zlepšenie rastu

²⁷ Ú. v. EÚ L [...], [...], s. [...].

²⁸ Ú. v. EÚ C [...], [...], s. [...].

²⁹ Ú. v. EÚ C [...], [...], s. [...].

³⁰ Ú. v. EÚ C [...], [...], s. [...].

³¹ Ú. v. EÚ C [...], [...], s. [...].

a konkurencieschopnosti v Spoločenstve ako celku, čo by sa malo odraziť v týchto strategických usmerneniach.

- (4) Na jarnom zasadnutí Európskej rady v roku 2005 sa potvrdilo, že Spoločenstvo musí zmobilizovať všetky vhodné prostriedky jednotlivých štátov a Spoločenstva vrátane politiky súdržnosti na dosiahnutie cieľov obnovenej lisabonskej agendy, ktorú tvoria integrované usmernenia vrátane všeobecných usmernení hospodárskej politiky a usmernení pre zamestnanosť, ktoré Rada prijala³².
- (5) Na účely dosiahnutia cieľov stanovených v zmluve, a najmä cieľa posilniť skutočnú hospodársku konvergenciu, by sa so zreteľom na obnovenú Lisabonskú stratégiu mali činnosti podporované z obmedzených zdrojov, ktoré sú k dispozícii pre kohéznu politiku, sústrediť na podporu trvalo udržateľného rastu, konkurencieschopnosti a zamestnanosti.
- (6) Účelom týchto strategických usmernení by preto mala byť podpora zväčšenia strategického obsahu kohéznej politiky, aby sa posilnili synergie s cieľmi obnovenej lisabonskej agendy a prispelo k ich dosiahnutiu.
- (7) Na jarnom zasadnutí Európskej rady v roku 2005 sa prišlo k záveru, že je potrebné väčšie osvojenie cieľov novej lisabonskej agendy zodpovednými miestnymi subjektmi pri zapojení regionálnych a miestnych aktérov a sociálnych partnerov, najmä v oblastiach, kde je rozhodujúcou väčšia územná blízkosť, ako napríklad pri inovácii, znalostnej ekonomike a nových informačných a komunikačných technológiách, zamestnanosti, ľudskom kapitáli, podnikaní, podpore malých a stredných podnikov (MSP) a pri prístupe k financovaniu rizikovým kapitálom. V strategických usmerneniach sa uznáva dôležitosť tohto zapojenia.
- (8) V strategických usmerneniach by sa takisto malo uznať, že úspešná implementácia kohéznej politiky závisí od makroekonomickej stability a štrukturálnych reforiem na vnútroštátnej úrovni a od celého radu iných podmienok, ktoré podporujú investície, vrátane účinnej implementácie vnútorného trhu, administratívnych reforiem, dobrej správy vecí verejných, priaznivého podnikateľského prostredia a dostupnosti vysokokvalifikovanej pracovnej sily.
- (9) Členské štáty vypracovali národné programy reforiem s cieľom zlepšiť podmienky rastu a zamestnanosti, pričom sa zohľadnili integrované usmernenia. Týmito strategickými usmerneniami by sa vo všetkých členských štátoch a regiónoch mala udeliť prioritou tým oblastiam investícií, ktorými sa prispieva k úspešnému uskutočňovaniu národných programov reforiem, pri zohľadnení potrieb a situácií jednotlivých štátov a regiónov: investície do inovácie, znalostnej ekonomiky, do nových informačných a komunikačných technológií, zamestnanosti, ľudského kapitálu, podnikateľských iniciatív, do podpory MSP alebo prístupu k financovaniu rizikovým kapitálom.
- (10) V strategických usmerneniach by sa mala zohľadniť úloha kohéznej politiky pri realizovaní iných politík Spoločenstva v súlade s obnovenou lisabonskou agendou.

³² Ú. v.

- (11) V prípade regiónov a členských štátov oprávnených na podporu v rámci cieľa Konvergencia by zámerom mala byť stimulácia potenciálu rastu, aby sa dosiahli a udržali vysoké miery rastu vrátane riešenia nedostatkov v sieťach základnej infraštruktúry a posilnenia inštitucionálnych a administratívnych kapacít.
- (12) Územný rozmer kohéznej politiky je dôležitý a všetky oblasti Spoločenstva by mali mať možnosť prispieť k rastu a zamestnanosti. Strategické usmernenia by mali zodpovedajúcim spôsobom zohľadniť investičné potreby v mestských i vidieckych oblastiach so zreteľom na ich príslušné úlohy v oblasti regionálneho rozvoja a s cieľom podporovať vyvážený rozvoj, trvalo udržateľné komunity a sociálne začlenenie.
- (13) Cieľ európskej územnej spolupráce zohráva významnú úlohu pri zabezpečovaní vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja územia Spoločenstva. Strategickými usmerneniami by sa malo prispieť k dosiahnutiu európskeho územného cieľa, čo závisí od spoločných rozvojových stratégií príslušných území na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni a od vytvárania sietí s cieľom zabezpečiť predovšetkým prenos myšlienok do najdôležitejších národných a regionálnych kohéznych programov.
- (14) S cieľom podporovať trvalo udržateľný rozvoj by strategické usmernenia mali odrážať potrebu zohľadňovať ochranu a zlepšovanie životného prostredia pri príprave národných stratégií.
- (15) Rovnosť mužov a žien a prevencia diskriminácie na základe rodu, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie sú základnými zásadami kohéznej politiky a mali by sa začleniť do všetkých úrovní strategického prístupu k súdržnosti.
- (16) Dobrá správa vecí verejných je pre úspešnú implementáciu kohéznej politiky na všetkých úrovniach veľmi dôležitá. V strategických usmerneniach by sa pri vypracúvaní a implementácii rozvojových stratégií mala zohľadniť úloha široko ponímaného partnerstva, ktoré je nevyhnutné na zabezpečenie úspešného riadenia komplexných stratégií súdržnosti. Zohľadniť by sa mala aj potreba kvality a efektívnosti vo verejnom sektore.
- (17) Tieto strategické usmernenia predstavujú jednotný orientačný rámec a členské štáty a regióny sa vyzývajú na jeho používanie pri vypracúvaní národných a regionálnych programov, najmä so zámerom zhodnotiť svoj príspevok k cieľom Spoločenstva, pokiaľ ide o súdržnosť, rast a zamestnanosť. Pri zohľadnení týchto strategických usmernení by každý členský štát mal pripraviť svoj národný strategický referenčný rámec a z neho vyplývajúce operačné programy,

PRIJALA TOTO ROZHODNUTIE:

Článok 1

Týmto sa prijímajú strategické usmernenia Spoločenstva o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti (ďalej len „strategické usmernenia“) uvedené v prílohe.

Článok 2

Členské štáty zabezpečujú, že národné strategické referenčné rámce a operačné programy na obdobie 2007 – 2013 sú v súlade s týmito usmerneniami.

Článok 3

Toto rozhodnutie je určené členským štátom.

V Bruseli

*Za Radu
predseda
[...]*

PRÍLOHA

Strategické usmernenia Spoločenstva o súdržnosti, 2007 – 2013

1. USMERNENIA PRE KOHÉZNU POLITIKU NA OBDOBIE 2007 – 2013

V súlade s integrovanými usmerneniami pre rast a zamestnanosť obnovenej lisabonskej agendy by sa pri programoch spolufinancovaných prostredníctvom kohéznej politiky mali prostriedky zamerať na tieto tri priority³³:

- zlepšenie **atraktivity členských štátov, regiónov a miest** prostredníctvom zlepšenia dostupnosti, zabezpečenia primeranej kvality a úrovne služieb a zachovania životného prostredia;;
- podpora **inovácie, podnikania** a rastu **znalostnej ekonomiky** prostredníctvom výskumných a inovačných kapacít, vrátane nových informačných a komunikačných technológií a
- vytváranie **väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest** získavaním väčšieho počtu ľudí pre pracovný pomer alebo podnikateľskú činnosť, zlepšovaním prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a zvyšovaním investícií do ľudského kapitálu.

So zohľadnením lisabonskej agendy pri nových programoch sa pozornosť venuje týmto zásadám:

Po prvé, v súlade so samotnou opätovne začatou Lisabonskou agendou by sa mala kohézna politika zamerať vo väčšej miere na **vedomosti, výskum a inovácie a ľudský kapitál**. Preto by sa celkové finančné aktivity na podporu týchto oblastí činnosti mali výrazne zvýšiť, ako to vyžadujú nové ustanovenia o vyčlenení prostriedkov. Okrem toho by sa členské štáty a regióny mali nechať viesť najlepšimi postupmi, ak sa dosiahli viditeľne pozitívne výsledky s ohľadom na rast a zamestnanosť.

Po druhé, členské štáty a regióny by sa mali snažiť o dosiahnutie cieľa **trvalo udržateľného rozvoja** a podporiť synergie medzi hospodárskym, sociálnym a environmentálnym rozmerom. Obnovená Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť a národné programy reforiem zdôrazňujú význam environmentálnych aspektov pre rast, konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Ochranu životného prostredia treba pri príprave programov a projektov brať do úvahy, aby sa podporil trvalo udržateľný rozvoj.

Po tretie, členské štáty a regióny by mali na všetkých úrovniach prípravy a implementácie programov a projektov sledovať cieľ **rovnosti medzi mužmi a ženami**. Mohlo by sa to uskutočniť prostredníctvom osobitných činností na podporu rovnosti a dôkladným preskúmaním toho, ako na ženy a mužov môžu vplývať iné projekty a riadenie fondov.

Po štvrté, členské štáty by mali prijať primerané opatrenia na zabránenie akejkoľvek diskriminácii na základe rodu, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie počas rôznych štádií implementácie

³³ Oznámenie jarnému zasadaniu Európskej rady „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok lisabonskej stratégie“. KOM(2005) 24, 2.2.2005.

fondov. Jedným z kritérií, ktoré pri definovaní operácií financovaných z fondov treba dodržiavať a zohľadniť počas rôznych štádií implementácie, je najmä prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím.

V ďalších častiach sa budú v každej kapitole skúmať kľúčové aspekty každej z týchto širokých oblastí na základe presne stanovených usmernení. Nie všetky tieto podrobnejšie usmernenia sú relevantné pre všetky regióny. Najvhodnejšia kombinácia investícií napokon závisí od analýzy predností a nedostatkov každého členského štátu a regiónu a špecifických národných a regionálnych podmienok. Usmernenia skôr predstavujú jednotný rámec, ktorý majú členské štáty a regióny použiť pri vypracovaní národných, regionálnych a miestnych programov, najmä s cieľom zhodnotiť svoj príspevok k cieľom Spoločenstva s ohľadom na kohéziu, rast a zamestnanosť.

1.1 USMERNENIE: Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu

Jedným z predpokladov pre rast a zamestnanosť je zabezpečiť, aby bola podnikom k dispozícii potrebná infraštruktúra (napr. doprava, životné prostredie, energie). Moderná a bezpečná infraštruktúra je dôležitým faktorom výkonu mnohých podnikov, ktorý ovplyvňuje atraktivitu regiónov a miest z ekonomického i sociálneho hľadiska. Investíciami do infraštruktúry v regiónoch, ktoré zaostávajú, najmä v nových členských štátoch, sa bude podporovať rast a tým posilňovať konvergencia s ostatnou časťou Únie, ako aj zlepšovať kvalita života. Zdroje by nemali plynúť iba z grantov, ale podľa možnosti aj zo súkromného sektora a z pôžičiek, napríklad z Európskej investičnej banky (EIB). V nasledujúcom programovom období budú mať príslušné úrady v členských štátoch možnosť vo väčšej miere využívať odborné vedomosti EIB pri príprave projektov vhodných na financovanie z európskych finančných prostriedkov v rámci iniciatívy JASPERS.

1.1.1 Rozšírenie a zlepšenie dopravnej infraštruktúry

Za nevyhnutný predpoklad pre hospodársky rozvoj sa môže považovať zavedenie účinnej, flexibilnej, bezpečnej a čistej dopravnej infraštruktúry, pretože oživuje produktivitu, a tým perspektívy rozvoja príslušných regiónov prostredníctvom uľahčenia pohybu osôb a tovaru. Dopravné siete oživujú obchodné príležitosti a súčasne zvyšujú efektivitu. Okrem toho je rozvoj celoeurópskych dopravných infraštruktúr v celej Európe (najmä v príslušných častiach tridsiatich prioritných projektov pre transeurópske dopravné siete), s osobitným zameraním na cezhraničné projekty, nevyhnutný na dosiahnutie väčšej integrácie národných trhov, zvlášť v kontexte rozšírenej Únie.

Investície do infraštruktúry je potrebné prispôbiť osobitným potrebám a úrovni hospodárskeho rozvoja príslušných regiónov a krajín. Tieto potreby sú spravidla najväčšie v konvergenčných regiónoch a krajinách, na ktoré sa vzťahuje Kohézny fond. Zvyčajne vykazujú investície do infraštruktúry (ako aj iné investície) nižšiu mieru návratnosti, ak presiahnu určitú úroveň financovania. Hospodárske výnosy z takýchto investícií sú vysoké vtedy, keď je infraštruktúra nedostatočná a základné siete neboli dokončené, ale výnosy sa pravdepodobne znížia, keď sa dosiahne určitá úroveň.

Preto by sa mala zohľadniť úroveň regionálneho hospodárskeho rozvoja a existencia veľkých dotácií do infraštruktúry. V najmenej rozvinutých regiónoch a krajinách môžu medzinárodné a medziregionálne prepojenia počas dlhšieho obdobia priniesť vyššie výnosy formou zvýšenej konkurencieschopnosti podnikov a takisto môžu uľahčiť mobilitu pracovných síl. Na druhej

strane môže byť pre regióny s rozptýlenou malou hospodárskou základňou a so štruktúrou osídlenia založenou na malých mestách vhodnejšie vytvoriť regionálnu dopravnú infraštruktúru. V regiónoch, v ktorých je nedostatočná cestná sieť, by mali byť k dispozícii finančné prostriedky aj na výstavbu hospodársky nevyhnutných cestných prepojení. Mali by sa riešiť aj výzvy súvisiace s mobilitou a prístupnosťou v mestských oblastiach, pričom sa podporia integrované systémy riadenia a čisté dopravné riešenia.

Aby sa maximalizovali výnosy pochádzajúce z investícií do dopravy, pomoc z fondov by mala vychádzať z niekoľkých zásad.

Po prvé, na určenie úrovne a povahy infraštruktúrnych investícií, ktoré sa majú realizovať, by sa mali použiť objektívne kritériá. Napríklad potenciálna miera návratnosti by sa mala počítať podľa stavu hospodárskeho rozvoja a povahy hospodárskych činností príslušných regiónov, aktuálnej hustoty a kvality infraštruktúry alebo miery preťaženia. Pri určovaní sociálnych výnosov by sa mali zohľadniť aj environmentálne a sociálne dôsledky plánovaných infraštruktúrnych projektov.

Po druhé, v súlade s Bielou knihou³⁴ by sa v čo najväčšej miere mala rešpektovať zásada trvalej udržateľnosti životného prostredia. Malo by sa pokračovať v úsilí o prechod na ekologickejšie druhy dopravy. Každý druh dopravy by sa však vo vzťahu k životnému prostrediu a všeobecnej výkonnosti mal optimalizovať, najmä pokiaľ ide o využívanie infraštruktúr v rámci rôznych druhov a medzi nimi³⁵.

Po tretie, v konvergenčných regiónoch a krajinách, na ktoré sa vzťahuje Kohézny fond, by sa osobitná pozornosť mala venovať modernizácii železničného systému, a to tak, že sa dôkladne vyberú prioritné oblasti, aby sa zabezpečila ich interoperabilita v rámci európskeho riadiaceho systému železničnej dopravy (ERTMS).

Po štvrté, investície do dopravnej infraštruktúry by mali byť sprevádzané náležitým riadením dopravy s osobitným dôrazom na bezpečnosť, v súlade s vnútroštátnymi normami a normami Spoločenstva. Národné alebo regionálne stratégie by mali zohľadňovať potrebu dosiahnuť vyrovnané (a životné prostredie nezaťažujúce) druhové rozdelenie dopravy, ktoré slúži hospodárskym aj environmentálnym potrebám. Stratégie by mali napríklad zahŕňať inteligentné dopravné systémy, platformy pre viac druhov dopravy a najmä technológiu použitú pri systéme ERTMS uvedenom vyššie a programe SESAR (Single European Sky ATM Research Programme – pre jednotnejší systém riadenia leteckej dopravy v Európe).

Z uvedených zásad vyplývajú tieto usmernenia pre činnosť:

– Členské štáty a regióny oprávnené v rámci cieľa Konvergencia³⁶ alebo Kohézneho fondu by z 30 projektov európskeho záujmu mali udeliť prioritu tým, ktoré sa týkajú ich územia. V rámci tejto skupiny projektov si osobitnú pozornosť zasluhujú cezhraničné prepojenia. Členské štáty by mali využívať koordinátorov ako prostriedok na skrátenie času, ktorý uplynie od návrhu plánov siete do fyzickej výstavby. Iné projekty TEN a strategické dopravné prepojenia by sa mali podporiť v takom prípade, keď značne prispievajú k rastu a konkurencieschopnosti.

³⁴ „Európska dopravná politika do roku 2010: čas rozhodnutia“. KOM(2001) 370.

³⁵ „Európa v pohybe – trvalo udržateľná mobilita pre európsky kontinent“. KOM(2006) 314, 22.6.2006.

³⁶ Ú. v. EÚ L 167, 30.4.2004, s. 1.

- Aj doplnkové investície do vedľajších prepojení budú v kontexte integrovanej regionálnej dopravnej a komunikačnej stratégie pre mestské a vidiecke oblasti dôležité, aby sa zabezpečilo, že regióny využívajú možnosti, ktoré sa vytvorili prostredníctvom veľkých sietí.
- Pri podpore železničnej infraštruktúry by sa malo usilovať o zabezpečenie väčšieho prístupu. Železničné poplatky by mali uľahčiť prístup pre nezávislé subjekty. Mali by takisto zlepšiť vytvorenie interoperabilnej siete v celej EÚ. Dodržiavanie a uplatnenie interoperability a zavedenie ERTMS do vozového parku a tratí by malo byť súčasťou všetkých financovaných projektov.
- Podpora environmentálne trvalo udržateľných dopravných sietí, najmä v mestských oblastiach. Zahŕňa to prostriedky verejnej dopravy (vrátane parkovacích a dopravných infraštruktúr), plány mobility, cestných obvodových okruhov, zvyšovanie bezpečnosti na cestných križovatkách, cesty a chodníky určené pre chodcov a cyklistov. Zahŕňa aj opatrenia, ktoré umožňujú prístup k službám verejnej dopravy pre určité cieľové skupiny (staršie osoby, zdravotne postihnuté osoby) a umožňuje prevádzku sietí pre alternatívne palivá pre vozidlá. Vnútrozemské vodné cesty môžu takisto prispieť k trvalej udržateľnosti sietí.
- Aby sa zabezpečila optimálna efektivita dopravných infraštruktúr na podporu regionálneho rozvoja, mala by sa pozornosť venovať zlepšovaniu prepojenia izolovaných ostrovných alebo najvzdialenejších území na transeurópsku sieť (TEN-T). V tejto súvislosti pomôže vytvorenie vedľajších prepojení so zameraním na intermodalitu a trvalo udržateľnú dopravu. S ostatným územím by mali byť prepojené najmä prístavy a letiská.
- Väčšia pozornosť by sa mala venovať rozvoju „morských diaľnic“ a námornej doprave na krátke vzdialenosti ako novej alternatíve k cestnej diaľkovej doprave a železničnej doprave.

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú v tom istom čase podporu z Kohézneho fondu a zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch rozlišovať medzi druhmi činností financovaných jednotlivými fondmi, pričom Kohézny fond má kľúčovú úlohu pri podpore transeurópskych dopravných sietí.

Na druhej strane by sa štrukturálne fondy mali vo všeobecnosti zameriavať na rozvoj infraštruktúry, ktorá súvisí s opatreniami na stimulovanie hospodárskeho rastu (ako napríklad rozvoj cestovného ruchu, zlepšenia na zvýšenie atraktivity priemyselných lokalít atď.). Čo sa týka cestnej infraštruktúry, investície by mali zodpovedať aj celkovému cieľu cestnej bezpečnosti.

Spolufinancovanie z fondov by malo dopĺňať príspevky z rozpočtu pre transeurópske siete, pričom by sa malo vyhnúť duplicitě, pokiaľ ide o pomoc Spoločenstva. Členské štáty budú musieť jednotlivo vopred určiť najvhodnejší nástroj pre plánované projekty. Finančné prostriedky kohéznej politiky sa môžu kombinovať so zárukami za pôžičky, ktoré sú časťou nástrojov TEN.

1.1.2. Posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom

Investície do životného prostredia môžu prispieť k hospodárstvu tromi spôsobmi: môžu zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť hospodárskeho rastu, znižujú vonkajšie náklady na životné

prostredie pre hospodárstvo (napr. zdravotné náklady, náklady spojené s odstránením znečistenia alebo náhradou škody) a stimulujú inováciu a tvorbu pracovných miest. Budúce kohézne programy by sa mali usilovať o posilnenie potenciálnych synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom. V tomto kontexte by malo mať vysokú prioritu poskytovanie všetkých služieb v oblasti životného prostredia, ako sú čisté zásoby vody, infraštruktúra pre spracovanie odpadu a čistenie odpadových vôd, hospodárenie s prírodnými zdrojmi, dekontaminácia pôdy s cieľom prípravy pre nové hospodárske činnosti a ochrana pred určitými environmentálnymi rizikami.

Aby sa maximalizovali ekonomické prínosy a minimalizovali náklady, prioritu by malo mať riešenie znečistenia životného prostredia a jeho zdrojov. V sektore odpadového hospodárstva to znamená zamerať sa na predchádzanie tvorbe odpadov, recyklovanie a biologický rozklad odpadov, ktoré sú nákladovo efektívne a pomáhajú pri tvorbe pracovných miest.

Stratégie rozvoja by mali byť založené na predchádzajúcom hodnotení potrieb a osobitných problémov, ktorým čelia regióny a ak je to možné s použitím vhodných ukazovateľov. Malo by sa podľa možností vyvinúť úsilie na podporu internalizácie vonkajších nákladov na životné prostredie a zavedenie a rozvoj trhových nástrojov (pozri napríklad nástroje navrhnuté v Akčnom pláne pre environmentálne technológie). Pozornosť sa v tejto súvislosti zameriava na iniciatívu Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť, ktorá bude od roku 2008 poskytovať celoeurópske aktuálne informácie o pokrytí a využití zeme a o stave oceánov, ako aj mapy výskytu v prípade katastrof a nehôd.

Preto sa odporúčajú tieto usmernenia pre činnosť:

- Uspokojenie významných potrieb investícií do **infraštruktúry** najmä v konvergenčných regiónoch a predovšetkým v nových členských štátoch s cieľom vyhovieť právnym predpisom týkajúcim sa životného prostredia v oblastiach vodného a odpadového hospodárstva, ovzdušia, ochrany prírody a druhov a biodiverzity.
- Zabezpečenie **atraktívnych podmienok pre podniky a ich vysoko kvalifikovaný personál**. Je to možné zabezpečiť podporou územného plánovania, ktoré znižuje neorganizované rozrastanie miest, a obnovením fyzického prostredia, vrátane rozvoja prírodných a kultúrnych hodnôt. Investície do tejto oblasti by mali byť jasne spojené s rozvojom inovatívnych podnikov na príslušných miestach vytvárajúcich pracovné príležitosti.
- Podpora investícií, ktoré by prispeli k plneniu **záväzkov vyplývajúcich** pre EÚ z **Kjótskeho protokolu**, okrem investícií do trvalo udržateľných zdrojov energie a trvalo udržateľnej dopravy v rámci iných stratégií.
- Prijatie opatrení na **predchádzanie rizikám** prostredníctvom lepšieho hospodárenia s prírodnými zdrojmi, cielenejšieho výskumu a lepšieho vyžívania IKT a inovatívnejších politik verejnej správy vrátane napríklad preventívneho monitorovania.

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú podporu z Kohézneho fondu i zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch jasne rozlišovať medzi druhmi činností financovanými každým jednotlivým fondom.

1.1.3. Riešenie intenzívneho využívania tradičných zdrojov energie Európou

Súvisiacou prioritou je potreba znižovať tradičnú energetickú závislosť prostredníctvom zlepšení v hospodárení s energiou a obnoviteľnej energie. Investície do týchto oblastí prispievajú k bezpečnosti zásobovania energiou v prospech dlhodobého rastu, pričom pôsobia ako zdroj inovácie, poskytujú príležitosti vývozu a sú nákladovo efektívne, najmä keď ceny energie zostávajú na vysokej úrovni.

Aby sa zabezpečila bezpečnosť zásobovania, je potrebné aj investovanie do tradičných zdrojov energie. V prípadoch zrejme zlyhania trhu a v ktorých to nie je v rozpore s liberalizáciou trhu, by sa mali fondy sústrediť predovšetkým na dokončenie vzájomných prepojení s osobitným dôrazom na transeurópske siete, zdokonalenie elektrorozvodnej siete a dokončenie a zdokonalenie sietí na prepravu a distribúciu plynu, prípadne aj v ostrovných a najvzdialenejších regiónoch.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Podpora projektov na zlepšenie **hospodárenia s energiou**, napríklad v budovách, a šírenie modelov rozvoja, ktoré sú málo energeticky náročné.
- Podpora rozvoja a využívania **obnoviteľných a alternatívnych technológií** (napríklad vietor, slnko, biomasa), aj na účely vykurovania a chladenia, ktoré by umožnili EÚ vedúcu pozíciu a tak posilnili jej konkurenčné postavenie. Takéto investície takisto prispievajú k plneniu lisabonského cieľa, ktorým je zabezpečiť, aby sa do roku 2010 získavalo 21 % elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov.
- Koncentrovanie investícií do tradičných zdrojov energie, aby sa rozvíjali **siete** v prípadoch zrejme zlyhania trhu. Tieto investície sa zväčša týkajú konvergenčných regiónov.

1.2 USMERNENIE: Zlepšenie poznatkov a inovácie pre rast

Ciele Spoločenstva smerom k rastu a tvorbe pracovných miest si budú vyžadovať štrukturálnu zmenu v hospodárstve a orientáciu na činnosti založené na vedomostiach. To si vyžaduje úsilie vo viacerých oblastiach: riešiť nízku úroveň výskumu a technického rozvoja (VTR), najmä v súkromnom sektore; podporovať inováciu prostredníctvom zdokonalených výrobkov, procesov a služieb, ktoré by obstáli v medzinárodnej konkurencii; zvýšiť regionálne a miestne schopnosti tvoriť a prijímať nové technológie (predovšetkým IKT); a viac podporiť ochotu prebrať riziko.

Výdavky VTR, vyjadrené ako podiel HDP, sa zvýšili iba okrajovo na 1,9 % HDP a sú značne pod lisabonským cieľom 3 %³⁷. Odhaduje sa, že zvýšenie podielu výdavkov z HDP na výskum a vývoj z 1,9 % na 3 % (s cieľom dosiahnuť lisabonský cieľ do roku 2010) by malo viesť k zvýšeniu úrovne HDP o 1,7 % do roku 2010³⁸. Zatiaľ čo zaostávanie podnikových investícií do VTR je naďalej značné, ukazuje sa, že aj na verejné investície sa v tejto oblasti vyvíja tlak. Rozdiel, ktorý vzniká vo vnútri a medzi štátmi s ohľadom na VTR a inováciu, najmä v spojení s podnikovými výdavkami do VTR, je omnoho väčší ako rozdiel v príjmoch. Hoci sa skombinovali a podnikli vnútroštátne iniciatívy a iniciatívy Spoločenstva, je potrebné zladit' podnikateľské potreby s ponukou VTR z verejných a súkromných inštitúcií VTR.

³⁷ „Investovanie do výskumu: akčný plán pre Európu“. KOM(2003) 226, 30. 4. 2003.

³⁸ „Hospodárske náklady plynuce z neuskutočnenia Lisabonu“ – SEK(2005) 385, 15.3.2005.

Nevýhoda Európy v inovácii sa zväčšuje: európsky ukazovateľ inovácie (European Innovation Scoreboard) ukazuje, že Európa zaostáva za USA v 9 z 11 ukazovateľov inovácie³⁹. Aj v rámci Európy pokračuje rozdiel v inovácii, pretože Únia príliš často zlyháva pri premene technického rozvoja do trhovo orientovaných výrobkov a procesov. Kohézna politika môže pomôcť pri riešení hlavných problémov zaostávajúceho výkonu Európy v inovácii, vrátane neúčinných inovačných systémov, nedostatočnej podnikateľskej dynamiky alebo pomalého využívania IKT podnikmi.

V tomto kontexte je potrebné zvýšiť národné a regionálne kapacity VTR, aby sa podporili investície do infraštruktúry IKT a vhodným technologickým transferom a mechanizmami výmeny vedomostí šíрили technológie a vedomosti. Zvyšovanie povedomia na podporu lepšieho využívania existujúceho potenciálu VTR by sa mohlo stimulovať prostredníctvom „prezieravosti“ regiónu a iných regionálnych strategických metód plánovania, ktoré zahŕňajú pravidelný a systematický dialóg s kľúčovými zúčastnenými stranami. Takisto je dôležité zlepšiť schopnosť firiem, najmä MSP, absorbovať VTR prostredníctvom činností na rozvoj schopností a zručností, stimulovať v Európe tvorbu a využívanie väčšej zásoby vysokokvalifikovaných talentovaných výskumníkov; zvýšiť súkromné a verejné investície do VTR a inovácie a stimulovať partnerstvá VTR v rôznych regiónoch Únie. Európske technologické platformy napríklad ponúkajú možnosť lepšie prispôbiť výskumné programy podnikateľským potrebám; kohézna politika môže zohrávať významnú úlohu pri implementácii ich strategických výskumných agend v celej Únii vrátane menej rozvinutých regiónov.

Kým priame príspevky sú naďalej dôležité, predovšetkým v konvergenčných regiónoch, je potrebné zamerať sa na poskytovanie kolektívnych podnikových a technologických služieb skupinám firiem, s cieľom pomôcť im zlepšiť ich inovačnú kapacitu. Priame príspevky jednotlivým firmám by mali mať za cieľ zdokonalenie VTR a inovačnej kapacity firmy, skôr ako dočasné zníženie svojich výrobných nákladov, ktoré majú zaťažujúce účinky. Je to dôležité najmä v tradičných sektoroch, hlavne v tých, ktoré sú vystavené globálnej konkurencii vyžadujúcej dodatočné úsilie na udržanie konkurencieschopnosti, ako aj v MSP, ktoré často predstavujú najväčší zdroj zamestnanosti na regionálnej úrovni. Predovšetkým je potrebné prispôbiť tieto politiky konkrétnym podmienkam každého regiónu a najmä potrebám MSP. Národné, regionálne a miestne stratégie by mali byť založené na vyčerpávajúcom prieskume investičných príležitostí VTR.

Vedomosti a inovácia sú stredobodom úsilia Spoločenstva na podporu rýchlejšieho rastu a väčšej zamestnanosti. Na úrovni Únie boli navrhnuté dva navzájom súvisiace rámcové programy: Siedmy rámcový program pre VTR a Rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu (PKI). Synergia medzi kohéznou politikou a týmito nástrojmi je nevyhnutná, aby sa výskum a kohézna politika na regionálnej úrovni navzájom posilňovali, pričom sa v národných a regionálnych stratégiách rozvoja zachytí, ako sa tento cieľ dosiahne. Kohézna politika môže pomôcť všetkým regiónom vytvoriť kapacity výskumu a inovácie a tak prispieť k efektívnej účasti týchto regiónov na európskom výskumnom priestore a celkovo na výskumných a inovačných činnostiach Spoločenstva. Zohráva predovšetkým dve dôležité úlohy. Prvá je pomáhať regiónom implementovať regionálne inovačné stratégie a akčné plány, ktoré by potenciálne mohli mať významný vplyv na konkurencieschopnosť na regionálnej úrovni a v Únii ako celku. Druhá je prispieť k

³⁹ SEK(2004) 1475.

zvážšovaníu výskumnej a inováčnej kapacity v regiónó na úroven, ktorá mu umožní zúčasťňovať sa nadnárodných výskumných projektoch.

Regionálne stratégie by sa preto mali sústrediť na investovanie do VTR, inovácií a podnikania; mali by zaistiť, aby tieto investície zodpovedali ekonomickým potrebám regiónu a aby bolo možné premietnuť výskum do ľahko predajnej inovácie výrobku, procesu a služieb; zlepšiť transfer technológií a výmenu vedomostí; podporiť rozvoj, šírenie a preberanie IKT v rámci firiem a zabezpečiť, aby podniky, ktoré chcú investovať do tovarov s vysokou pridanou hodnotou, mali prístup k finančným prostriedkom. V takýchto stratégiách by sa mali špecificky stanoviť možnosti experimentovania s cieľom zvýšiť schopnosť politických intervencií a sprostredkovateľských organizácií motivovať na inováciu regionálne a miestne subjekty, predovšetkým MSP.

1.2.1. Zvýšenie investícií do výskumu a technického rozvoja a ich lepšie zameranie

Konkurencieschopnosť európskych podnikov závisí v rozhodujúcej miere od ich schopnosti uviesť nové vedomosti na trh čo najrýchlejšie. Verejná podpora pre VTR môže byť opodstatnená, ak sa identifikovali zlyhania trhu, ako aj verejným charakterom určitých investícií do VTR. Okrem toho otázka vlastníctva výsledkov výskumu a potreba dosiahnuť kritické množstvo v určitých sektoroch výskumu opodstatňujú vládnú podporu pre VTR.

Osobitný charakter VTR by sa mal vziať do úvahy pri implementácii regionálnej politiky. VTR si vyžaduje najmä úzku spoluprácu medzi účastníkmi, aby sa stimulovala tvorba kompetenčných centier, ktoré sú potrebné na dosiahnutie kritického množstva. Kľúčovú úlohu môže hrať geografická blízkosť, a to prostredníctvom existencie zoskupení MSP a inovačných centier vytvorených napríklad pri verejných výskumných inštitúciách. V dôsledku toho sa musia činnosti VTR priestorovo sústreďovať, pričom sa podporuje absorpčná schopnosť oblastí s malou intenzitou VTR.

VTR v menej rozvinutých členských štátoch a regiónoch by sa mali rozvíjať okolo existujúcich kompetenčných centier a mali by sa vyhnúť nadmernému priestorovému rozptylu zdrojov. Aj tu môžu európske technologické platformy prispieť k zameraniu investícií na prioritné oblasti výskumu. Investície by mali takisto dopĺňať európske priority stanovené v Siedmom rámcovom programe a mali by podporiť ciele obnovenej lisabonskej agendy. Uprednostniť by sa mal rozvoj nových a na trhu umiestniteľných výrobkov, služieb a spôsobilostí.

Činnosti vo VTR by mali byť spojené s politikou Spoločenstva v oblasti VTR a potrebami príslušných regiónov. Z hľadiska metodického postupu je potrebné, aby sa zakladali na spoľahlivom analytickom prístupe ako je predvídavosť; ako aj použitie ukazovateľov, ako sú patenty; ľudských zdrojoch vo VTR; umiestnení súkromných a verejných výskumných inštitúcií a na existencii zoskupení inovátnych podnikov.

Usmernenia pre činnosť v oblasti VTR je možné určiť takto:

- Posilňovanie spolupráce medzi podnikmi, ako aj medzi podnikmi a verejnými výskumnými/terciárnymi vzdelávacími inštitúciami napríklad podporovaním tvorby regionálnych a medziregionálnych kompetenčných **zoskupení**.
- Podporovanie **činností VTR v MSP** a transfer technológií (umožnenie MSP dostať sa k službám VTR vo verejne financovaných výskumných inštitúciách).

- Podpora regionálnych **cezhraničných a nadnárodných iniciatív** zameraných na posilňovanie výskumnej spolupráce a tvorbu kapacít v prioritných oblastiach výskumnej politiky Spoločenstva.
- Posilnenie **tvorby kapacít vo výskume a vývoji**, vrátane IKT, výskumnej infraštruktúry a ľudského kapitálu v oblastiach s významným potenciálom rastu.

Programy – najmä pre regióny oprávnené v rámci cieľa Konvergencia – môžu prispieť k rozvoju infraštruktúry VTR a vzdelávania (vrátane regionálnych vysokorychlostných dátových sietí medzi výskumnými ústavmi a v rámci nich), vzdelávacej infraštruktúry (v regiónoch oprávnených v rámci cieľa Konvergencia), vybavenia a prístrojového vybavenia vo verejne financovaných výskumných inštitúciách aj v podnikoch pod podmienkou, že investície sú priamo napojené na ciele regionálneho hospodárskeho rozvoja. To môže zahŕňať výskumnú infraštruktúru, pre ktorú boli z predchádzajúcich rámcových programov financované realizačné štúdie. Podporovaním priorít Siedmeho rámcového programu by sa malo snažiť o rozvoj plného potenciálu vznikajúcich a existujúcich kompetenčných centier a o zintenzívnenie investovania do ľudského kapitálu, najmä školeniami výskumníkov na národnej úrovni a vytváraním podmienok na získanie výskumníkov školených v zahraničí.

1.2.2. Uľahčenie inovácie a podpora podnikania

Inovácia je výsledkom komplexných a vzájomne pôsobiacich procesov, vrátane schopnosti podnikov byť prístupnými doplnkovým vedomostiam pochádzajúcich od iných trhových účastníkov, organizácií a inštitúcií.

Investície do inovácie predstavujú nadradenú prioritu pre kohéznu politiku v rámci programov pre konvergenciu i pre regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Ich spolufinancovanie by malo byť hlavnou prioritou v regiónoch, na ktoré sa vzťahuje program uvedený ako druhý v poradí a do ktorých je potrebné sústrediť obmedzené finančné zdroje, aby sa dosiahlo kritické množstvo a vznikol pákový efekt.

Hlavným cieľom by mala byť podpora podnikateľského prostredia, ktoré podporuje tvorbu, šírenie a používanie nových vedomostí firmami. Pre vytvorenie efektívnych regionálnych inovačných systémov je potrebné, aby sa hospodárski, sociálni a politickí aktéri stretávali s postupmi, ktoré majú vo svete, nielen na národnej alebo miestnej úrovni, v technike a hospodárstve vedúcu pozíciu. V tejto súvislosti by sa malo usilovať aj o spoluprácu s inovačnými prenosovými centrami a Európskymi informačnými centrami, ktoré sú financované podľa programu PKI, najmä v oblasti nadnárodnej technológie a prenikania informácií.

Je potrebné podporovať začínajúce spoločnosti, najmä v oblasti VTR, s cieľom rozvíjať partnerstvá s výskumnými inštitúciami s dlhodobým výhľadom a jasnou trhovou orientáciou. Kohéznu politikou by sa malo usilovať o vyrovnanie zlyhaní trhu, ktoré prekazujú inovácii a podnikaniu. Opatrenia by sa mali orientovať na existujúce centrá činnosti, aby sa využil regionálny potenciál VTR a posilnilo vytváranie sietí a technologická spolupráca v rámci regiónov a medzi nimi.

Verejné orgány by mali zabezpečiť, že výskumné inštitúcie, súkromný a verejný sektor využívajú plný potenciál synergií medzi nimi.

Z hľadiska metodického postupu by sa stratégie hospodárskeho rozvoja mohli zlepšiť zberom údajov o existujúcich inovačných činnostiach v príslušných regiónoch, napríklad o podávaní patentov súkromných osôb alebo o charaktere, rozsahu a potenciáli rozvoja existujúcich zoskupení inovačných činností vrátane tých, ktoré zahŕňajú súkromné aj verejné výskumné inštitúcie. V tomto ohľade by mohli byť prospešné aj prieskumy inovácie Spoločenstva a európsky ukazovateľ inovácie.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Zefektívnenie regionálnej ponuky, čo sa týka inovácie, vzdelania a VTR a ich lepšie sprístupnenie firmám, najmä MSP, napríklad zakladaním **kompetenčných centier**, sústreďovaním MSP, ktoré využívajú špičkovú technológiu, pri inštitúciách pre výskum a technológiu alebo rozvíjaním a vytváraním regionálnych **zoskupení** okolo veľkých spoločností.
- Poskytovanie **podporných služieb podnikom**, aby sa im a najmä MSP, umožnilo zvýšiť konkurencieschopnosť a medzinárodné zviditeľnenie, najmä využitím príležitostí, ktoré vytvoril vnútorný trh. Podnikateľské služby by mali uprednostniť využívanie synergií (napríklad transfer technológií, vedecké parky, komunikačné centrá pre IKT, inkubátory a súvisiace služby, spolupráca so zoskupeniami) a poskytnúť väčšiu tradičnú podporu v oblastiach riadenia, marketingu, technickej podpory, prijímania do zamestnania a iných profesionálnych a komerčných služieb.
- Zabezpečenie plného využitia európskych predností v oblasti **eko-inovácií**. Eko-inovácie by sa mali spolu so zlepšením postupov MSP podporiť prostredníctvom zavedenia systémov environmentálneho riadenia. Okamžitým investovaním do tejto oblasti sa umožní, že podniky v EÚ budú v blízkej budúcnosti mať silnejšie postavenie, keď iné regióny len docenia potrebu takýchto technológií. Je to oblasť, ktorá má jasnú súvislosť s Rámcovým programom pre konkurencieschopnosť a inováciu.
- Podporovanie **podnikania**, uľahčenie vzniku a **rozvoja nových firiem**, podporovanie udržiavania a tvorby spoločností z výskumných inštitúcií alebo firiem s použitím rôznych techník (napríklad zvyšovanie povedomia, tvorba prototypov, tútorstvo a poskytnutie podpory v oblasti riadenia a technológií pre budúcich podnikateľov).

Je dôležité zabezpečiť, aby spoločnosti, vrátane MSP, mohli komerčne využívať výsledky výskumu.

Podnikové služby by mal poskytovať, pokiaľ možno, súkromný sektor alebo zmiešané verejno-súkromné organizácie. Služby by mali byť prvotriedne, rýchlo k dispozícii, ľahko prístupné a reagujúce na potreby MSP. Kvalita služieb by sa mala stanoviť a monitorovať, a medzi poskytovateľmi by mala existovať súdržnosť, ktorú možno zabezpečiť napr. zriaďovaním verejno-súkromných partnerstiev a centrálnych poradní.

Administratívne postupy sú často príliš zložité. Informácie a prvotná podpora by mali byť k dispozícii zo siete centrálnych poradní, ktoré by mohli slúžiť ako rozhranie medzi súkromným sektorom a žiadateľom o príspevok; to by mohlo zahŕňať rôzne činnosti spolufinancované v rámci kohéznej politiky. Títo poskytovatelia by mali byť kompetentní na celú škálu štátnych pomoci – nezávisle od národných alebo regionálnych kompetencií – a mali by mať stanovené ciele efektívnosti, ktoré sa pravidelne monitorujú.

Vždy, keď to okolnosti umožňujú, by sa osobitným podnikovým kategóriám (napr. začínajúcim podnikom alebo nedávno presunutým spoločnostiam) alebo podnikateľom (napr. mladým ľuďom, ženám, starším pracovníkom alebo príslušníkom etnických menšín) mala poskytnúť primeraná a prispôsobená podpora. Aj na školách by sa malo podporovať vzdelávanie v oblasti podnikania.

1.2.3. Podpora informačnej spoločnosti pre všetkých

Šírenie IKT v celom hospodárstve Únie predstavuje silnú páku pre zdokonaľovanie úrovni produktivity aj konkurencieschopnosti regiónov. Šírenie IKT takisto podnecuje reorganizáciu výrobných postupov a vznik nových služieb pre podniky a súkromné osoby. Výkonné a účinné elektronické poskytovanie verejných služieb, najmä v oblastiach štátnej správy a zdravotníctva, má významný potenciál pre hospodársky rast a umožnenie nových služieb. Šírenie technológie môže podporovaním zakladania a rastu kompetenčných centier v oblasti aktivít IKT a rozvojom prepojenosti a sieťovania medzi podnikmi a najmä MSP, prispieť k regionálnemu rozvoju. Opatreniami by sa mal podnietiť rozvoj výrobkov a služieb s cieľom uľahčiť a stimulovať súkromné investície do IKT, zatiaľ čo sa v sektore IKT zabezpečí hospodárska súťaž.

Politické opatrenia by sa preto mali zamerať na prepojitelnosť. Zahŕňa to zdokonalenie služieb inovačnej podpory pre MSP s osobitným cieľom oživiť transfer technológií medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi. Vyžaduje si to aj rozvoj schopností potrebných v znalostnej ekonomike a rozvíjanie obsahu prostredníctvom poskytovania elektronických aplikácií a služieb (ako je oblasť štátnej správy, obchodu, vzdelávania a zdravotníctva), ktoré sú zaujímavými alternatívami k iným, často nákladnejším modelom poskytovania služieb. Osobitne sa to týka vzdialených a riedko osídlených oblastí, ako aj najvzdialenejších regiónov, ostrovov alebo oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami. Použitie a rozvoj výrobkov a služieb založených na obsahu môže evidentne fungovať, len ak je k dispozícii vhodná infraštruktúra, ktorá je schopná podporovať širokopásmové služby. Preto je dôležité, aby v celej Únii a za primerané ceny bola k dispozícii vhodná širokopásmová komunikačná infraštruktúra.

Investície do infraštruktúry IKT by spravidla mali zohľadňovať prudký technický rozvoj a rešpektovať zásady technologickej neutrality a otvoreného prístupu. Dodržiavanie pravidiel hospodárskej súťaže a implementácie regulačného rámca pre elektronickú komunikáciu je neodmysliteľné.

Je potrebné, aby sa činnosti zakladali na kontextových ukazovateľoch súvisiacich s existujúcou hospodárskou štruktúrou (vrátane priemyselnej špecializácie, úrovne hospodárskeho rozvoja, kvality prepojenia na IKT a potenciálnych synergií medzi regionálnymi centrami hospodárskej aktivity). Určenie regionálnych potrieb by malo zohľadniť existujúce iniciatívy Spoločenstva v prospech IKT, najmä iniciatívu i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť⁴⁰.

Pokiaľ vezmeme do úvahy, že IKT sa dotýkajú všetkých sektorov hospodárstva a spoločnosti, je nevyhnutné, aby členské štáty a regióny vyvinuli kompatibilné stratégie pre informačnú spoločnosť, ktoré zaručia súdržnosť a integráciu medzi sektormi prostredníctvom

⁴⁰ COM(2005) 229.

vyrovnávania opatrení pre ponuku a dopyt na základe miestnych požiadaviek, účasti zúčastnených strán a silnej verejnej politickej podpory.

Usmernenia pre činnosť sú:

- Zabezpečenie preberania IKT firmami a domácnosťami a podpora rozvoja prostredníctvom vyváženej podpory pre ponuku a dopyt **výrobkov IKT a verejných aj súkromných služieb**, ako aj prostredníctvom väčšieho investovania do ľudského kapitálu. Tieto činnosti by mali zvýšiť produktivitu, podporiť otvorené a konkurencieschopné digitálne hospodárstvo a všetkým prístupnú spoločnosť (napríklad zlepšovanie prístupnosti pre zdravotne postihnuté osoby a staršie osoby) a tak oživiť rast a zamestnanosť.
- Zaistenie **dostupnosti infraštruktúry IKT** a súvisiacich služieb v prípadoch, kde ich trh nedokáže zabezpečiť za prijateľné náklady a na adekvátnej úrovni, ktorú si vyžadujú služby, najmä vo vzdialených a vidieckych oblastiach a v nových členských štátoch.

1.2.4. Zlepšenie prístupu k finančným prostriedkom

Ďalším kľúčovým faktorom pre podporu vedomostí a inovácie je uľahčiť prístup k finančným prostriedkom. Aby sa posilnil rast a tvorba pracovných miest, musí byť pre podnikateľov a podniky výhodnejšie investovať do rozvoja a produkcie tovaru a služieb než zamerať úsilie napríklad na aktivity prinášajúce špekulatívne zisky.

Prístup k finančným prostriedkom je v tomto kontexte často ťažký a takto sa vytvára prekážka pre rast a tvorbu pracovných miest. Zlepšenie prístupu ku kapitálu je dôležité pre činnosti VTR aj pre začínajúce podniky. Trhy rizikového kapitálu súvisiace s inovačnými činnosťami je potrebné rozvíjať v spojení s lepším regulačným prostredím, ktoré uľahčuje podnikanie.

Tieto programy by sa mohli uskutočniť v úzkej spolupráci s Európskym investičným fondom (EIF) v rámci iniciatívy JEREMIE s cieľom získať finančné zdroje v oblastiach, v ktorých zlyhanie trhu v súvislosti s činnosťami VTR spájajúcimi sa s vysokým rizikom preukážajú podnikaniu. Primerane sa musí tiež prihliadať na účinok vládnej podpory pre zakladanie podnikov, aby sa vyhlo vytlačeniu súkromných investícií a opatreniam, ktoré poškodzujú hospodársku súťaž. Mala by sa zlepšiť aj koordinácia medzi fondmi.

Súkromný kapitál a rizikový kapitál a finančné prostriedky v obehu pre inovatívne začínajúce podniky by mali zohrávať hlavnú úlohu ako motor pre podnikanie, inováciu a tvorbu pracovných miest; inštitúcie vo verejnom sektore nie sú vždy najvhodnejšie na podstupenie rizika. Prioritou by malo byť zriadiť alebo rozšíriť špecializovaných poskytovateľov rizikového kapitálu a bankových záruk, v prípadoch, v ktorých trh zlyháva. Zvyčajne budú účinnejšie, ak poskytnú integrovaný súbor podporných činností, ktorý zahŕňa školenie ešte pred založením alebo expanziou podniku:

Na základe týchto princípov, usmernenia pre činnosť sú:

- Podporovanie **nástrojov bez udelenia príspevku** ako pôžičky, financovanie podriadených dlhov zaručenými dlhmi, konvertibilné finančné nástroje (mezaninový úver) a kapitálové investície (napr. počiatočný vklad do nového podniku a rizikový kapitál). Príspevky by sa mali používať na tvorbu a udržiavanie infraštruktúr, ktoré uľahčujú prístup k finančným prostriedkom (napr. kancelárie pre technologický transfer, inkubátory, siete “business angels” - podnikatelia ochotní investovať do začínajúcich podnikov, investičné programy

pripravenosti). Mohli by sa podporovať aj mechanizmy ručenia a vzájomného ručenia, aby sa uľahčil prístup MSP k mikroúverom. V tejto súvislosti by EIB a EIF mohli poskytnúť hodnotný príspevok.

- Rozvíjanie integrovaného prístupu, ktorým sa súbežne podporuje inovácia, jej premietnutie do novej komerčnej aktivity a dostupnosť rizikového kapitálu.
- Oslovenie určitých **osobitných skupín**, napríklad mladých podnikateľov alebo ženy podnikateľky či znevýhodnené skupiny.

Aby sa MSP poskytla požadovaná podpora a súčasne sa rozvíjal európsky trh rizikového kapitálu, je zvlášť dôležité úzko spolupracovať s EIF, ktorý počas rokov získal odbornosť. Mohlo by to zahŕňať účasť v iniciatíve JEREMIE.

1.3. USMERNENIE: väčšie množstvo a kvalitnejšie pracovné miesta

S opätovným začatím Lisabonskej stratégie schválila Európska rada jediný súbor usmernení, ktoré spájajú Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky⁴¹ a Usmernenia európskej stratégie zamestnanosti, ktorými sa integrujú makroekonomická, mikroekonomická politika a politika zamestnanosti pre rast a pracovné miesta. V súlade s nariadeniami o fondoch⁴² sa v oblasti zamestnanosti a ľudských zdrojov priority Strategických usmernení Spoločenstva o súdržnosti zhodujú s tými, ktoré sa uvádzajú v Európskej stratégii zamestnanosti⁴³ a sú doplnené o odporúčania EÚ pre zamestnanosť, v ktorých sú uvedené priority danej krajiny.

Úsilie o plnú zamestnanosť a vyššiu produktivitu závisí od širokej škály činností vrátane tých, o ktorých sa už hovorilo. Investície do infraštruktúry, rozvoja podnikov a výskumu krátkodobo zlepšujú pracovné príležitosti krátkodobo ako výsledok účinku prvej fázy a dlhodobo vďaka pozitívnemu vplyvu na konkurencieschopnosť. S cieľom maximalizovať zamestnanosť a vytvoriť trvalé miesta vysokej kvality z týchto investícií by sa ľudský kapitál mal ďalej rozvíjať a posilňovať.

V zmysle rozvoja ľudského kapitálu sa v usmerneniach pre zamestnanosť zdôrazňujú tri priority pre činnosť v oblasti politiky zamestnanosti členských štátov:

- získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany;
- zlepšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov a flexibilitu trhu práce;
- zvýšiť investície do ľudského kapitálu prostredníctvom kvalitnejšieho vzdelávania a odbornej prípravy.

Okrem týchto priorít by sa primeraná pozornosť mala venovať investíciám na zlepšenie efektívnosti vo verejnej správe, ako aj vo vzdelávacích, sociálnych a zdravotných infraštruktúrach.

⁴¹ Ú. v. EÚ L 205, 6.8.2005, s. 21.

⁴² Článok [2] nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) [č. ...] o Európskom sociálnom fonde (ESF), ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1784/1999. Ú. v. EÚ L [...], [...], s. [...].

⁴³ KOM(2005) 141, 12.4.2005.

Kohézna politika by sa mala zamerať na riešenie špecifických problémov európskej stratégie zamestnanosti v každom členskom štáte podporovaním činností v rámci cieľov Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť pri zohľadnení rozsahu aktivít definovaného v legislatívnom rámci. Pre cieľ uvedený ako prvý je k dispozícii viac vhodných činností a finančných zdrojov. V prípade posledného cieľa bude potrebné zdroje Spoločenstva oveľa viac zamerať na to, aby sa dosiahol výrazný účinok.

Programy rozvoja zamestnanosti a ľudských zdrojov by mali zohľadniť výzvy a priority danej krajiny, ako sa to zdôrazňuje v odporúčaniach pre zamestnanosť. Územné rozdiely by sa mali účinne riešiť programami, či už riadenými na národnej alebo regionálnej úrovni, ktoré by mali byť prispôsobené potrebám v rôznych oblastiach.

Na záver, jedným z najviditeľnejších aspektov európskej pridanej hodnoty v období štrukturálnych fondov 2000 – 2006 bola podpora členských štátov a regiónov pri výmene skúseností a vytváraní sietí, čím sa prispelo k inovácii. V tejto súvislosti by sa skúsenosti získané v rámci iniciatívy Spoločenstva EQUAL mali využiť tak, že sa zohľadnia zásady, o ktoré sa opiera: inovácia, nadnárodnosť, partnerstvo, uplatňovanie rodového hľadiska.

1.3.1. Získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany

Rozširovanie základne hospodárskej činnosti, zvyšovanie úrovni zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti sú nevyhnutné, aby sa udržal hospodársky rast, podporil vznik sociálne prístupnej spoločnosti a aby sa odstránila chudoba. Už len z hľadiska očakávaného poklesu obyvateľstva v produktívnom veku je zvyšovanie účasti na zamestnanosti bezpodmienečne potrebné. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Implementácia politík zamestnanosti zameraných na dosiahnutie plnej zamestnanosti, zlepšenie kvality a produktivity práce a posilňovanie sociálnej a územnej súdržnosti.
- Podpora celoživotného prístupu k práci.
- Zaručenie pracovných trhov bez vylúčenia, zvýšenie atraktivity práce a urobenie práce finančne zaujímavejšou pre ľudí hľadajúcich prácu, vrátane znevýhodnených a neaktívnych ľudí.
- Zlepšenie odozvy na trhové potreby.

Činnosti by sa mali zakladať na predchádzajúcej definícii potrieb, napríklad s použitím národných a (alebo) regionálnych ukazovateľov ako je miera nezamestnanosti a zamestnanosti, miera dlhodobej nezamestnanosti, podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou a úroveň príjmov. Pozornosť by sa mala venovať miestnej úrovni, kde existuje riziko, že sa regionálnymi štatistikami nezachytia kritické rozdiely.

Na podporu poskytovania služieb uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a znevýhodneným ľuďom je nevyhnutná existencia výkonných a účinných inštitúcií pracovného trhu, najmä služieb na sprostredkovanie zamestnanosti, ktoré dokážu reagovať na výzvy spôsobené rýchlou hospodárskou a sociálnou reštrukturalizáciou a starnutím obyvateľstva. Mohli by získať podporu zo štrukturálnych fondov. Tieto inštitúcie zohrávajú ústrednú úlohu pri implementácii aktívnych politík trhu práce a poskytovaní personalizovaných služieb s cieľom podporovať pracovnú a geografickú mobilitu a - aj

na miestnej úrovni - zlad'ovať ponuku práce s dopytom po nej. Mali by pomôcť predvídať nedostatky a problémy na trhu práce a požiadavky na pracovnú spôsobilosť a odbornosť. Prispelo by to aj k priaznivému riadeniu hospodárskej migrácie. Ľahký prístup k ponuke služieb a ich transparentnosť sú rozhodujúce. Sieť EURES je ústrednou pri zvyšovaní zamestnaneckej a geografickej mobility na európskej aj národnej úrovni⁴⁴.

Dôležitou prioritou by malo byť posilnenie aktívnych a preventívnych opatrení na trhu práce, aby sa uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a neaktívnym, starším pracovníkom, ako aj tým, u ktorých existuje zvýšené riziko, že sa stanú nezamestnanými, pomohlo prekonať prekážky pre vstup na pracovný trh alebo pre zotrvanie na ňom, a aby sa podporila ich mobilita, pričom by sa zvýšená pozornosť mala venovať pracovníkom s nižšou kvalifikáciou. Opatrenia by sa mali zamerať na poskytovanie personalizovaných služieb vrátane pomoci pri hľadaní práce, umiestnení a odbornej príprave, aby sa schopnosti uchádzačov o zamestnanie a zamestnancov prispôbili potrebám miestneho trhu práce. Plne by sa mal zohľadniť potenciál zárobkovej a podnikateľskej činnosti, vedomostí o IKT a digitálnej gramotnosti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať:

- implementácii **Európskeho paktu mládeže** uľahčovaním prístupu k zamestnaniu pre mladých ľudí, zjednodušením prechodu od vzdelávania k práci aj prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania, poskytovaní pomoci pri dokončovaní vzdelania a pri prístupe k vhodnej odbornej príprave a učňovskej príprave;
- implementácii Európskeho paktu pre rodovú rovnosť uplatňovaním rodového hľadiska a osobitnými opatreniami na zvýšenie **účasti žien** na zárobkovej činnosti, zníženie pracovnej segregácie a riešenie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien a stereotypov založených na rozdieloch pohlaví a na podporu pracovného prostredia priaznivejšieho pre rodinu a zosúladenie profesijného života s rodinným. Spolu s uplatňovaním rodového hľadiska v politikách a opatreniach, zvyšovaním povedomia a dialógom medzi zúčastnenými stranami je rozhodujúce uľahčiť prístup k zariadeniam a službám starostlivosti o deti a závislé osoby;
- osobitným opatreniam na posilnenie **prístupu migrantov** k pracovnému trhu a na uľahčenie ich sociálnej integrácie prostredníctvom odbornej prípravy a uznania platnosti kvalifikácií získaných v zahraničí, individuálneho poradenstva, jazykovej prípravy, vhodnej podpory pre podnikanie a zvyšovania povedomia medzi zamestnávateľmi a migrujúcimi pracovníkmi, čo sa týka ich práv a povinností, a ako aj posilňovaním presadzovania antidiskriminačných pravidiel.

Ďalšou dôležitou prioritou by malo byť zabezpečiť trh práce, ktorý zahŕňa znevýhodnených ľudí alebo ľudí so zvýšeným rizikom sociálneho vylúčenia, ako aj osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, dlhodobo nezamestnaných, menšiny a zdravotne postihnuté osoby. To si vyžaduje ešte širší rozsah podpory, aby sa vytvorila cesta k integrácii a bojovalo proti diskriminácii. Cieľom by malo byť:

- zlepšiť ich schopnosť zamestnať sa zvýšením účasti na odbornom vzdelávaní a odbornej príprave, preškolením, vhodnými stimulmi a organizáciou pracovného procesu, ako aj

⁴⁴ EURES založená v roku 1993 je sieť spolupráce medzi Európskou komisiou a verejnými službami zamestnanosti členských štátov EHP (členské štáty EÚ, Nórsko, Island a Lichtenštajnsko), ako aj inými partnerskými organizáciami.

nevyhnutnou sociálnou podporou a službami starostlivosti, aj prostredníctvom rozvoja sociálneho hospodárstva;

- bojovať proti diskriminácii a podporiť prijímanie rozmanitosti na pracovisku prostredníctvom školení v oblasti rozmanitosti a kampaní na zvyšovanie povedomia, do ktorých by boli plne zapojené miestne spoločenstvá a podniky.

1.3.2. Zlepšenie prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a flexibility trhu práce

V prostredí zvyšujúcich sa tlakov globalizácie, vrátane náhlych a neočakávaných obchodných otrasov a pokračujúceho zavádzania nových technológií, musí Európa zvýšiť svoju schopnosť predvídať, vyvolávať a prijímať hospodársku a sociálnu zmenu. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Podpora flexibility v kombinácii s istotou zamestnania a zníženie členitosti trhu práce s náležitým zohľadnením úlohy sociálnych partnerov.
- Zabezpečenie vývoja nákladov na prácu a mechanizmov určovania príjmu, ktoré sú priaznivé pre zamestnanosť.

Úsilie by sa malo zamerať na podporu investovania podnikov, najmä MSP, do ľudských zdrojov a pracovníkov, prostredníctvom vypracovania stratégií celoživotného vzdelávania a systémov, ktoré vybavujú zamestnancov, predovšetkým nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov, potrebnými kvalifikáciami, aby sa prispôbili znalostnej ekonomike a predĺžili svoj produktívny vek. Pozornosť by sa mala venovať najmä:

- rozvoju stratégií a systémov celoživotného vzdelávania, vrátane mechanizmov ako sú regionálne a sektorové fondy, s cieľom zvýšiť investície podnikov a účasť pracovníkov na odbornej príprave;
- implementácii takýchto stratégií prispievaním na financovanie programov a činností odbornej prípravy. Prednosť by mali dostať MSP vrátane uľahčovania ich prístupu k vonkajším zdrojom odbornej kvalifikácie, finančnému inžinierstvu (napríklad k nástroju JEREMIE) a k vonkajším riešeniam odborného vzdelávania, s dôrazom na IKT a manažérske schopnosti. Zvýšená pozornosť by sa mala venovať zvyšovaniu účasti nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov na odbornej príprave a preškolení.

Dôležité je predovšetkým lepšie predvídanie a prospešné riadenie hospodárskej reštrukturalizácie, najmä v dôsledku zmien spojených s otvorením obchodu. Zohľadniť by sa malo takisto vytvorenie monitorovacích systémov so zapojením sociálnych partnerov, podnikov a miestnych spoločenstiev, aby sa podrobne preskúmali sociálno-ekonomické zmeny na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a odhadli budúce hospodárske trendy a trendy na trhu práce. Spolu s aktívnymi opatreniami na posilnenie hospodárskej prosperity regiónov je potrebné zaviesť podporu programov zameraných na modernizáciu trhov práce a predvídanie postupných zmien v celej únii, najmä v sektoroch ako poľnohospodársky, textilný, automobilový a ťažobný priemysel. Funkciu tu majú aj služby súvisiace so zamestnanosťou, s odbornou prípravou a podporou pracovníkov v kontexte reštrukturalizácie spoločnosti a sektora, ako sú programy rýchlej odozvy v prípade masových prepúšťaní.

Pozornosť by sa mala venovať aj rozvoju a šíreniu vedomostí o inovatívnych a adaptabilných formách organizácie práce, s cieľom využiť nové technológie, vrátane elektronickej práce doma (teleworking), zlepšovaniu ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci (napr. priemyselná bezpečnosť), zvyšovaniu produktivity a podporovaniu lepšieho zosúladovania práce s rodinným životom. Mohlo by to zahŕňať aj zvyšovanie povedomia sociálnej zodpovednosti podnikov, vytváranie povedomia o zamestnaneckých právach, iniciatívy na dodržiavanie pracovného práva, stlmenie tieňovej ekonomiky a spôsoby, ako transformovať prácu vykonávanú načierno na riadne zamestnanie.

Sociálnym partnerom pripadá dôležitá úloha pri vytváraní mechanizmov, ktoré zabezpečujú pružnosť trhu práce. Členské štáty by preto mali povzbudzovať zapojenie sociálnych partnerov do aktivít, ktoré spadajú pod túto prioritu. V rámci cieľa Konvergencia sa má ďalej vyčleniť primeraná suma zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu (ESF) na budovanie kapacít, čo má zahrnúť odbornú prípravu, opatrenia týkajúce sa vytvárania sietí, zintenzívnenie sociálneho dialógu a aktivity, ktoré spoločne podnikajú sociálni partneri..

1.3.3. Zvýšenie investícií do ľudského kapitálu zlepšením vzdelávania a kvalifikácií

Európa potrebuje investovať viac do ľudského kapitálu. Príliš veľa ľudí nevstupuje na trh práce a nezotrvá na ňom pre nedostatok kvalifikácií (vrátane základných schopností písať, čítať a počítať) alebo pre nepomer medzi dopytom po kvalifikáciách a ich ponukou. Aby sa zlepšil prístup k zamestnaniu pre všetky vekové skupiny a zvýšili úrovne produktivity a kvality práce, je potrebné zintenzívniť investície do ľudského kapitálu a vypracovať a implementovať účinné národné stratégie celoživotného vzdelávania na úžitok jednotlivcov, podnikov, hospodárstva a spoločnosti. V rámci usmernení pre zamestnanosť, usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Rozšírenie a zlepšenie investícií do ľudského kapitálu.
- Prispôsobenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy novým kvalifikačným požiadavkám.

Reformy v oblasti odbornej prípravy orientovanej na trh práce s cieľom získať väčší počet ľudí pre pracovný pomer a zvýšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov je nutné spojiť s reformami systémov vzdelávania a odbornej prípravy. Zo štrukturálnych fondov sa počas predchádzajúcich programových období značne investovalo do systémov vzdelávania a odbornej prípravy. V ďalšom programovom období by sa investície do ľudského kapitálu mali posilniť zameraním na lisabonské ciele v súlade s integrovanými usmerneniami pre rast a zamestnanosť. Je potrebné zaoberať sa týmito všeobecnými prioritami:

- zvyšovanie a zlepšovanie investícií do ľudského kapitálu, vrátane rozvoja vhodných stimulov a mechanizmov del'by nákladov pre podniky, verejné orgány a jednotlivcov;
- podporovanie súvislých a komplexných stratégií celoživotného vzdelávania, s osobitnou pozornosťou venovanou uspokojeniu kvalifikačných potrieb znalostnej ekonomiky vrátane podpory spolupráce a zakladania partnerstiev medzi členskými štátmi, regiónmi a mestami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, s cieľom uľahčiť výmenu skúseností a osvedčeného postupu vrátane inovačných projektov. Zvýšená pozornosť by sa mala venovať potrebám znevýhodnených skupín;

- podporovanie navrhovania a zavádzania reforiem v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy podľa možnosti s použitím spoločných európskych štandardov a zásad, najmä s cieľom zvýšiť relevantnosť vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce;
- posilňovanie prepojení medzi univerzitami, výskumnými a technologickými centrami a podnikmi, najmä prostredníctvom činností v rámci sietí a spoločných opatrení.

V rámci cieľa Konvergencia čelia mnohé členské štáty a regióny značným výzvam vo vzdelávaní a v odbornej príprave. Finančné zdroje by sa mali použiť na implementáciu reforiem, ktoré by sa mali zaoberať týmito osobitnými prioritami:

- zabezpečenie adekvátnej ponuky zaujímavého, prístupného a vysokokvalitného vzdelania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach vrátane zlepšenia schopností a kvalifikácie personálu, podpora flexibilných spôsobov výučby a nových možností začínajúcich sa už v školskom a predškolskom veku, činnosti na dosiahnutie významného poklesu podielu tých, ktorí predčasne končia školskú dochádzku, a väčšej miery ukončeného stredoškolského vzdelania, ako aj zlepšený prístup k predškolskému a školskému vzdelávaniu;
- podporovanie modernizácie vyššieho vzdelávania a rozvoja ľudského potenciálu vo výskume a inováciách prostredníctvom postgraduálnych štúdií, ďalšej odbornej prípravy výskumníkov a získanie väčšieho počtu mladých ľudí pre vedecké a technické študijné odbory;
- podporovanie kvality a atraktivity odborného vzdelávania a prípravy, vrátane učňovského a podnikateľského vzdelávania;
- zabezpečenie, podľa možnosti, väčšej mobility na regionálnej, národnej alebo nadnárodnej úrovni a podporovanie rámcov činnosti a systémov na podporu transparentnosti a uznávania kvalifikácií a validácie nonformálneho a informálneho vzdelávania;
- investovanie do infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy, vrátane IKT, v prípade, že takéto investície sú potrebné na implementáciu reformy a/alebo v prípade, že môžu významne prispieť k zvyšovaniu kvality a efektívnosti systému vzdelávania a odbornej prípravy.

1.3.4. Administratívne kapacity

V predchádzajúcich programových obdobiach posilnili fondy prostredníctvom technickej pomoci riadiace kapacity členských štátov a riadiacich orgánov pri implementácii nariadení. To sa vzťahuje aj na obdobie rokov 2007 – 2013.

Základnou požiadavkou pre hospodársky rast a zamestnanosť sú, okrem riadenia fondov, účinné administratívne kapacity verejných správ a verejných služieb t. j. inteligentná správa. Takisto sa v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou, ktorá vyzýva na lepšiu legislatívu, návrh a uskutočňovanie politík, aby sa vytvorili podmienky pre hospodársky rast a tvorbu pracovných miest, budú z fondov podporovať investície do ľudského kapitálu administratívnych a verejných služieb na všetkých územných úrovniach a do ich príslušného vybavenia IKT.

Pre kohézne krajiny a regióny v rámci cieľa Konvergencia je na uskutočňovanie a urýchľovanie reforiem, zvyšovanie a rastu hospodárstva ako celku a podporu sociálnej

a územnej súdržnosti a trvalo udržateľného rozvoja nevyhnutné zvýšiť produktivitu a kvalitu práce vo verejnom sektore, najmä v oblasti hospodárstva, zamestnanosti, sociálnych vecí, vzdelávania, zdravotníctva, životného prostredia a súdnictva. Štrukturálne fondy môžu mať dôležitú úlohu v mnohých oblastiach pri podpore návrhu účinnej politiky a implementácie so zapojením všetkých príslušných zúčastnených strán.

Kohézne krajiny a regióny spadajúce pod cieľ Konvergencia sa preto vyzývajú na ďalšie budovanie verejných správ a verejných služieb na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Opatrenia v tejto oblasti by mali zohľadňovať osobitnú situáciu každého členského štátu. Preto sa členské štáty vyzývajú, v súlade so zásadou koncentrácie, na vykonanie komplexnej analýzy s cieľom určiť oblasti politiky, ktoré si vyžadujú najväčšiu podporu pre administratívne kapacity. Investovanie by sa malo zamerať na tie oblasti politiky, v ktorých existujú najväčšie prekážky pre sociálno-ekonomický vývoj a pre kľúčové prvky administratívnych reforiem.

Členské štáty by mali zabezpečiť, že potreba zvýšiť efektívnosť a transparentnosť vo verejných správach a modernizovať verejné služby, je primerane riešená. Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- **Podporiť vhodný politický a programový návrh**, monitorovanie, hodnotenie a odhad dosahu prostredníctvom štúdií, štatistík, odborných posudkov a prognóz, podpory, medzirezortnej koordinácie a dialóg medzi príslušnými verejnými a súkromnými orgánmi;
- **Posilniť budovanie kapacít** v uskutočňovaní politík a programov, aj s ohľadom na predchádzanie trestnej činnosti a presadzovanie právnych predpisov, najmä prostredníctvom zisťovania potrieb odborného vzdelávania, posúdenia a zhodnotenia kariérneho rozvoja, postupov sociálneho auditu, implementácie zásad transparentného riadenia, odborného vzdelávania manažmentu a zamestnancov, osobitnej podpory kľúčových služieb, inšpekčných úradov a sociálno-ekonomických aktérov.

1.3.5. Ochrana zdravia pracovnej sily

Na základe demografickej štruktúry EÚ, starnúceho obyvateľstva a pravdepodobného poklesu pracovnej sily v nadchádzajúcich rokoch je nevyhnutné, aby EÚ podnikla kroky na zvýšenie počtu rokov, v ktorých môže pracovná sila dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave. Investície do podpory zdravotnej starostlivosti a prevencie chorôb pomáha udržať aktívnu účasť na spoločenskom živote pre toľko pracovníkov, ako je možné, a tak sa udržiava ich prínos k hospodárstvu a zníženie miery závislosti. Má to priamy vplyv na produktivitu a konkurencieschopnosť, ako aj významné pozitívne účinky celkovo na kvalitu života.

Medzi európskymi regiónmi existujú veľké rozdiely v zdravotnom stave a v prístupe k zdravotnej starostlivosti. Preto je dôležité, aby kohézna politika prispievala k zariadeniam zdravotnej starostlivosti, čím napomáha zvyšovať počet rokov, v ktorých pracovná sila môže dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave, najmä v menej prosperujúcich členských štátoch a regiónoch. Zlepšovanie zdravotného stavu v Spoločenstve a preventívne opatrenia majú dôležitú úlohu pri znižovaní nerovností v zdravotníctve. Dobrá zdravotná starostlivosť ústi do väčšej účasti na trhu práce, dlhšieho produktívneho veku, vyššej produktivity, nižších nákladov na zdravotnú starostlivosť a do nižších sociálnych nákladov.

Je dôležité, aby sa kohéznou politikou, najmä v zaostávajúcich regiónoch, prispelo k zlepšeniu zariadení dlhodobej starostlivosti a k investovaniu do zlepšenia zdravotníckej

infraštruktúry, najmä v prípade, keď ich absencia alebo nedostatočný rozvoj je veľkou prekážkou pre hospodársky rozvoj. Členské štáty by mali zabezpečiť, že sa potreba zvýšiť efektívnosť v systémoch zdravotnej starostlivosti rieši prostredníctvom investícií do IKT, vedomostí a inovácií. Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- **Zabraňovanie zdravotným rizikám** s cieľom prispieť k zvýšeniu úrovne produktivity prostredníctvom informačných kampaní o zdraví, zabezpečovaním transferu vedomostí a technológie a zabezpečením toho, že služby v zdravotníctve sú vybavené potrebnými kvalifikáciami, výrobkami a vybavením na predchádzanie rizikám a minimalizovanie z nich vyplývajúcich možných škôd.
- **Preklopenie rozdielov v zdravotníckej infraštruktúre** a podporovanie účinného poskytovania služieb, ak je hospodársky rozvoj menej prosperujúcich členských štátov a regiónov nepriaznivo ovplyvnený. Toto opatrenie by malo byť založené na podrobnej analýze optimálnej úrovne poskytovania služieb a vhodnej technológie, ako je telemedicína a možnosť šetriť náklady prostredníctvom poskytovania elektronických zdravotníckych služieb.

2. ÚZEMNÝ ROZMER KOHÉZNEJ POLITIKY

Jeden zo znakov kohéznej politiky – na rozdiel od sektorových politík – spočíva v jej schopnosti prispôbiť sa špecifickým potrebám a povahám osobitných geografických výziev a možností. V rámci kohéznej politiky je geografický aspekt dôležitý. Pri tvorbe svojich programov a koncentrovaní zdrojov na kľúčové priority by členské štáty a regióny týmto špecifickým geografickým podmienkam mali venovať osobitnú pozornosť.

Zohľadnenie územného rozmeru prispeje k vytvoreniu trvalo udržateľných komunit a pomôže zabrániť tomu, aby sa nerovnomerným regionálnym rozvojom znižoval celkový potenciál rastu. Takýto prístup si môže takisto vyžiadať, aby sa riešili špecifické problémy a možnosti týkajúce sa mestských a vidieckych oblastí, ako aj určitých území, akými sú cezhraničné a širšie nadnárodné oblasti alebo regióny, ktoré trpia inými nedostatkami vzhľadom na ich ostrovnú polohu, odľahlosť (napríklad najvzdialenejšie alebo arktické regióny), riedke osídlenie alebo hornatý charakter. Možno bude potrebné sa zaoberať aj environmentálnymi a demografickými prekážkami, ktorým čelia pobrežné oblasti. Úspešná implementácia činností na podporu územnej súdržnosti si vyžaduje implementačné mechanizmy, ktoré môžu prispieť k zaručeniu spravodlivého zaobchádzania so všetkými územiami na základe ich individuálnych schopností ako faktor konkurencieschopnosti. Dobrá správa vecí verejných je preto dôležitá, aby sa úspešne pristupovalo k územnému rozmeru.

V prípade budúcej generácie programov by podporovanie územného rozmeru dokonca malo byť súčasťou úsilia o zabezpečenie, aby celé územie Európy malo možnosť prispieť k agende rastu a zamestnanosti. Konkrétne to znamená, že územnej súdržnosti by sa mal pripisovať rozdielny význam v závislosti od dejín, kultúry alebo inštitucionálneho systému každého členského štátu.

Veľmi dôležité je aj vytváranie partnerstiev vysokej kvality, čím sa zapoja aktéri každej úrovne – národnej, regionálnej, mestskej, vidieckej a miestnej. Úspech v oblasti územnej súdržnosti závisí od komplexnej stratégie, ktorá stanovuje rámec činnosti, v rámci ktorého sa presadzujú osobitné ciele a opatrenia.

Nový legislatívny rámec členským štátom poskytuje možnosť delegovať na mestá fondy, ktorých účelom je prostredníctvom nových programov riešiť problémy týkajúce sa miest. Mestá by sa mali zapojiť do celého procesu, aby sa výhody partnerstva plne využili. Mohlo by to zahŕňať zodpovednosť za navrhovanie a implementáciu delegovanej časti programu.

Novým legislatívnym rámcom sa stanovuje aj osobitná pomoc najvzdialenejším regiónom, aby sa zohľadnili vysoké náklady, ktoré týmto regiónom vznikajú pre veľkú vzdialenosť. Zabezpečiť, aby táto pomoc prispievala k realizácii programovej stratégie ako celku, t. j. k vytváraniu trvalo udržateľného rastu a zamestnanosti, bude predstavovať osobitnú výzvu.

2.1. Príspevok miest k rastu a zamestnanosti

Ako je uvedené v oznámení Komisie o kohéznej politike a mestách, viac než 60 % obyvateľstva v Európskej únii žije v mestských oblastiach s vyše 50 000 obyvateľmi⁴⁵. Mestá a mestské aglomerácie všeobecne sú sídlom väčšiny pracovných miest, podnikov a inštitúcií vyššieho vzdelávania a kľúčom k dosiahnutiu sociálnej súdržnosti. Európske mestá a mestské aglomerácie majú tendenciu priťahovať pracovníkov s vysokou kvalifikáciou, čím sa často vytvára kruh na seba pozitívne pôsobiacich prvkov, ktorý stimuluje inováciu a podnikanie a tým zvyšuje ich schopnosť priťahovať nové talenty.

V mestách a mestských aglomeráciách sa okrem príležitostí sústreďujú aj výzvy a mali by sa zohľadňovať špecifické problémy, ktorým mestské oblasti čelia, akými sú nezamestnanosť a sociálne vylúčenie (vrátane problému „chudobných pracujúcich“), vysoká a narastajúca miera trestnej činnosti, preťažená doprava a existencia zanedbaných lokalít v rámci mestských hraníc.

Programy so zameraním na mestské oblasti môžu mať rôznu formu. Po prvé, existujú činnosti na propagovanie miest ako motorov regionálneho rozvoja. Cieľom takýchto činností by mali byť zlepšenia konkurencieschopnosti, napríklad vytváraním zoskupení. Podporované činnosti zahŕňajú opatrenia podporujúce **podnikanie, inováciu a rozvoj služieb** vrátane služieb výrobcov. Získanie a udržanie vysokokvalifikovaného personálu je takisto dôležité (prostredníctvom opatrení, ktoré sa týkajú prístupu, ponuky služieb v oblasti kultúry atď.).

Po druhé, existujú činnosti na podporu vnútornej súdržnosti v rámci mestských oblastí, ktoré sa usilujú o zlepšenie situácie v krízových štvrtiach. Prináša to nielen bezprostredný úžitok samotným štvrtiam, ale prispieva aj k zmierneniu tlaku na predmestia, ktoré sa nekontrolovateľne rozrastajú ako dôsledok hľadania lepšej kvality života.

V tejto súvislosti sú dôležité opatrenia, ktorých cieľom je obnovenie **fyzického prostredia**, opätovný rozvoj nevyužitých priemyselných lokalít, najmä v starých priemyselných mestách, a zachovanie a rozvoj historického a kultúrneho dedičstva s potenciálnym pozitívnym vplyvom na rozvoj cestovného ruchu, aby sa vybudovali atraktívnejšie mestá, v ktorých ľudia budú chcieť bývať. Obnova existujúcich verejných priestranstiev a priemyselných lokalít môže hrať dôležitú úlohu pri zmiernení odlivu do predmestí a pri rozrastaní miest, čím sa pomôžu vytvoriť podmienky nevyhnutné pre trvalo udržateľný hospodársky rozvoj. Celkovo môžu mestá zlepšením plánovania, navrhovania a udržiavania verejných priestranstiev oslabiť v podstatnej miere faktor trestnej činnosti a pomôcť pri budovaní atraktívnych ulíc, parkov a otvorených priestranstiev, ktoré sú bezpečné a sú tak aj vnímané. V mestských oblastiach sú

⁴⁵ Oznámenie Rade a Európskemu parlamentu „Kohézna politika a mestá: príspevok miest k rastu a zamestnanosti v regiónoch“. KOM(2006) [...], 12.7.2006.

environmentálne, ekonomické a sociálne aspekty silne prepojené. Mestské prostredie vysokej kvality prispieva k prioritě obnovenej Lisabonskej stratégie, ktorej cieľom je urobiť Európu atraktívnejším miestom pre pracovnú silu, bývanie a investície⁴⁶.

Po tretie, existujú činnosti na podporu **vyváženjšieho polycentrického rozvoja** budovaním mestských sietí na národnej úrovni a na úrovni Spoločenstva, čo zahŕňa prepojenia hospodársky najsilnejších miest a iných metských oblastí vrátane malých a stredne veľkých miest. Vyžiada si to strategický výber pri určovaní a posilňovaní pólov rastu a, čo je rovnako dôležité, zavedenie sietí, ktoré ich spoja tak z fyzického (infraštruktúra, informačné technológie atď.), ako aj z ľudského (činnosti na podporu spolupráce atď.) hľadiska. Keďže tieto póly majú širšie pole pôsobnosti, ktoré zahŕňa časti vidieka ležiace v bezprostrednej blízkosti, prispievajú k trvalo udržateľnému a vyváženému rozvoju príslušného členského štátu a Spoločenstva ako celku. Vidiecke oblasti podobným spôsobom poskytujú služby širšej spoločnosti, napríklad vo forme rekreačných príležitostí a vysokohodnotného krajinného prostredia. Dôraz by sa preto mal klásť na styčné body miest a vidieka.

Na základe predchádzajúcich skúseností sa mestské činnosti riadia viacerými kľúčovými zásadami. Prvou je, že kľúčoví partneri v mestách a miestne orgány zohrávajú dôležitú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov. Ako už bolo uvedené, členské štáty môžu delegovať zodpovednosť za mestský rozvoj na mestá. Osobitný význam to má tam, kde je potrebná priestorová blízkosť, aby sa napríklad reagovalo na problémy prevažne miestneho charakteru, akými sú sociálne vylúčenie alebo chýbajúci prístup k dôležitým službám.

Po druhé, príprava strednodobého až dlhodobého **plánu trvalo udržateľného mestského rozvoja** je spravidla predpokladom úspechu, pretože sa tým zabezpečí previazanosť investícií a ich environmentálna kvalita. Pomôže to zaistiť aj angažovanie súkromného sektora a jeho účasť na obnove miest. Celkovo je potrebný multidisciplinárny alebo integrovaný prístup. Pri činnostiach miestneho charakteru, ako napríklad pri podpore sociálneho začleňovania si to vyžaduje, aby sa činnosti, ktoré sa zameriavajú na zlepšenie kvality života (vrátane životného prostredia a bývania) alebo na zvýšenie úrovne služieb občanom, kombinovali s činnosťami na podporu vývoja nových aktivít a vytvárania pracovných miest s cieľom perspektívne zabezpečiť budúcnosť príslušných oblastí. Nová iniciatíva JESSICA je navrhnutá tak, aby propagovala a uľahčovala vývoj produktov finančného inžinierstva na podporu projektov zahrnutých do integrovaných mestských plánov rozvoja.

Integrované podporné služby a programy by sa mali celkovo zamerať na tie skupiny, ktoré to najviac potrebujú, ako sú imigranti, mládež a ženy. Je potrebné povzbudiť všetkých občanov, aby sa zapojili do plánovania i realizácie služieb.

2.2. Podpora hospodárskej diverzifikácie vidieckych oblastí, oblastí rybolovu a oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami

Kohézna politika môže hrať kľúčovú úlohu aj pri podpore hospodárskeho oživenia vidieckych oblastí tým, že bude dopĺňať činnosti, ktoré sú podporované prostredníctvom nového fondu na rozvoj vidieka (Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – EPFRV)⁴⁷. Cieľom tohto komplementárneho prístupu by mala byť podpora reštrukturalizácie a diverzifikácie hospodárstva vo vidieckych oblastiach Európy.

⁴⁶ Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách. KOM(2005) 718, konečné znenie.

⁴⁷ Nariadenie Rady (ES) č. 1685/2005 z 20. septembra 2005. Ú. v. EÚ L 277, 21.10.2005, s. 1.

Je potrebné podporovať synergiu medzi štrukturálnou politikou, politikou zamestnanosti a politikou rozvoja vidieka. V tejto súvislosti by členské štáty mali zabezpečiť synergiu a konzistentnosť medzi činnosťami, ktoré sa majú financovať z EFRR, Kohézneho fondu, ESF, Európskeho fondu rybného hospodárstva (EFRH) a EPFRV na danom území a v danej oblasti činnosti. Pokiaľ ide o deliacu čiaru a koordinačné mechanizmy medzi činnosťami podporovanými z rôznych fondov, hlavné usmerňovacie zásady by sa mali stanoviť na úrovni národných strategických referenčných rámcov/národných strategických plánov.

V prípade kohéznej politiky by mali opatrenia v prospech vidieckych oblastí alebo oblastí so znevýhodňujúcimi prírodnými podmienkami vrátane mnohých ostrovných regiónov prispievať k vytvoreniu nových príležitostí prostredníctvom diverzifikácie vidieckeho hospodárstva. Patria k nim opatrenia na podporu poskytovania minimálnej úrovne prístupu k **službám všeobecného hospodárskeho záujmu** s cieľom zvýšiť príťažlivosť pre podniky a kvalifikovaný personál a obmedziť migráciu z týchto oblastí. V tejto súvislosti je potrebné napojenie na hlavné národné a európske siete. Kohéznou politikou by sa mala okrem toho posilňovať endogénna kapacita vidieckych oblastí, napríklad prostredníctvom podporovania odbytu výrobkov na národnej aj globálnej úrovni a presadzovania inovačných procesov a výrobkov v rámci existujúcich hospodárskych aktivít.

Osobitnou výzvou je dosiahnutie potrebného kritického množstva na efektívne poskytovanie služieb vrátane služieb na zachovanie zdravej pracovnej sily, ako už bolo uvedené v predchádzajúcom texte. Zaistenie univerzálneho prístupu ku všetkým službám, najmä v riedko osídlených oblastiach, by sa mohlo dosiahnuť investovaním do **pólov rozvoja** vo vidieckych oblastiach (napríklad v malých a stredne veľkých mestách) a rozvojom **hospodárskych zoskupení** využívajúcich miestne výhody v kombinácii s použitím nových informačných technológií.

Mnohé vidiecke regióny závisia vo veľkej miere od cestovného ruchu. Tieto regióny vyžadujú **integrováný prístup** orientovaný na kvalitu, ktorý sa zameriava na spokojnosť spotrebiteľa a je založený na hospodárskych, sociálnych a environmentálnych rozmeroch trvalo udržateľného rozvoja. Opatrenia by mali využívať prírodné a kultúrne hodnoty a usilovať sa ich zachovanie a rozvoj, čo môže mať dôležité pozitívne vedľajšie účinky prostredníctvom ochrany biotopov a podpory investícií do biodiverzity. Integrovaný prístup by sa mal zamerať na dosiahnutie pozitívneho účinku v sektore cestovného ruchu, miestnej ekonomike, na ľudí pracujúcich v sektore cestovného ruchu, návštevníkov a miestne obyvateľstvo, ako aj na prírodné a kultúrne dedičstvo.

Pokiaľ ide o sektor rybného hospodárstva, kohézna politika môže ako doplnok k činnostiam podporovaným v rámci nového EFRH zohrávať významnú úlohu, keďže ekonomická reštrukturalizácia malých ostrovov a pobrežných oblastí závislých od rybolovu je pre geografické dôvody často osobitným problémom.

2.3. Spolupráca

Opatrenia na podporu cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce vrátane prípadnej námornej spolupráce by mali dopĺňať tri priority už uvedené v predchádzajúcom texte. To by mohlo spôsobiť, že vďaka užšej spolupráci vo všetkých regiónoch EÚ by sa mohlo pomôcť urýchliť hospodársky rozvoj a dosiahnuť vyšší rast. Štátne hranice predstavujú často prekážku pre rozvoj európskeho územia ako celku a môžu obmedziť jeho potenciál plnej konkurencieschopnosti. V kontexte cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce sú doprava, riadenie vodných zdrojov a ochrana životného prostredia jasnými príkladmi výziev, ktoré si

vyžadujú koncentrovaný a integrovaný prístup presahujúci štátne hranice. Pokiaľ ide o implementáciu, členské štáty si možno želajú preskúmať možnosť vytvorenia Európskeho zoskupenia územnej spolupráce, ktoré by prevzalo úlohu riadiaceho orgánu pre určité programy spolupráce.

2.4. Cezhraničná spolupráca

Cieľom cezhraničnej spolupráce v Európe je integrovať oblasti rozdelené štátnymi hranicami, ktoré čelia spoločným problémom vyžadujúcim si spoločné riešenia. Takýmto výzvam čelia pre fragmentáciu trhov pracovnej sily a kapitálu, sietí infraštruktúry, finančných schopností a inštitúcií všetky hraničné regióny v Únii.

Hoci by programy spolupráce mali byť prispôbené osobitnej situácii, ktorej čelí každý hraničný región, je dôležité, aby sa vyvinulo úsilie na sústredenie pomoci pre hlavné priority na podporu rastu a tvorby pracovných miest.

Všeobecné platné odporúčania pre budúcu cezhraničnú spoluprácu sa vzhľadom na veľkú diverzitu situácií nedajú vždy uplatniť. Súčasne je vzhľadom na prekážky, ktoré predstavujú hranice, užitočným východiskovým bodom zlepšenie existujúcej dopravnej a komunikačnej infraštruktúry a v prípade potreby rozvoj nových spojení. To sú predpoklady pre vznik alebo rozvoj cezhraničných kontaktov.

Cezhraničná spolupráca by sa mala zamerať na konkurencieschopnosť hraničných regiónov. Okrem toho by mala prispieť k hospodárskej a sociálnej integrácii, najmä v prípadoch, v ktorých existujú veľké hospodárske rozdiely na oboch stranách. Opatrenia zahŕňajú podporovanie transferu vedomostí a know-how, rozvoj cezhraničných podnikateľských činností, cezhraničný potenciál pre vzdelávanie, odbornú prípravu a zdravotnú starostlivosť, integrovanie cezhraničného trhu práce a spoločné zvládnutie environmentálnych a všeobecných hrozieb. Tam, kde už boli vytvorené základné podmienky pre cezhraničnú spoluprácu, by sa mala kohézna politika zamerať na opatrenia, ktoré prinesú pridanú hodnotu cezhraničným činnostiam: napríklad zvyšovanie cezhraničnej konkurencieschopnosti prostredníctvom inovácie a výskumu a vývoja; spájanie nehmotných sietí (služieb) alebo fyzických sietí (doprava), aby sa posilnila cezhraničná identita ako črta európskeho občianstva; podpora integrácie cezhraničného trhu práce; cezhraničné riadenie vodných zdrojov a zvládanie povodní; spoločné riadenie prírodných a technologických rizík.

Osobitnú pozornosť treba venovať výzvam a príležitostiam, ktoré po rozšírení prichádzajú so zmenou vonkajších hraníc Únie. V tejto súvislosti je potrebné podporovať vzájomne previazané cezhraničné činnosti, ktorými sa povzbudzujú ekonomické aktivity na oboch stranách, a odstrániť prekážky rozvoju. Na tento účel sa musí pomocou kohéznej politiky a nového nástroja európskeho susedstva a partnerstva – a v prípade potreby nového predstupového nástroja – vytvoriť koherentný rámec pre takéto činnosti.

2.5. Nadnárodná spolupráca

V nadnárodných oblastiach je potrebné zvýšiť hospodársku a sociálnu integráciu a súdržnosť. Programy nadnárodnej spolupráce sa usilujú zvýšiť spoluprácu vo všetkých členských štátoch v záležitostiach strategického významu.

Preto by sa mala podpora poskytnúť pre činnosti usilujúce sa o zdokonalenie fyzického prepojenia území (napr. investície do trvalo udržateľnej dopravy), ako aj nehmotných spojení (siete, výmeny medzi regiónmi a medzi zapojenými stranami).

Predpokladané opatrenia zahŕňajú budovanie európskych dopravných koridorov (najmä cezhraničných úsekov) na prevenciu prírodných katastrof, riadenie vodných zdrojov na úrovni povodia, integrovanú námornú spoluprácu a siete v oblasti výskumu a vývoja/v oblasti inovácie.

Rozčlenenie súčasných zón pre nadnárodnú spoluprácu bolo upravené, aby sa zabezpečilo, že vytvoria podmienky pre implementáciu základných štrukturálnych opatrení. Boli preto navrhnuté s ohľadom na územnú súdržnosť a funkčné kritériá geografickej povahy, ako je napríklad spoločné povodie rieky alebo spoločná pobrežná zóna, horská oblasť alebo poloha pri tom istom hlavnom dopravnom koridore. Iné kritériá, ako napríklad história alebo inštitucionálne štruktúry alebo existujúca spolupráca či dohovory, sú takisto relevantné.

2.6. Medziregionálna spolupráca

Programy medziregionálnej spolupráce by sa mali zamerať na obnovenú Lisabonskú stratégiu: posilňovanie inovácií, MSP a podnikanie, životné prostredie a prevencia rizika. Okrem toho sa bude podporovať výmena skúseností a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, modernizácia služieb verejného sektora (ako je využívanie IKT v zdravotníctve a štátnej správe), implementácia programov spolupráce, ako aj štúdie a zber údajov. Medziregionálna spolupráca sa bude takisto podporovať v rámci programov pre konvergenciu a regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Navyše sa bude podporovať výmena skúseností a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, sociálneho začlenenia, vzťahu medzi mestami a vidieckymi oblasťami a implementácie programov spolupráce.